بانک سامان
Saman Bank

گزارش تازه‌ترین تحولات و دستاوردهای
کالاهای اساسی ایران و جهان

کالاهای اساسی

نسخه پنجم

۱۴۰۴

کالاهای اساسی

گزارش تازه‌ترین تحولات و دستاوردهای بازار کالاهای اساسی ایران و جهان

تألیف: مدیریت بانکداری شرکتی بانک سامان
امور پژوهشی و اجرایی: مدیریت بازاریابی و توسعه محصول و آکادمی سامان
ویراستاری و امور هنری: مدیریت روابط عمومی و صدای مشتریان

چاپ پنجم: زمستان ۱۴۰۴
شمارگان: ۵۰ نسخه
تمامی حقوق این اثر متعلق به بانک سامان است.

این گزارش با هدف ارائه به فعالان کالاهای اساسی تهیه و تدوین شده
و بهره‌برداری از اطلاعات و مطالب آن با ذکر منبع بدون‌مانع است.

کالاهای اساسی

پیش‌گفتار

بی‌شک کالاهای اساسی جزو ارزاق حیاتی جامعه محسوب می‌شوند و ازآنجایی‌که ارتباط نزدیکی با معیشت تمامی اقشار جامعه دارند، از سهم بالایی در سبد هزینه خانوار برخوردارند. تأمین کالای اساسی همواره اهمیت فراوانی داشته است و این موضوع، یک مسئله راهبردی برای هرکشور محسوب می‌شود.

واردات کالاهای اساسی همیشه سهم بسزایی از منابع ارزی کشور را به خود اختصاص داده است. تغییر گروه کالایی برخی از اقلام و افزایش نرخ ارز طی سال‌های گذشته، افزایش چشمگیر نرخ جهانی، افزایش هزینه‌های جانبی واردات مانند کرایه حمل، دموراژ و... و همچنین کم‌آبی سال‌های اخیر درکشورکه موجب کاهش تولید داخلی محصولاتی مثل گندم، جو و... شده است، همگی دلایلی بر افزایش سرمایه درگردش موردنیاز به‌منظور واردات اقلام اساسی هستند. برای جبران این نیاز به نقدینگی، امکان گشایش اعتبار اسنادی فراهم و اجرایی شده است.

هرچند وجود تحریم‌ها و همچنین روند تخصیص منابع ارزی از سوی بانک مرکزی ج. ا. ا. تأثیرگذارترین عامل بر واردات کالاهای اساسی محسوب می‌شود، ولی وجود تجربه طولانی همکاری با فعالین مطرح در این حوزه از سوی این بانک و شناخت و دانش کافی در خصوص موانع و مشکلات تأثیرگذار بر افزایش هزینه‌های واردات این‌گونه کالاها نیز می‌تواند در این زمینه اثربخش باشد.

بانک سامان در سال‌های گذشته با فعالان مطرح حوزه کالاهای اساسی درزمینهٔ واردات اقلامی مانند نهاده‌های دامی، غلات، برنج، روغن، چای و... همکاری داشته و با درنظرگرفتن شرایط کشور، دغدغه اصلی خود را به طور خاص ارائه راهکارهای سریع و مناسب درزمینهٔ پرداخت‌های بین‌المللی و همچنین تأمین سرمایه درگردش موردنیاز شرکت‌های فعال در این حوزه در قالب بسته‌های اعتباری متنوع قرار داده است.

بنابراین، باتوجه‌به سابقه طولانی همکاری این بانک با فعالان مطرح این صنعت و با ارائه راهکارهای مناسب مثل خدمات سریع و به‌موقع برای جلوگیری از فساد کالاهای وارداتی و همچنین کاهش چشمگیر هزینه‌های جانبی واردات، درصدد ایجاد ارزش افزوده برای فعالان این حوزه است.

باتوجه‌به استراتژیک بودن و اهمیت کالاهای اساسی برای کشور، این بخش از بخش‌های با اولویت بانک سامان بوده و به‌منظور شناخت دقیق نیازمندی‌ها و دغدغه‌های واردکنندگان کالاهای اساسی، این بانک نسبت به مطالعه بازار و تدوین این گزارش اقدام کرده است.

مروت رنجبر

مدیر بانکداری شرکتی

خلاصه مدیریتی

- در سال ۲۰۲۴ تورم جهانی محصولات غذایی، بار دیگر روند صعودی به خود گرفته و به طور میانگین قیمت محصولات در یک سال ۷درصد رشد پیدا کرده است.
- کشورهای منطقه خاورمیانه در سال ۲۰۲۴ بیش از ۱۰۲ میلیون تن کالای اساسی وارد کرده‌اند. این شاخص در سال ۲۰۲۳ حدود ۱۰۳.۵ میلیون تن بود. گندم، ذرت و سویا اصلی‌ترین محصولات وارداتی به منطقه هستند. واردات گندم به کشورهای منطقه حدود ۳۳درصد کاهش پیدا کرده است.
- حجم تولید غلات در کشور طی سه سال اخیر افزایش یافته است و به بیش از ۲۲ میلیون تن رسیده است. حجم تولید داخلی گندم از ۱۴.۵ میلیون تن در سال ۱۴۰۲ به ۱۶ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است. حجم تولیدات جو، برنج و ذرت در این بازه زمانی تقریباً ثابت باقی مانده است.
- حجم تولید کنجاله آفتاب‌گردان و کلزا در دو سال اخیر ثابت مانده است. در مقابل حجم تولید کنجاله سویا بیش از ۱۸درصد کاهش یافته است.
- حجم تولید روغن‌نباتی در کشور در سال ۱۴۰۲ به بیش از ۷۷۸ هزار تن رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ با ۱۳درصد کاهش به ۶۷۷ هزار تن رسیده است.
- مصرف ظاهری گندم، دانه‌های روغنی و روغن‌نباتی طی یک سال گذشته کاهش پیدا کرده است. مصرف روغن‌نباتی ۵۰درصد کاهش یافته است.
- مصرف ظاهری ذرت، کنجاله‌های روغنی، برنج و جو طی یک سال گذشته افزایش یافته است. مصرف کنجاله‌های روغنی ۳۳درصد افزایش یافته است.
- ارزش صادرات برنج نیز از ۳.۷ میلیون دلار در سال ۱۳۹۷ به ۱.۸ میلیون در سال ۱۴۰۱ رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ به بیش از ۱۹ میلیون دلار رسید.
- طی سه سال گذشته ارزش واردات غلات از ۸.۴ میلیارد دلار به ۵.۲ میلیارد دلار رسیده است. ارزش واردات دانه‌های روغنی از یک میلیارد دلار در سال ۱۳۹۸ به دو میلیارد دلار در سال ۱۴۰۲ رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ به ۱.۵ میلیارد دلار رسیده است.
- ارزش واردات کنجاله‌های روغنی از ۸۶۶ میلیون دلار در سال ۱۴۰۱ به ۲ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است. در مقابل ارزش واردات انواع روغن‌نباتی از ۲.۷ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۱.۵۹ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.
- تورم محصولات غذایی از ۶۰درصد در سال ۱۴۰۱ به ۳۵درصد در سال ۱۴۰۳ رسیده است. پس از کاهش تورم محصولات غذایی در بین سال‌های ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳، تورم این گروه از محصولات در سال ۱۴۰۴ مجددا افزایش یافته است.
- حذف ارز ترجیحی کالاهای اساسی، اصلی‌ترین علت افزایش قیمت محصولات خوراکی در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ ارزیابی می‌شود، با ثبات نرخ ارز ترجیحی برای واردات کالاهای اساسی در سال ۱۴۰۳ تورم محصولات غذایی مقداری کنترل شده است.
- مجموع ارز تأمین‌شده برای واردات از ۵۵ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۶۸ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.
- در هشت‌ماهه اول سال ۱۴۰۴ نیز مجموعاً ۳۴ میلیارد دلار ارز برای واردات تخصیص یافته است. از این میزان ۷.۱ میلیارد دلار به واردات کالاهای اساسی و ۲.۱ میلیارد دلار به واردات دارو و تجهیزات پزشکی اختصاص یافته است.
- از مجموع ۵.۸۶ میلیارد دلار ارز تخصیص‌یافته به واردات کالاهای اساسی، ۱.۷ میلیارد دلار در اختیار چهار هلدینگ برتر این حوزه اختصاص یافته است.

طبقه‌بندی محصولات

در این گزارش به بررسی یازده گروه کالایی، تحت عنوان کالاهای اساسی خواهیم پرداخت.
این ۱۱ گروه کالایی به چهار دسته کلی قابل تقسیم است.

- **غلات**:گندم، جو، ذرت و برنج
- **دانه‌های روغنی**
- **کنجاله‌های روغنی**
- **روغن‌نباتی** [۱]

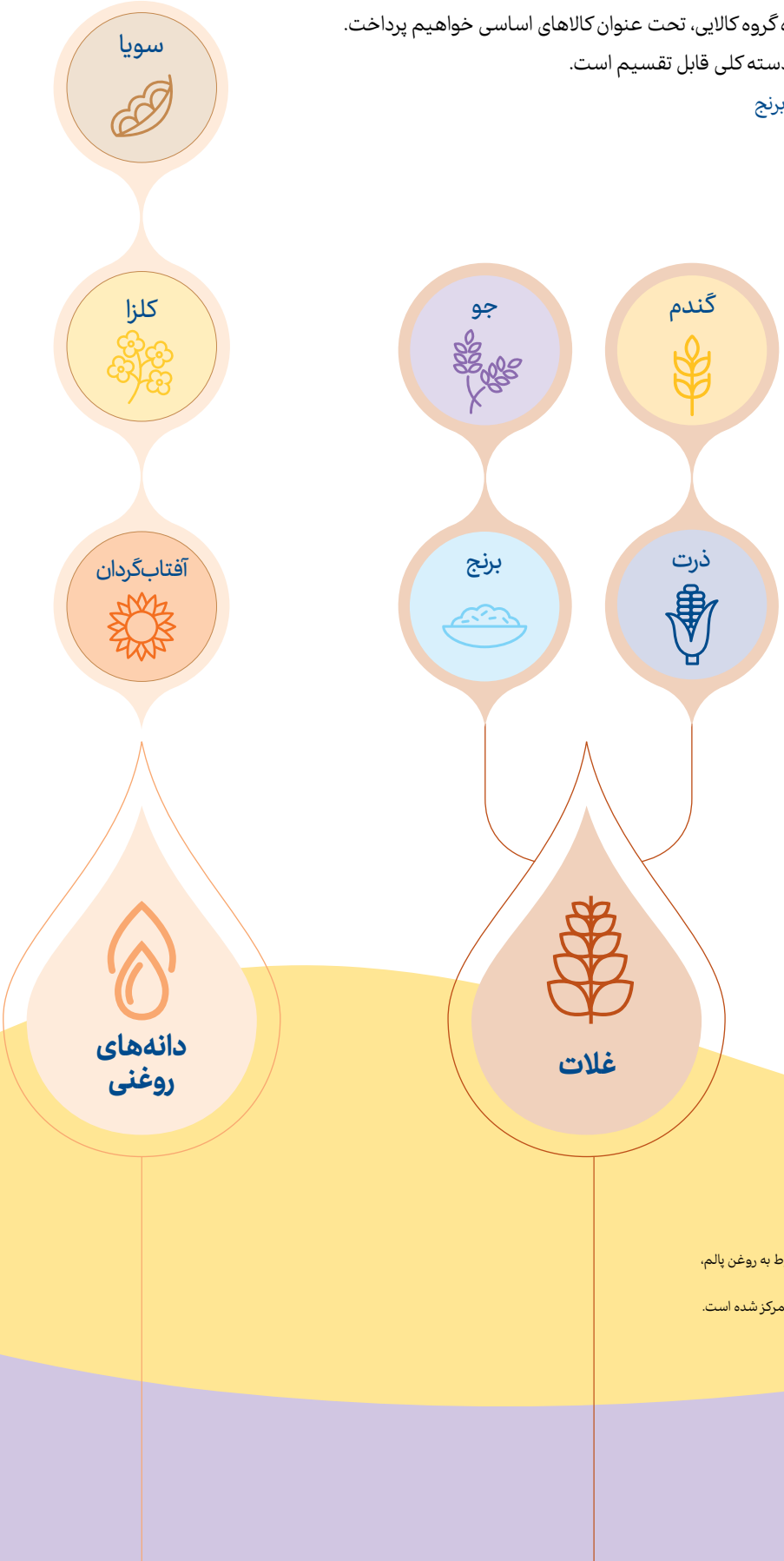

۱. عمده واردات روغن نباتی به کشور مربوط به روغن پالم، سویا، کلزا و آفتاب‌گردان است.
در این گزارش بر تجارت این محصولات تمرکز شده است.

کنجاله
سویا

کنجاله
کلزا

کنجاله
آفتاب‌گردان

کنجاله‌های روغنی

روغن‌نباتی

بازار جهانی کالاهای اساسی

روند تحولات جهانی

قیمت جهانی محصولات غذایی

درپی فروکش‌کردن پیامدهای عواملی که موجب تورم و افزایش قیمت محصولات غذایی می‌شدند، مانند همه‌گیری کرونا و همین‌طور جنگ میان روسیه و اوکراین، طی سال ۲۰۲۳ شاهد روند نزولی شاخص قیمت جهانی محصولات غذایی بودیم. در سال ۲۰۲۳ به طور میانگین در یک سال، تورم ماهانه محصولات غذایی، منفی ۱ درصد بوده است. در سال ۲۰۲۴ تورم جهانی محصولات غذایی، بار دیگر روند صعودی به خود گرفته و به طور میانگین قیمت محصولات در یک سال ۷درصد رشد پیدا کرده است.

تورم ماهانه موادغذایی در جهان - ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۴ (درصد)

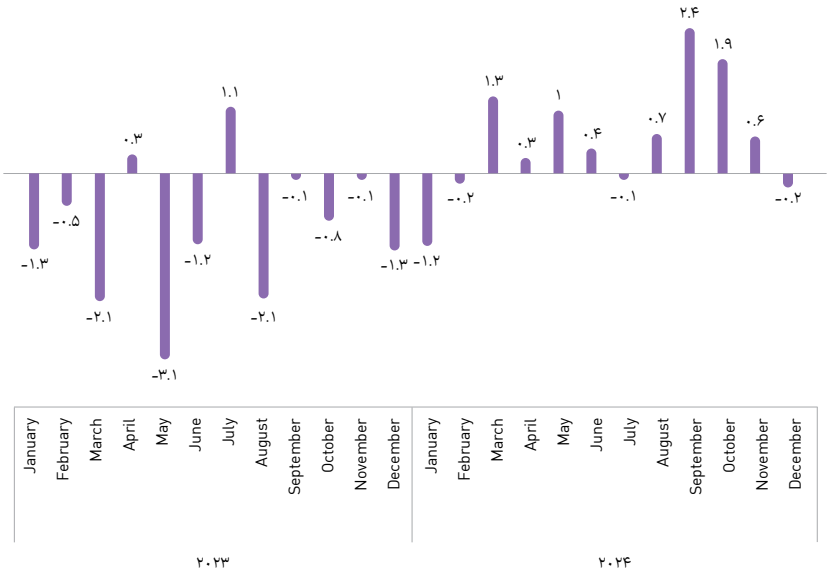

USDA Food Data Central

30Mt

غلات

تولیدات جهانی غلات در سال ۲۰۲۴ به طورکلی ۲ درصد کاهش یافته است. بیشترین کاهش مربوط به ذرت است که ۱ درصد نسبت به سال گذشته کاهش داشته است؛ این کاهش تا حد زیادی تحت تأثیر شرایط نامساعد آب و هوایی در آمریکای جنوبی، اروپا و آفریقای جنوبی قرار دارد.

حجم تولیدات **برنج** و **گندم** در مدت مشابه به ترتیب **سه** و **یک درصد** افزایش یافت است. در مقابل حجم تولیدات جهانی جو کمی کاهش را تجربه کرده است.

حجم تولید جهانی غلات (میلیون تن)

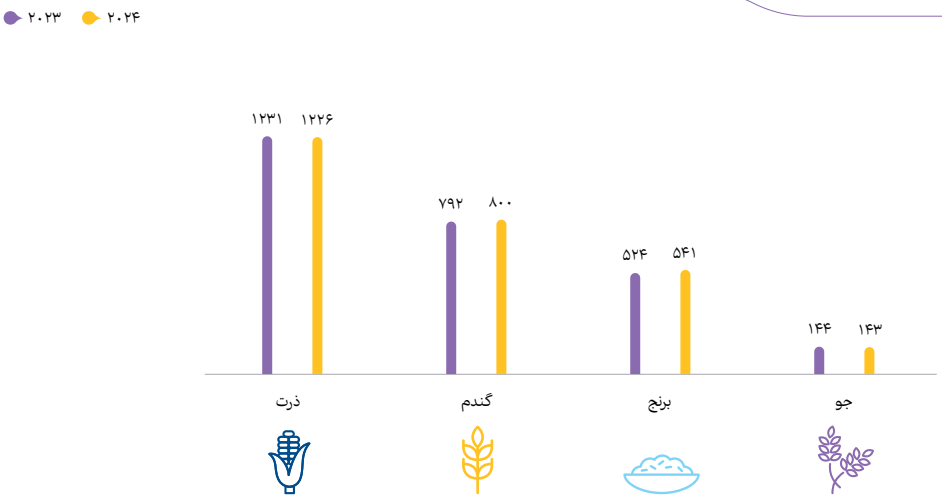

USDA Food Data Central

قیمت جهانی برنج به دلیل محدودکردن تولید آن توسط برخی دولت‌ها و همچنین ممنوعیت صادرات در برخی کشورها مانند هندوستان در اوایل سال ۲۰۲۴ به سقف قیمتی خود در ۱۶ سال اخیر رسید. اما با شروع سال ۲۰۲۵ و رفع برخی از این موانع و افزایش صادرات، قیمت آن کاهش یافت و به سطح قیمت‌های سال ۲۰۲۳ رسید.

با فروکش‌کردن تب‌وتاب
جنگ روسیه و اوکراین، قیمت
ذرت و گندم به کاهش خود
ادامه می‌دهد.

قیمت ذرت و گندم بین ماه جولای سال ۲۰۲۳ تا ماه جولای سال ۲۰۲۵ به ترتیب ۹ و ۳۲درصد کاهش یافته است.

میانگین قیمت جهانی انواع غلات - ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۵ (دلار بر تن)

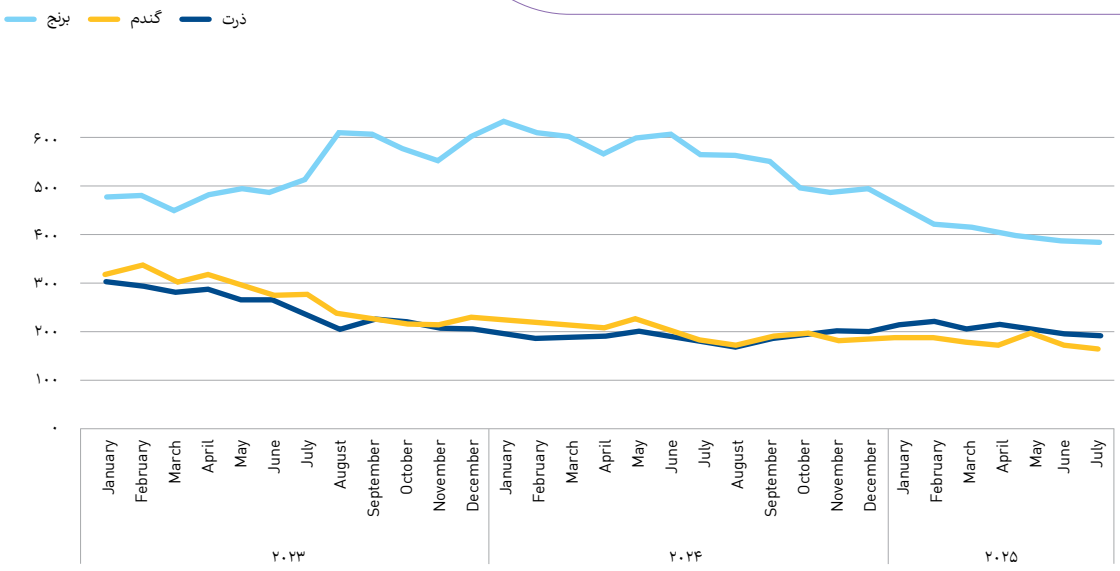

IMF

دانه‌های روغنی و کنجاله‌های روغنی

طی یک سال گذشته حجم تولیدات دانه آفتاب‌گردان و کلزا کاهش یافته است. حجم تولیدات سویا نیز در مدت مشابه ۷درصد افزایش یافته است.

از بین دانه‌های روغنی مختلف
سه محصول سویا، آفتاب‌گردان و کلزا
۹۵درصد از تولیدات جهانی دانه‌های روغنی را
به خود اختصاص می‌دهند.

٪۹۵

حجم تولیدات جهانی دانه‌ها و کنجاله‌های روغنی (میلیون تن)

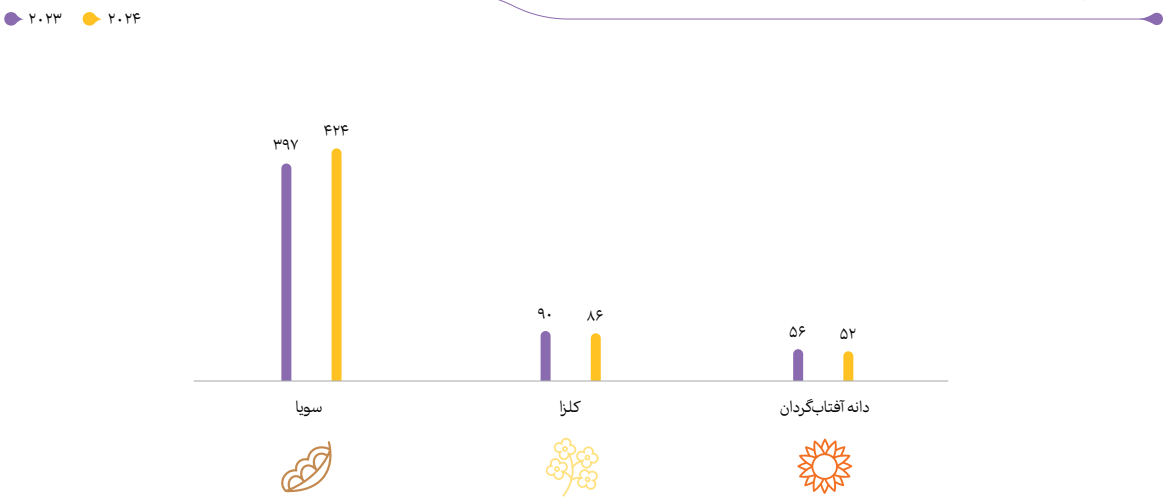

USDA Food Data Central

قیمت جهانی دانه سویا طی یک سال اخیرکاهش پیداکرده است.

میانگین قیمت جهانی سویا - ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۴ (دلار بر تن)

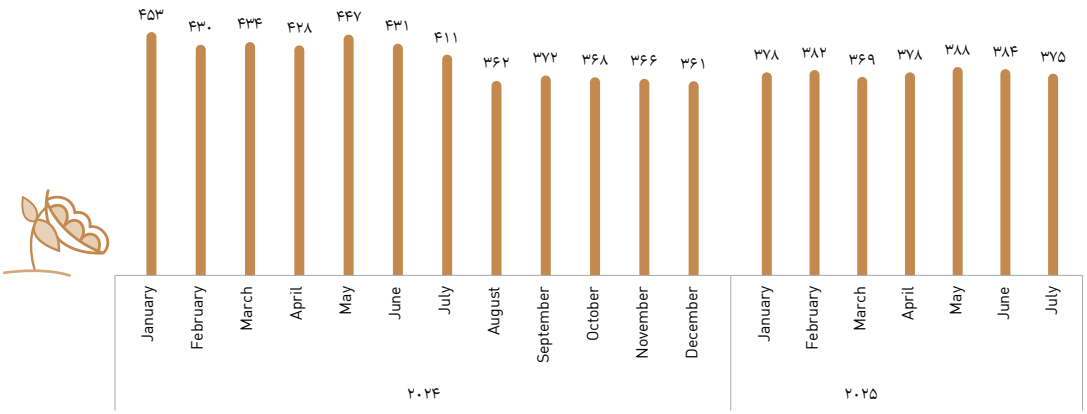

IMF

کنجاله‌های روغنی

مشابه دانه‌های روغنی، حجم تولید جهانی کنجاله‌های آفتاب‌گردان و کلزا طی یک سال اخیر کاهش یافته است.

حجم تولید کنجاله سویا، ۷ درصد افزایش پیدا کرده است.

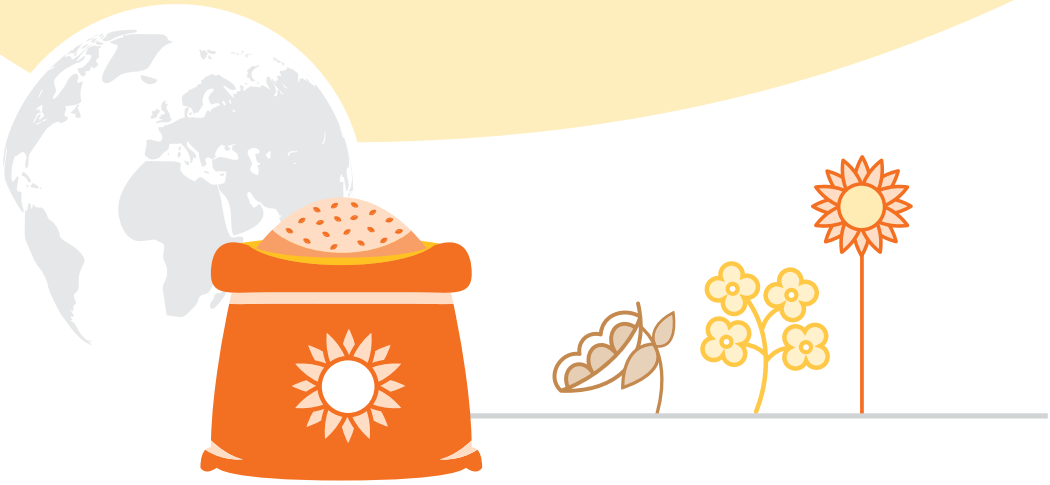

حجم تولید انواع کنجاله‌های روغنی (میلیون تن)

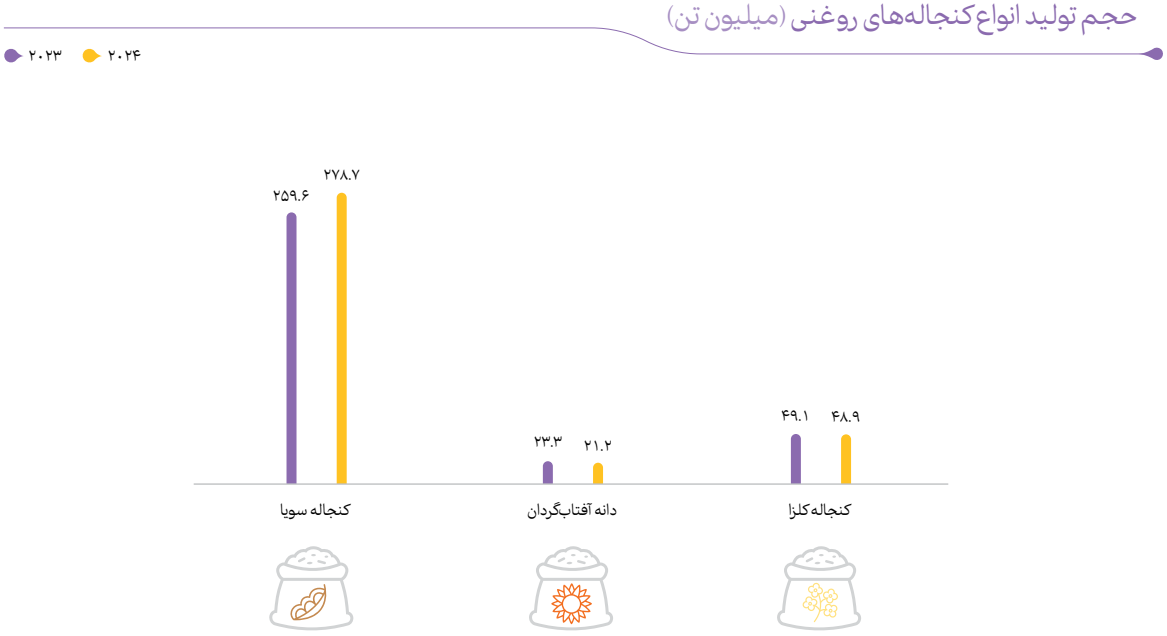

USDA Food Data Central

کنجاله دانه‌های روغنی محصول جانبی فرایند تولید روغن‌های نباتی به شمار می‌روند.

نزدیک به ۸۰ درصد از حجم تولیدات جهانی کنجاله‌ها متعلق به کنجاله سویا است.

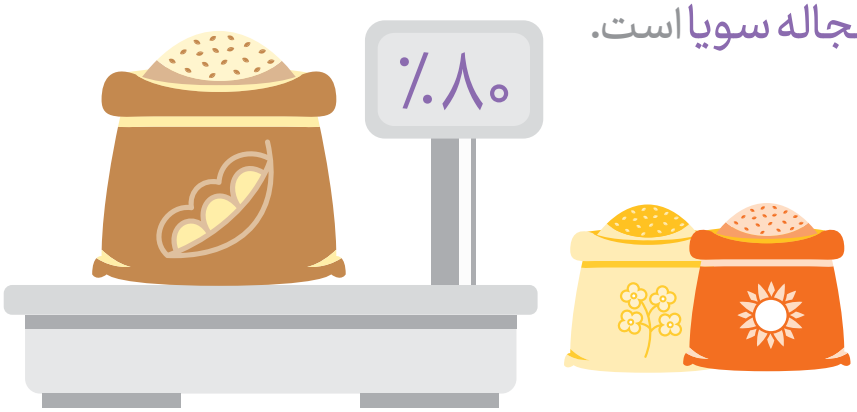

متوسط قیمت جهانی کنجاله سویا طی یک سال گذشته کاهش قابل‌توجهی را تجربه کرده است؛ به‌طوری‌که طی یک سال اخیر، از سقف قیمتی خود که ۴۰۸ دلار به ازای هر تن بوده است، به ۲۴۶ دلار به ازای هر تن رسیده است.

میانگین قیمت جهانی کنجاله سویا - ۲۰۲۴ تا ۲۰۲۵ (دلار بر تن)

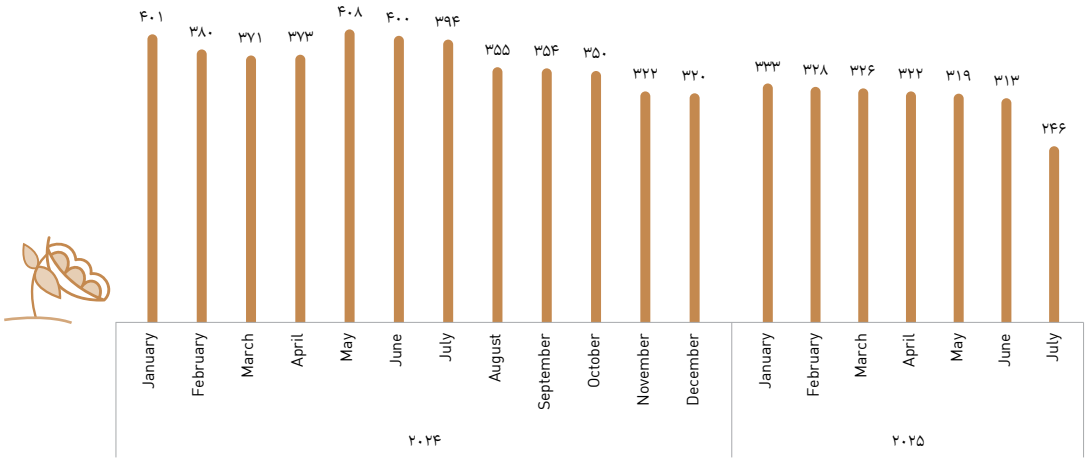

IMF

حجم تولیدات جهانی انواع روغن‌نباتی طی یک سال گذشته ۳درصد افزایش یافته است. بیشترین درصد افزایش تولید مربوط به روغن زیتون و روغن سویا است.

حجم تولید جهانی انواع روغن‌نباتی (میلیون تن)

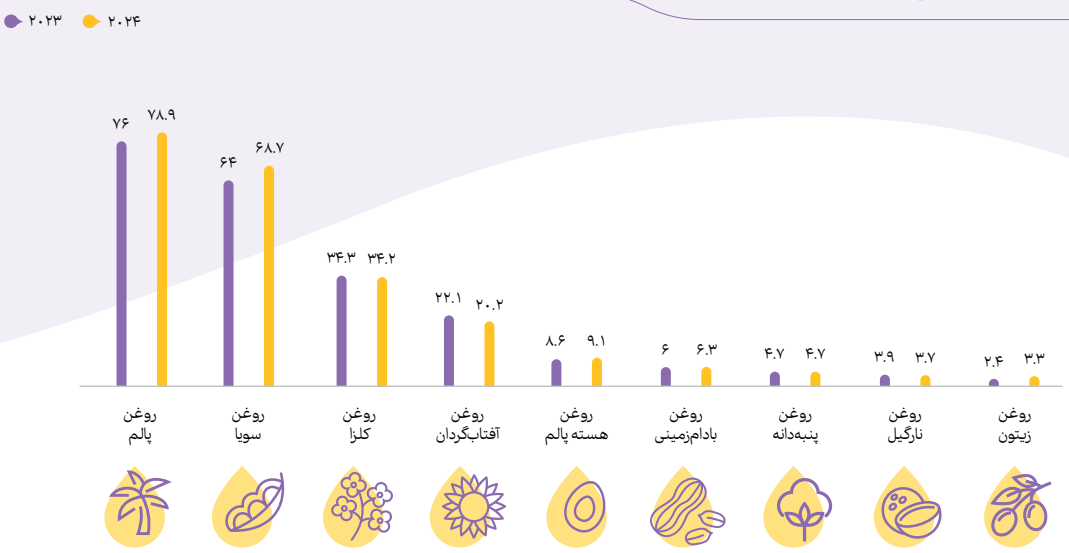

USDA Food Data Central

میانگین قیمت انواع روغن‌نباتی طی ماه‌های میانی سال ۲۰۲۳ با افزایش همراه بود؛ این روند رفته‌رفته معکوس شد و قیمت جهانی این محصولات طی یک سال به ثبات نسبی رسیده و تغییر به خصوصی نداشته است.

میانگین قیمت جهانی انواع روغن‌نباتی - ۲۰۲۳ تا ۲۰۲۵ (دلار بر تن)

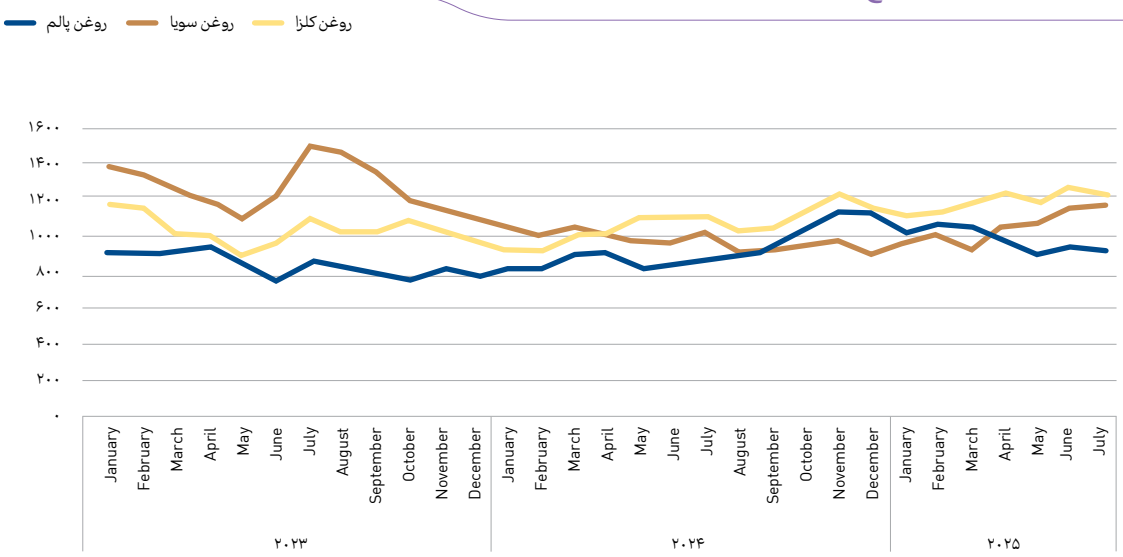

IMF

جغرافیای بازار

تجارت بین‌المللی کالاهای اساسی

غلات

حدود ۱۹ درصد از تولیدات جهانی غلات بین کشورهای مختلف مبادله می‌شود. بیش از ۸۵ درصد از صادرات غلات از مبدأ هشت کشور بزرگ تولیدکننده انجام می‌شود. اتحادیه اروپا با بیش از ۲۸ درصد کاهش در حجم صادرات، بیشترین کاهش را داشته است.
کشور روسیه و اوکراین همچنان به دلیل تأثیرات ناشی از جنگ با کاهش صادرات غلات مواجه هستند؛ به‌طوری‌که در یک سال گذشته به ترتیب بیش از ۲۶ و ۲۳ درصد کاهش در حجم صادرات را تجربه کرده‌اند. این مهم نشان‌دهنده اهمیت بالای جنگ اوکراین و روسیه بر تجارت جهـانی غلات است.

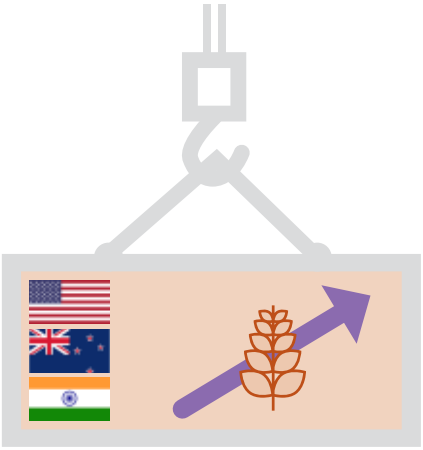

با وجـود کاهش در حجم کلی صادرات،
طی یک سال گذشته حجم صادرات غلات
در آمریکا، استرالیا و هندوستان
به میزان محسوسی افزایش یافته است.

ارزش صادرات بین‌المللی غلات (میلیارد دلار)

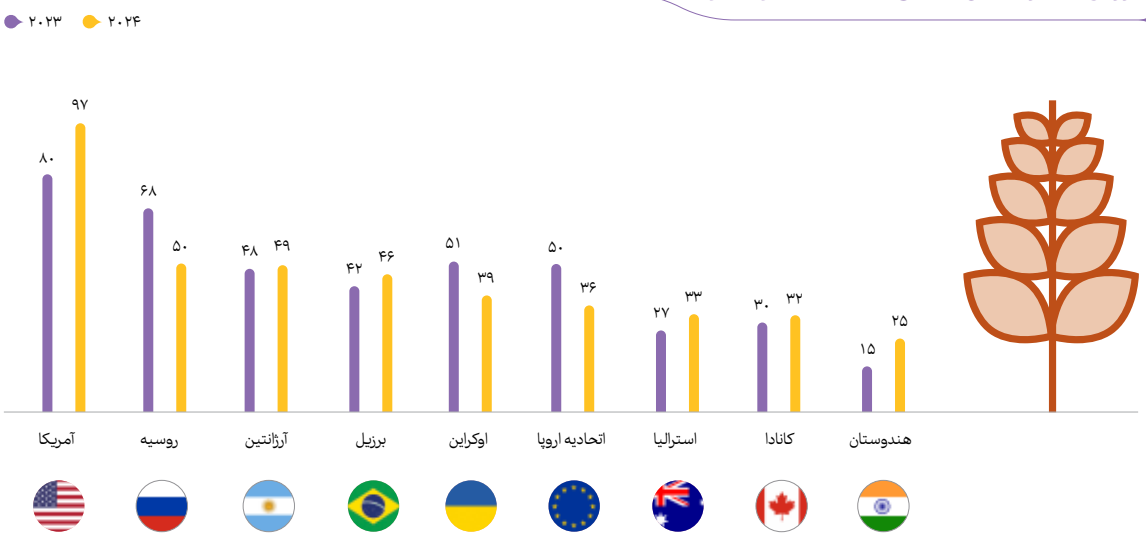

USDA Food Data Central

چین، اتحادیه اروپا و هندوستان بزرگ‌ترین تولیدکنندگان گندم در جهان محسوب می‌شوند.

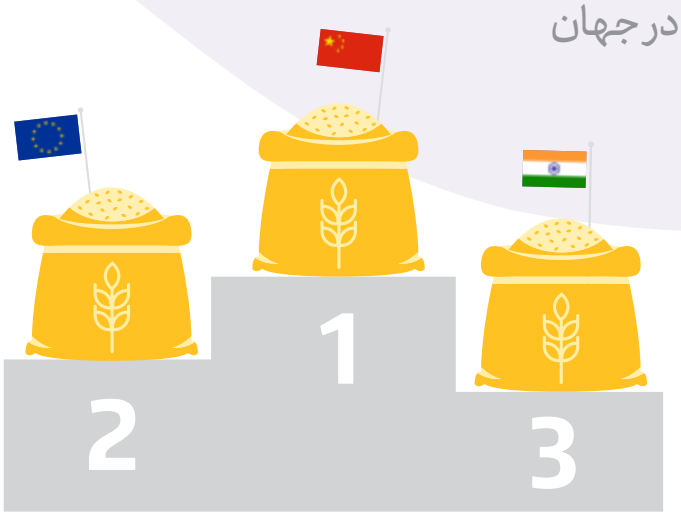

ده تولیدکننده برترگندم بیش از ۸۰درصد تولیدات گندم را در اختیار دارند.

بزرگ‌ترین تولیدکنندگان گندم برحسب حجم تولید (میلیون تن)

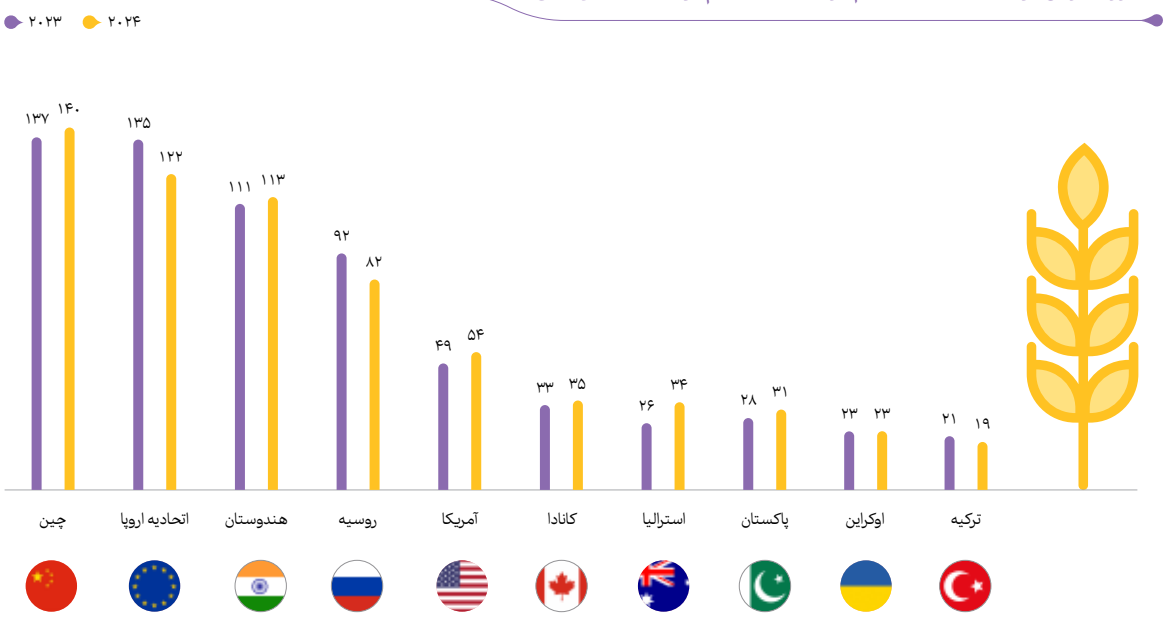

USDA Food Data Central

کشورهای اتحادیه اروپا به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین تولیدکنندگان جو در جهان، بیشترین حجم تولید این محصول را به خود اختصاص داده‌اند.

کشورهای روسیه، استرالیا و کانادا نیز در رتبه‌های بعدی قرار دارند. به‌طورکلی حجم تولید جو در سطح جهان نسبت به سال گذشته کاهش یافته است.

بزرگ‌ترین تولیدکنندگان جو در جهان برحسب حجم تولید (میلیون تن)

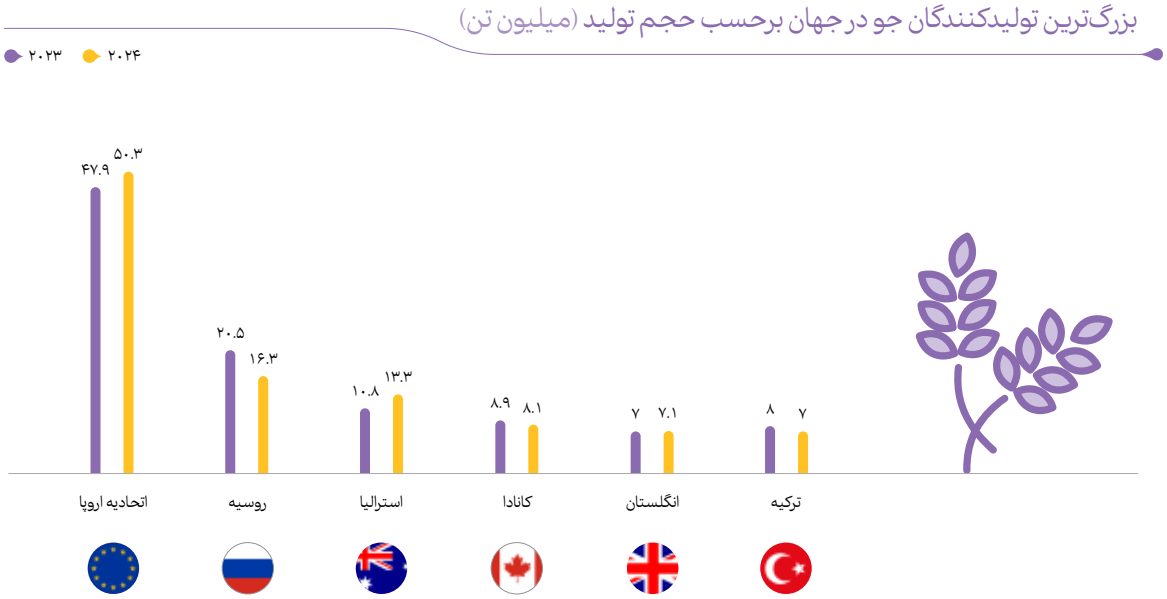

USDA Food Data Central

سه کشور آمریکا، چین و برزیل بیش از ۶۵درصد از تولیدات جهانی ذرت را به خود اختصاص می‌دهند. حجم تولید جهانی ذرت نسبت به سال گذشته نزدیک به ۱ درصد کاهش داشته است؛ درعین‌حال تولید ذرت در چین، برزیل و هندوستان با رشد همراه بوده است.

بزرگ‌ترین تولیدکنندگان ذرت در جهان برحسب حجم تولید (میلیون تن)

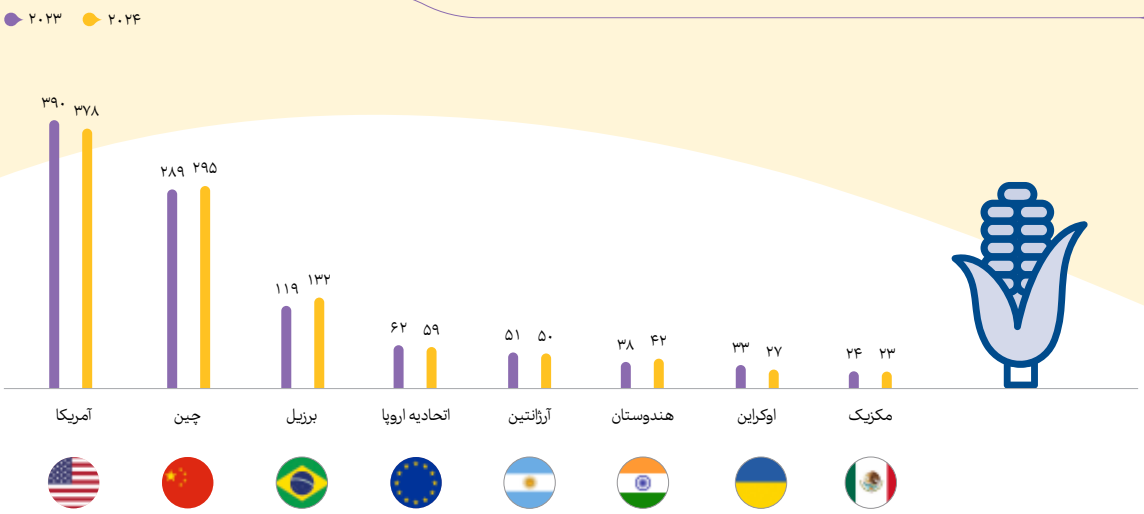

USDA Food Data Central

کشورهای جنوب شرق آسیا و هندوستان اصلی‌ترین تولیدکنندگان برنج در جهان محسوب می‌شوند. شش کشور برتر این حوزه بیش از ۷۵درصد از تولیدات جهانی را به خود اختصاص می‌دهند. هندوستان بیش از ۲۷درصد از تولیدات جهانی برنج را به خود اختصاص می‌دهد. برخلاف سایر کشورهای تولیدکننده برنج که حجم تولید ثابت در یک سال گذشته داشته‌اند، هندوستان در یک سال گذشته، ۹درصد افزایش در حجم تولید را تجربه کرده است.

بزرگ‌ترین تولیدکنندگان برنج در جهان (میلیون تن)

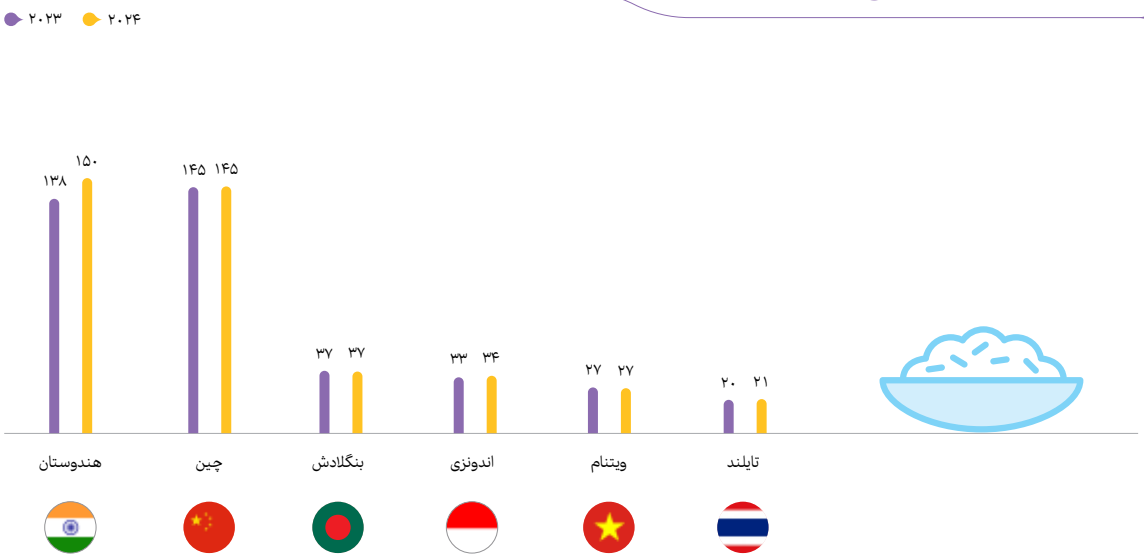

Faostat

دانه‌ها و کنجاله‌های روغنی

تولید و صادرات کنجاله‌های روغنی در ادامه زنجیره تأمین دانه‌های روغنی و کارخانه‌های روغن‌کشی است.

دو کشور برزیل و آمریکا بزرگ‌ترین صادرکنندگان دانه‌های روغنی محسوب می‌شوند.

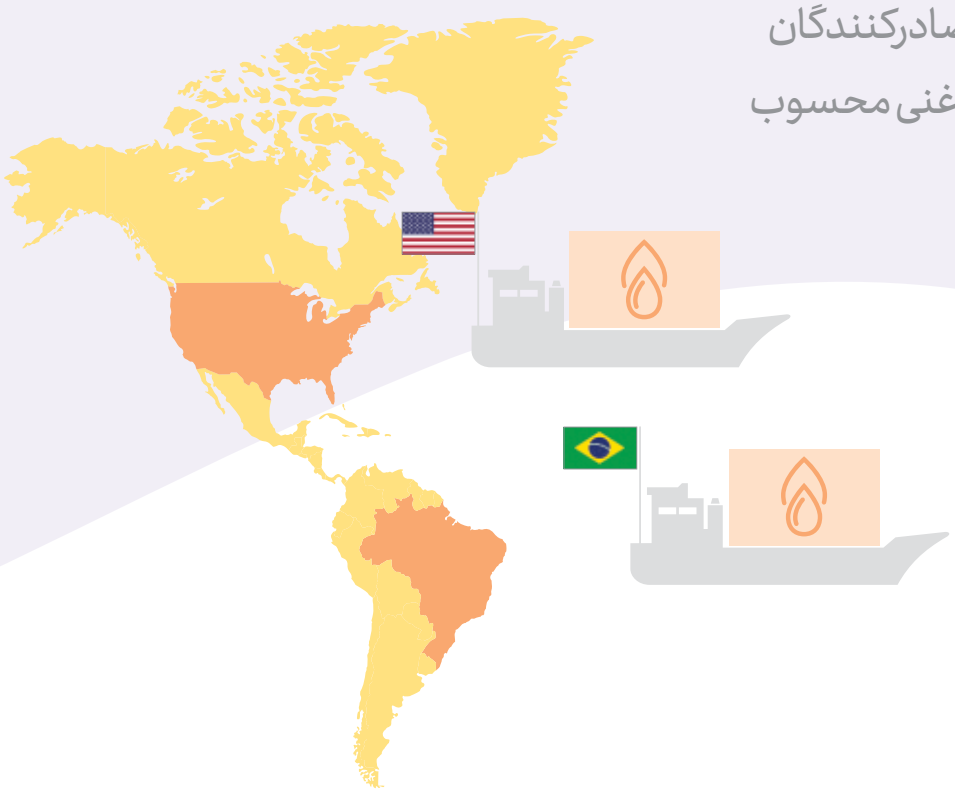

صادرکنندگان برتر دانه‌های روغنی (میلیون تن)

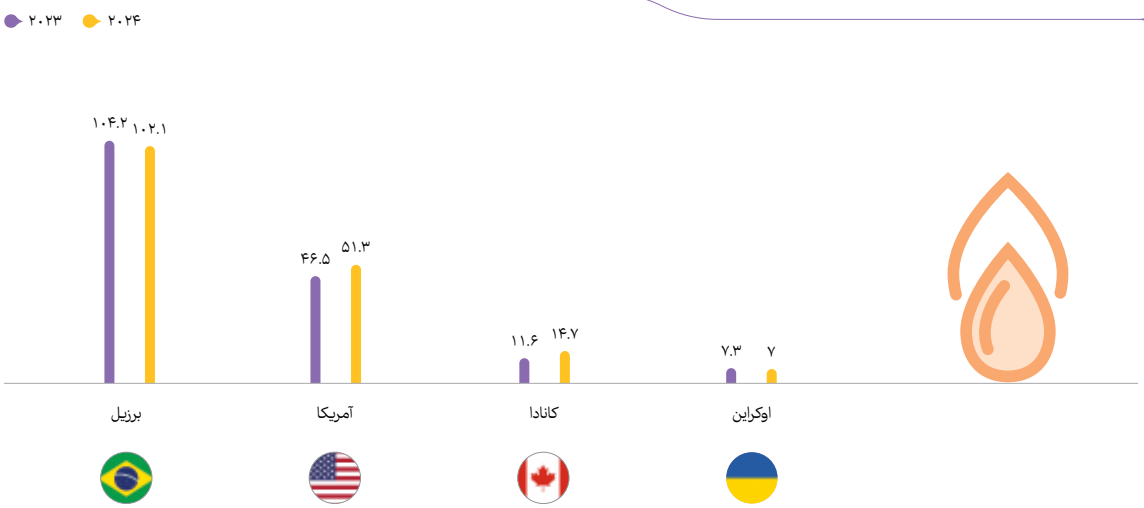

USDA Food Data Central

دو کشور برزیل و آمریکا بزرگ‌ترین تولیدکنندگان سویا محسوب می‌شوند و در سال ۲۰۲۴ حدود ۶۸درصد از تولیدات جهانی این محصول را به خود اختصاص داده‌اند.

بزرگ‌ترین تولیدکنندگان سویا در جهان برحسب حجم تولید (میلیون تن)

USDA Food Data Central

کانادا و کشورهای اتحادیه اروپا، بزرگ‌ترین تولیدکنندگان کلزا در جهان محسوب می‌شوند. اتحادیه اروپا، طی یک سال گذشته، ۱۸ درصد کاهش در حجم تولید کلزا داشته است. به‌طورکلی حجم تولید کلزا در جهان، حدود ۵درصد کاهش داشته است.

بزرگ‌ترین تولیدکنندگان کلزا در جهان برحسب حجم تولید (میلیون تن)

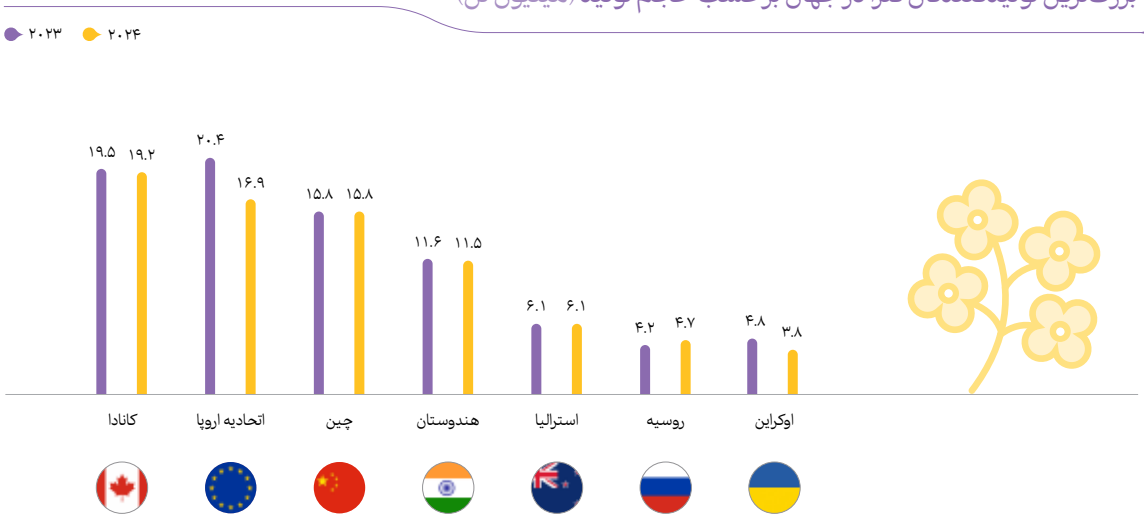

USDA Food Data Central

روسیه و اوکراین حدود ۵۸درصد از تولیدات جهانی دانه آفتاب‌گردان را به خود اختصاص می‌دهند. به دلیل تأثیرات ناشی از جنگ، حجم تولید دانه آفتاب‌گردان در کشور اوکراین طی یک سال گذشته ۱۶ درصد کاهش پیدا کرده است.

بزرگ‌ترین تولیدکنندگان دانه آفتاب‌گردان در جهان برحسب حجم تولید (میلیون تن)

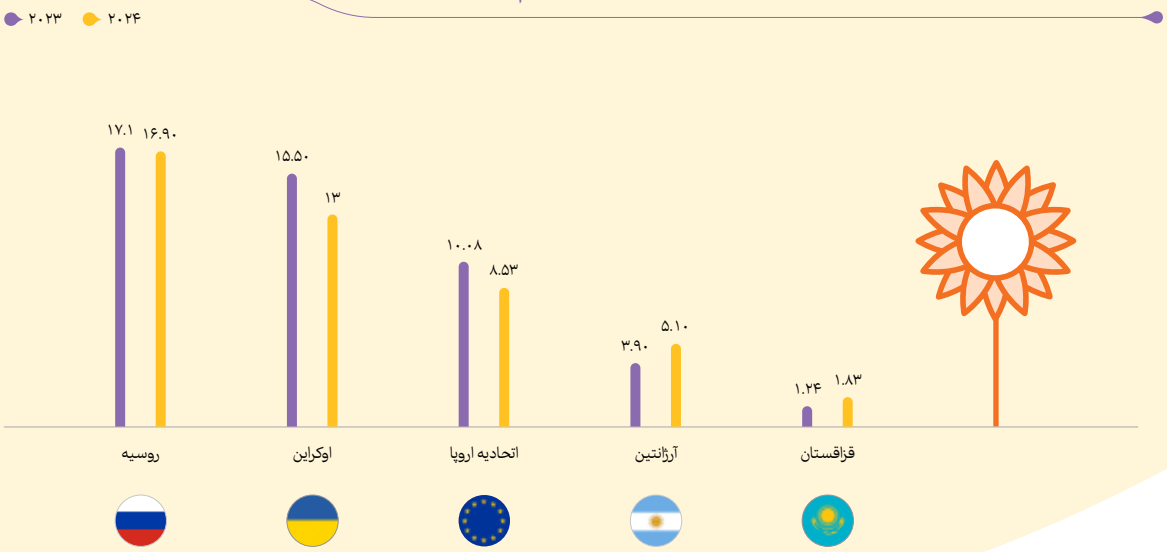

USDA Food Data Central

سه کشور آرژانتین، برزیل و آمریکا بیش از ۷۰درصد از صادرات کنجاله‌های روغنی را به خود اختصاص می‌دهند. کانادا به‌عنوان یکی از بزرگ‌ترین تولیدکنندگان کلزا، ۵۴درصد از صادرات کنجاله کلزا را به خود اختصاص می‌دهد. کشورهای اوکراین و روسیه به‌عنوان اصلی‌ترین صادرکنندگان کنجاله آفتاب‌گردان شناخته می‌شوند. کشورهای آرژانتین و برزیل اصلی‌ترین صادرکنندگان کنجاله سویا محسوب می‌شوند.

بزرگ‌ترین صادرکنندگان کنجاله‌های روغنی برحسب حجم صادرات (میلیون تن)

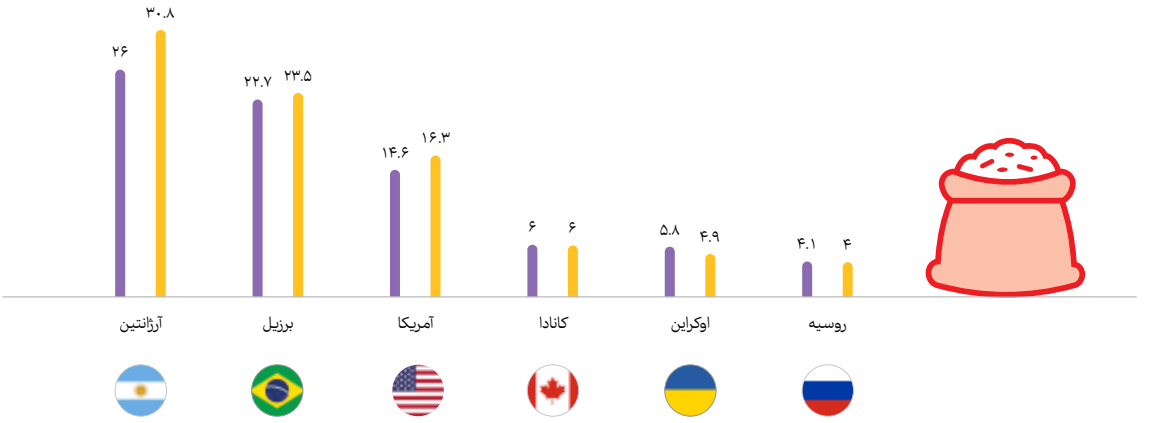

USDA Food Data Central

سه کنجاله روغنی سویا، کلزا و آفتابگردان بیش از ۹۰درصد از تولیدات جهانی کنجاله‌های روغنی را تشکیل می‌دهند. کشورهای چین، آمریکا و برزیل بزرگ‌ترین تولیدکنندگان این گروه کالایی محسوب می‌شوند.

بزرگ‌ترین تولیدکنندگان کنجاله‌های روغنی (میلیون تن)

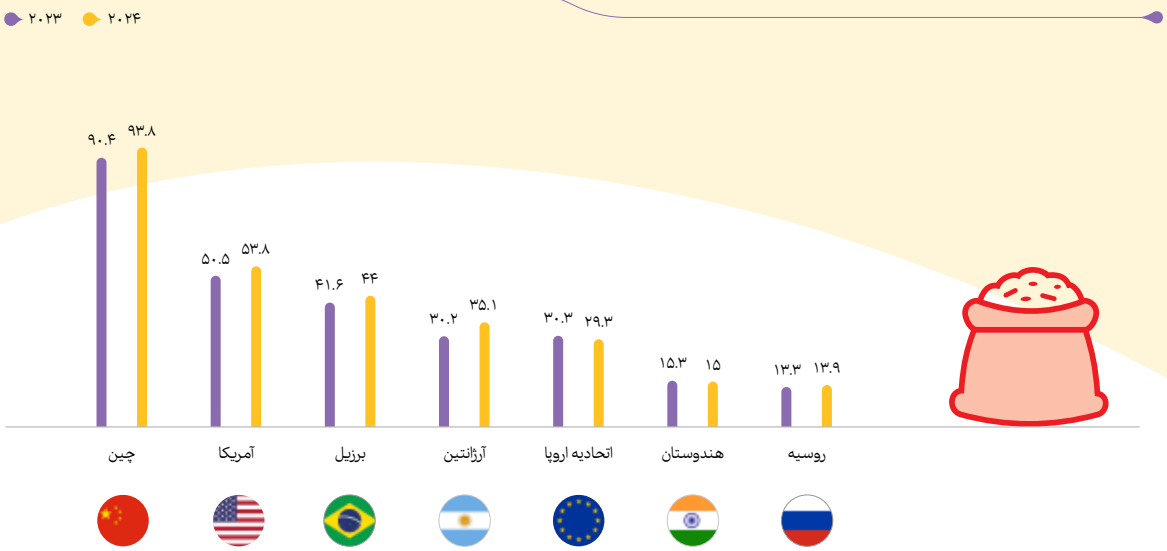

USDA Food Data Central

انواع روغن‌نباتی

سه روغن پالم، سویا و آفتابگردان بیش از ۸۵درصد از تجارت بین‌المللی روغن‌نباتی در جهان را به خود اختصاص می‌دهند. تولید روغن پالم به‌عنوان پرمصرف‌ترین روغن‌نباتی جهان در منطقه جنوب شرق آسیا متمرکز است. اندونزی و مالزی بیش از ۸۶درصد از صادرات بین‌المللی این روغن را در اختیار دارند. صادرات روغن سویا مانند تولید و صادرات دانه روغنی مربوطه، در قاره آمریکای جنوبی متمرکز است. حدود ۷۰درصد از صادرات روغن آفتابگردان در اختیار اوکراین و روسیه است.

بزرگ‌ترین صادرکنندگان روغن‌نباتی برحسب حجم صادرات (میلیون تن)

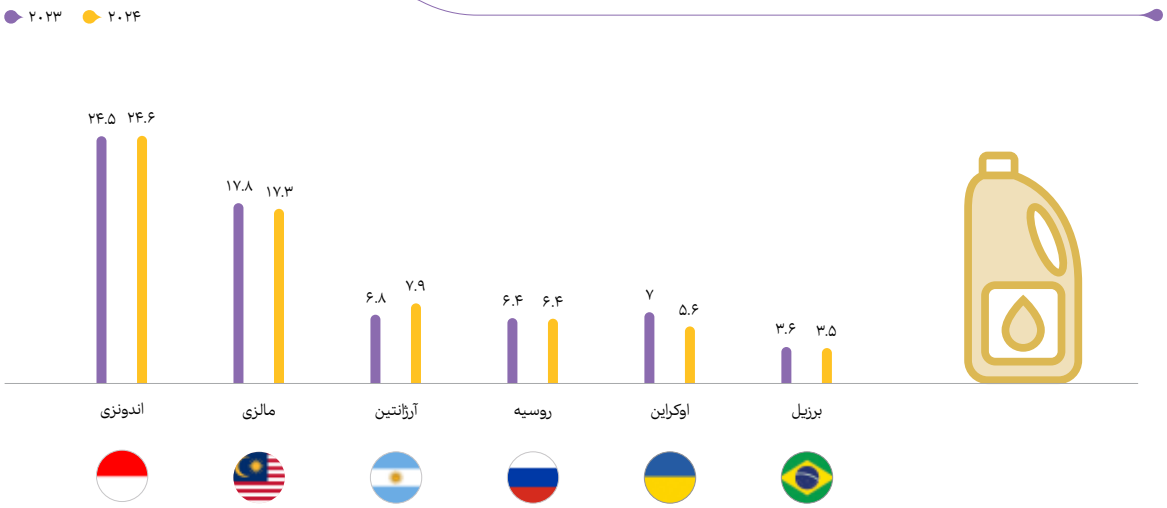

USDA Food Data Central

چهار شرکت Archer Daniels Midland (آمریکا)، Bunge (آمریکا)، Cargill (آمریکا) و Louis Dreyfus (فرانسه) موسوم به ABCD به‌عنوان مهم‌ترین بازیگران تولید، فراوری و تجارت غلات و محصولات غذایی در جهان شناخته می‌شوند. این چهار شرکت در مجموع حدود ۹۰درصد از تجارت جهانی غلات را به خود اختصاص می‌دهند.

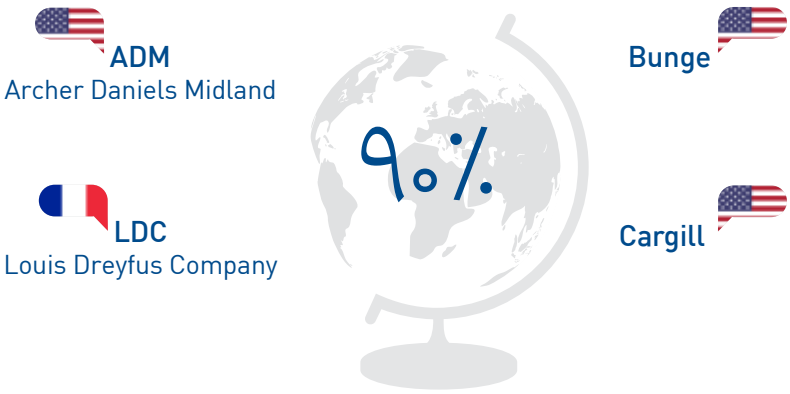

طیف محصولات تولیدی و بازرگانی شرکت‌های برتر جهان

	ADM	BUNGE	Cargill	LDC
سویا و دانه‌های روغنی	✓	✓	✓	✓
ذرت	✓	✓	✓	✓
گندم	✓	✓	✓	✓
برنج	✓	–	✓	–
شکر	✓	✓	✓	✓
پنبه	✓	✓	–	✓

Oxfam Research Reports

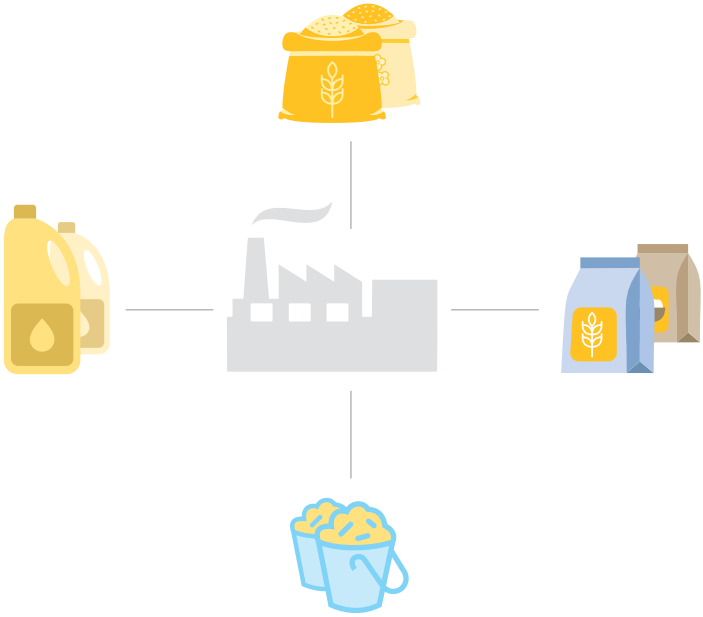

این شرکت‌ها بر زنجیره تأمین محصولات غذایی پایه غلات کنترل داشته و به تولید محصولات نهایی نیز می‌پردازند. فعالیت این شرکت‌ها از تولید بذر، کودهای شیمیایی و کشت محصول آغاز می‌شود. بزرگ‌ترین مجموعه‌های تولید آرد و نشاسته و روغن‌گیری نیز متعلق به این شرکت‌ها است. غذای دام به‌عنوان یکی از اصلی‌ترین محصولات جانبی غلات، نیز توسط این شرکت‌ها تولید می‌شود.

طیف فعالیت‌های شرکت‌های برتر جهان در فراوری غلات

	ADM	BUNGE	Cargill	LDC
آردسازی	✓	✓	✓	✓
روغن‌گیری	✓	✓	✓	✓
غذای فراوری‌شده	✓	✓	✓	–
خوراک دام	✓	✓	✓	✓

بازار منطقه خاورمیانه

سهم منطقه خاورمیانه از تجارت جهانی

کشورهای منطقه خاورمیانه در سال ۲۰۲۴ ، ۱۰۱.۷ میلیون تن کالای اساسی وارد کرده‌اند. این شاخص در سال ۲۰۲۳ حدود ۱۰۳.۵ میلیون تن بود.

گندم، ذرت و سویا اصلی‌ترین محصولات وارداتی به منطقه هستند. واردات گندم به کشورهای منطقه حدود ۳۳ درصد کاهش پیدا کرده است.

حجم واردات انواع کالاهای اساسی به کشورهای خاورمیانه (میلیون تن)

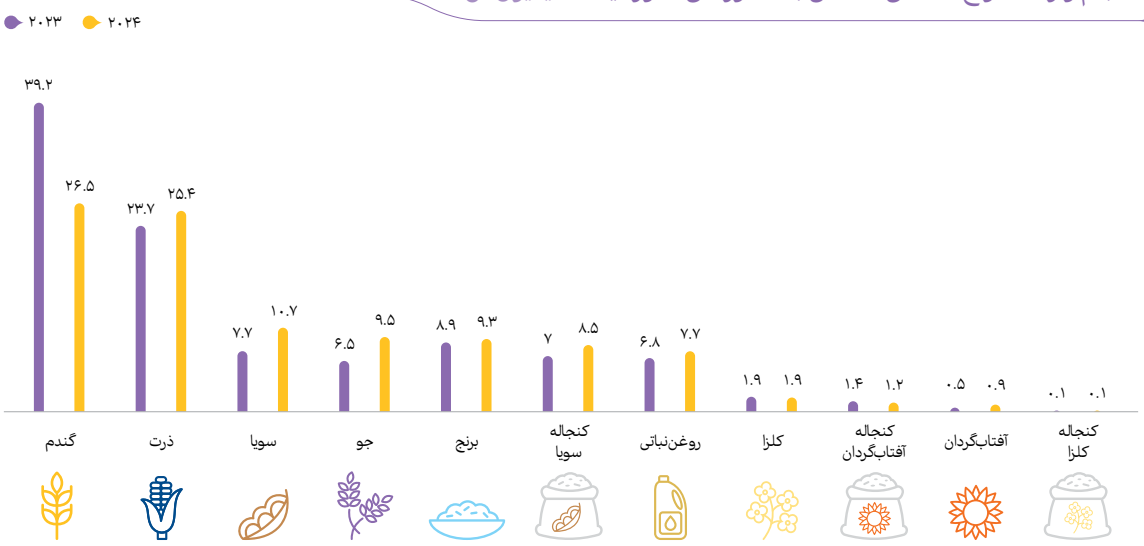

www.trademap.org

حجم واردات کالاهای اساسی به کشورهای خاورمیانه (هزار تن)

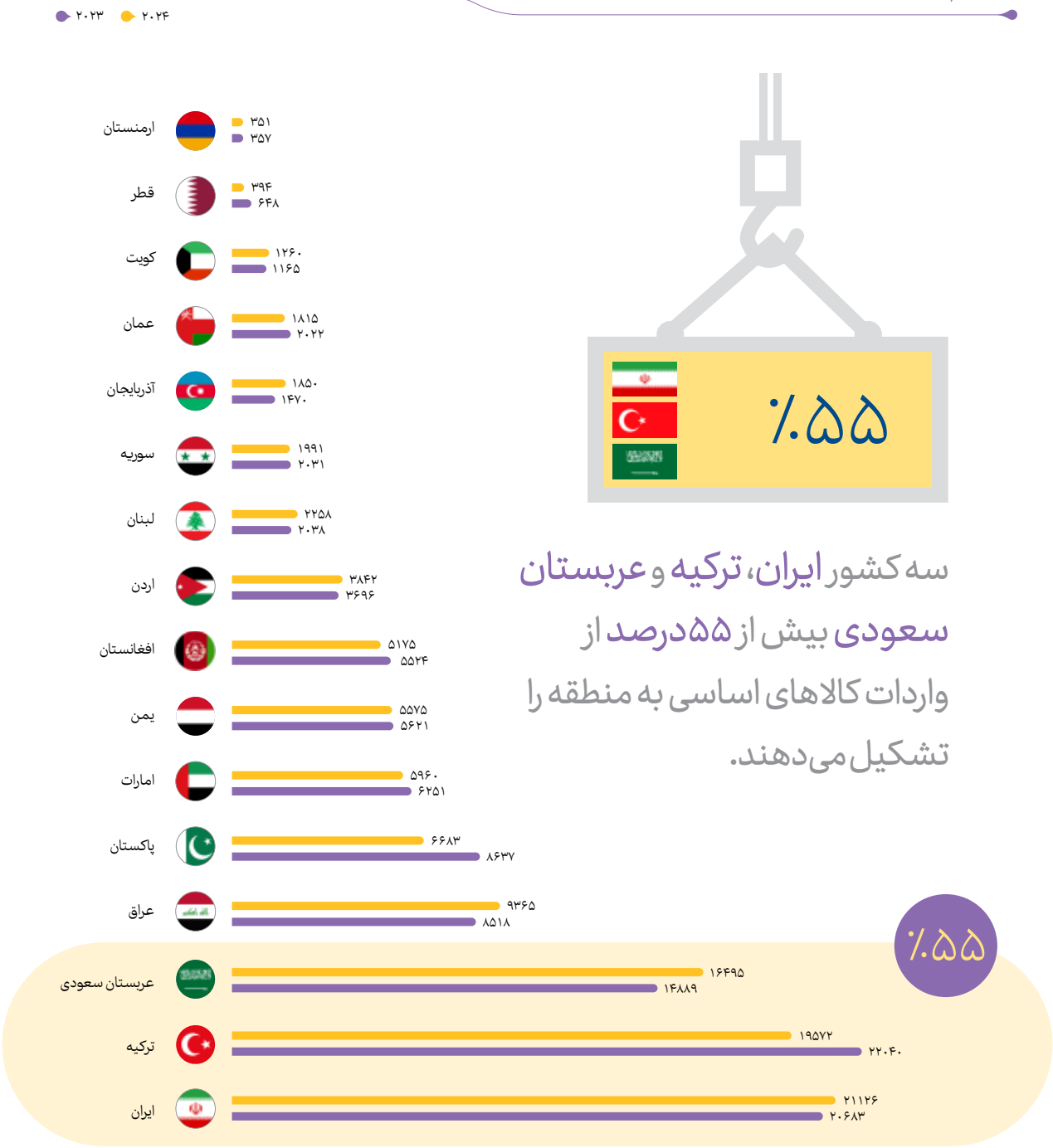

سه کشور ایران، ترکیه و عربستان سعودی بیش از ۵۵ درصد از واردات کالاهای اساسی به منطقه را تشکیل می‌دهند.

www.trademap.org

به‌طورکلی ارزش واردات انواع کالاهای اساسی به کشورهای منطقه بالغ بر ۳۳ میلیارد دلار می‌باشد.

ارزش واردات کالاهای اساسی کشورهای منطقه خاورمیانه - ۲۰۲۴ (میلیون دلار)

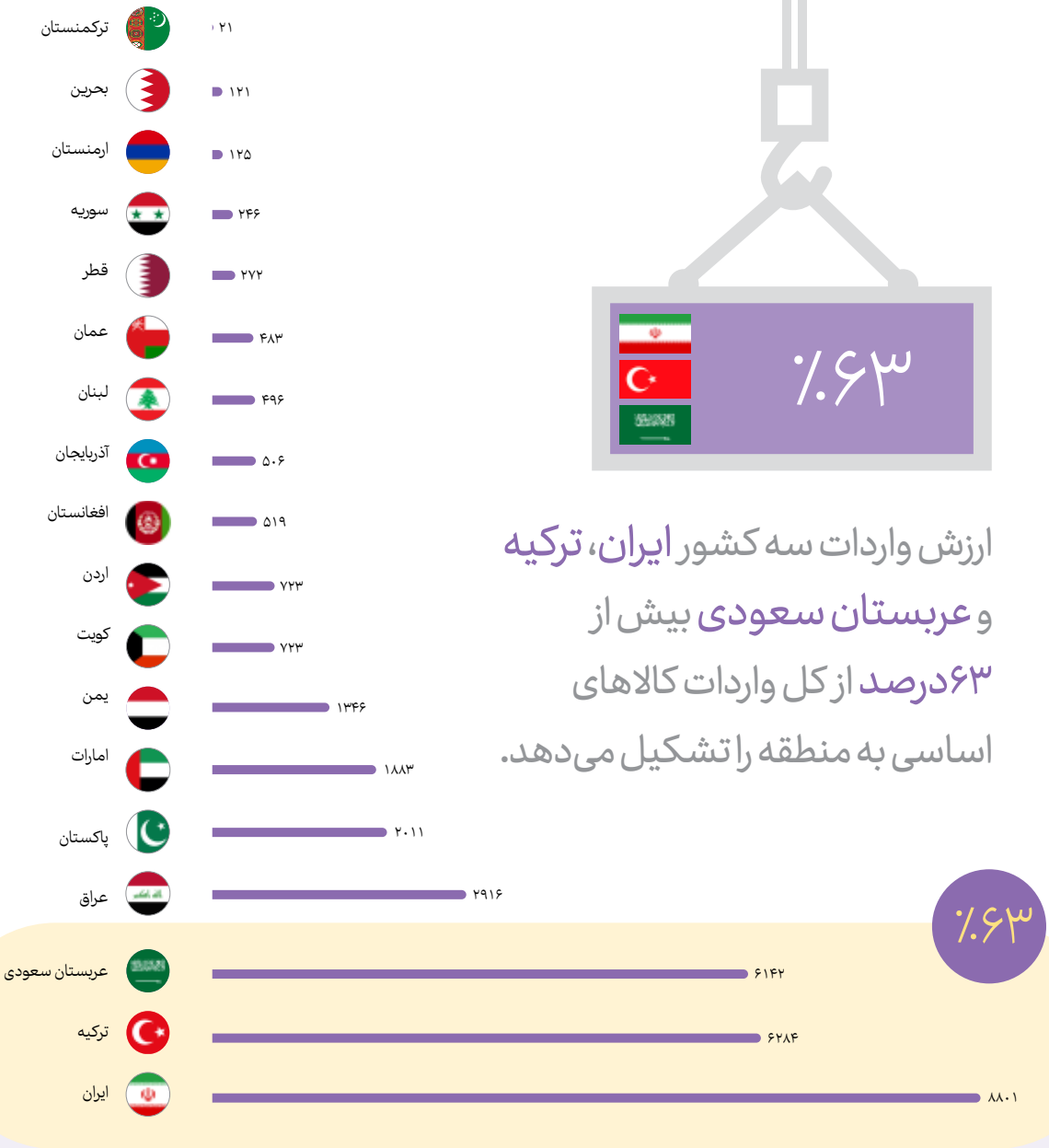

ارزش واردات سه کشور **ایران**، **ترکیه** و **عربستان سعودی** بیش از **۶۳درصد** از کل واردات کالاهای اساسی به منطقه را تشکیل می‌دهد.

واردات غلات، بیش از ۶۴ درصد از ارزش واردات کالاهای اساسی به کشورهای منطقه را تشکیل می‌دهد.

سهم انواع کالاهای اساسی وارداتی به منطقه خاورمیانه - ۲۰۲۴ (درصد)

پس از غلات، سویا و محصولات آن، بیش از ۲۶ درصد از ارزش واردات را در اختیار دارند.

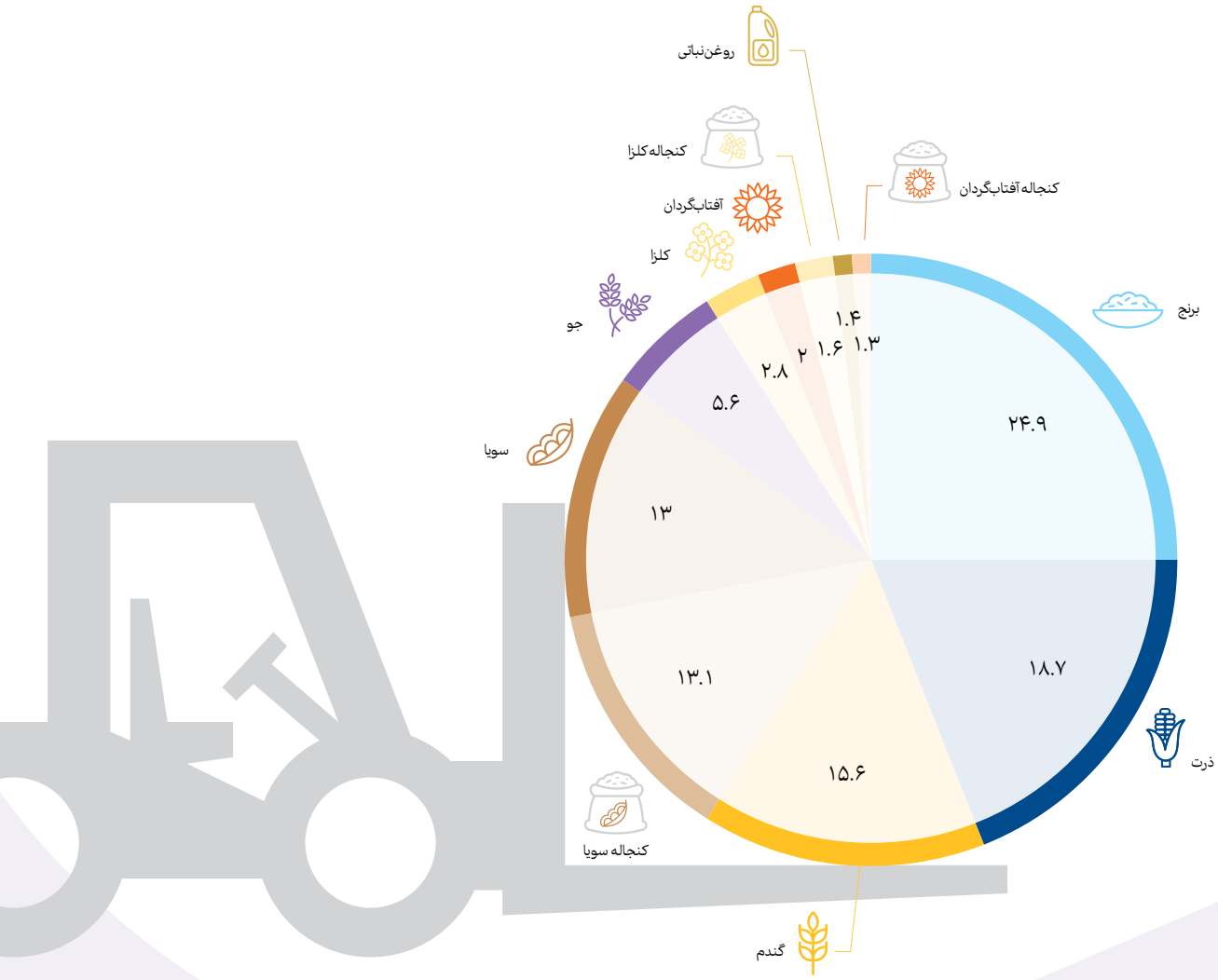

بازار کالاهای اساسی در ایران

ارزش بازار و روند عرضه و تقاضا

تولید کالاهای اساسی

حجم تولید غلات در کشور طی سه سال اخیر افزایش یافته است و به بیش از **۲۲ میلیون تن** رسیده است.

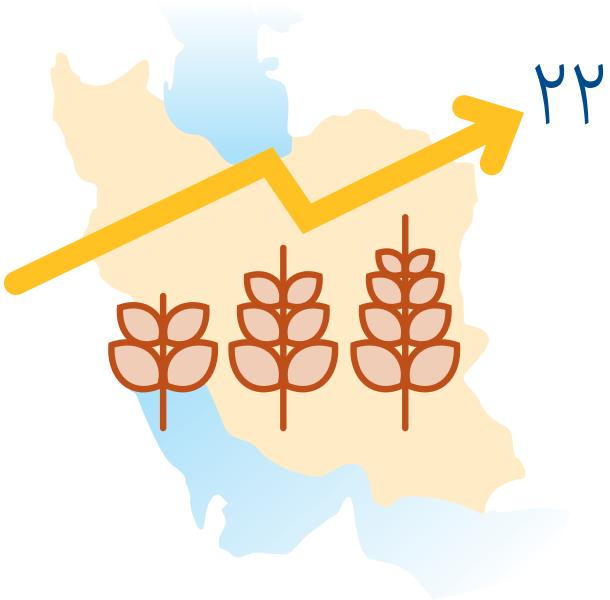

حجم تولید داخلی غلات (میلیون تن)

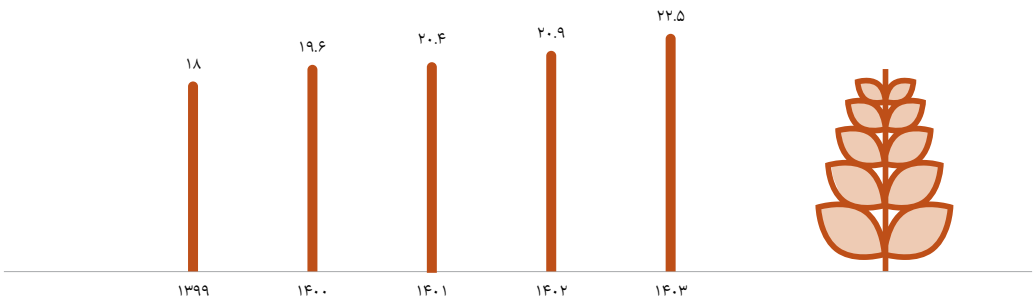

حجم تولید داخلی گندم از ۱۴.۵ میلیون تن در سال ۱۴۰۲ به ۱۶ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است. حجم تولیدات جو، برنج و ذرت در این بازه زمانی تقریبا ثابت باقی مانده است.

حجم تولید داخلی غلات (میلیون تن)

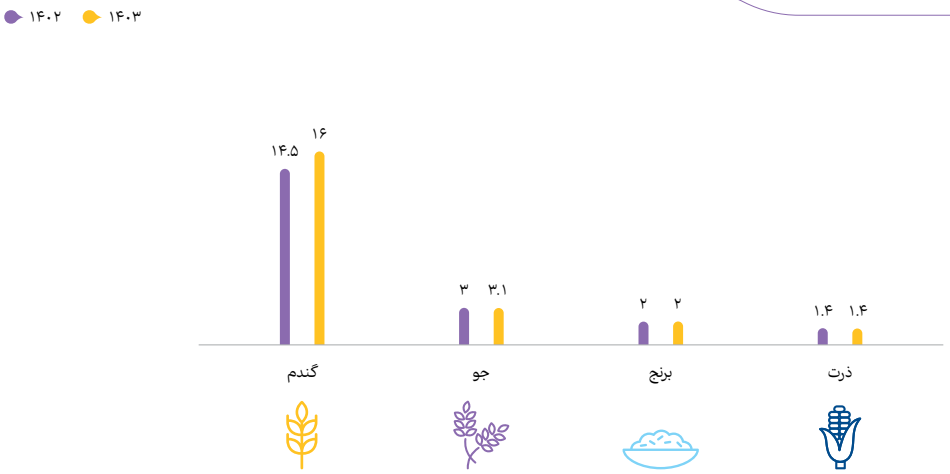

USDA Food Data Central, Faostat

دانه‌های روغنی

حجم تولیـد دانه‌های روغنی بین سال‌های ۱۳۹۹ تا ۱۴۰۳، ۱۰ درصـد افزایش یافته است. برنامه‌ریزی و سـرمایه‌گذاری دولتی و اعطای وام‌های کشاورزی به تولیدکنندگان در این روند تأثیرگذار بوده است.

حجم تولید داخلی دانه‌های روغنی (هزارتن)

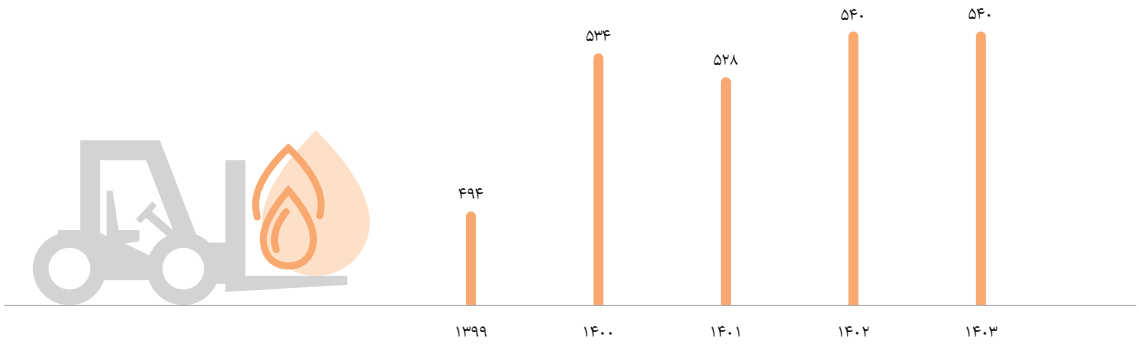

USDA Food Data Central

حجم تولید داخلی دانه آفتاب‌گردان، سویا و کلزا طی سال‌های اخیر اندکی افزایش یافته است.

حجم تولید دانه‌های روغنی (هزارتن)

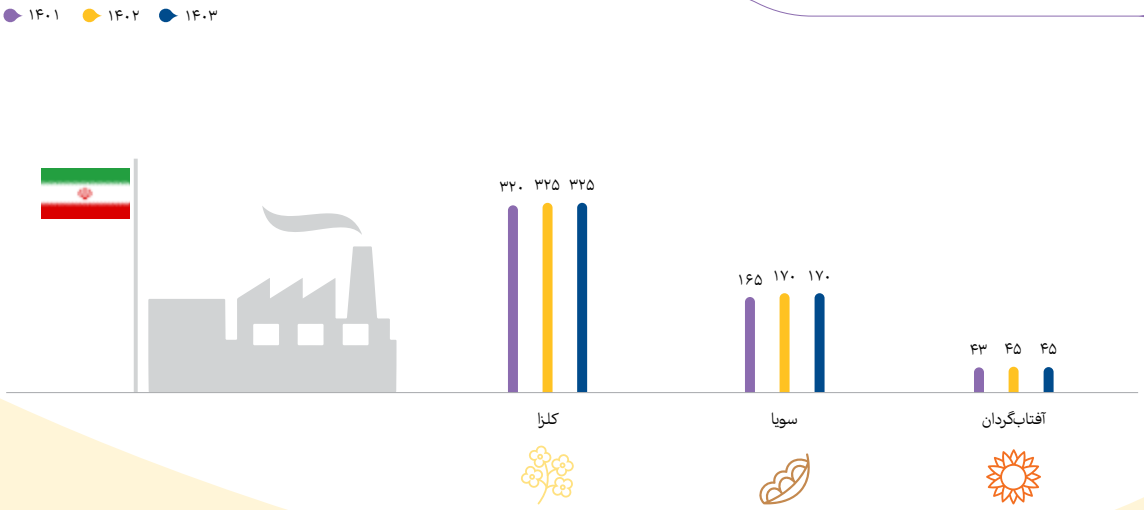

USDA Food Data Central

کنجاله‌های روغنی

حجم تولید کنجاله‌های روغنی در سال ۱۴۰۳ بیش از ۱۵ درصد نسبت به سال پیش از آن کاهش یافته است. عمده کنجاله تولیدی در کشور، کنجاله سویا است. تولید این محصول به‌عنوان فراورده جانبی کارخانه‌های روغن‌کشی تحت‌تأثیر سرمایه‌گذاری در صنایع روغن‌نباتی کشور قرار دارد.

حجم تولید داخلی کنجاله‌های روغنی (هزار تن)

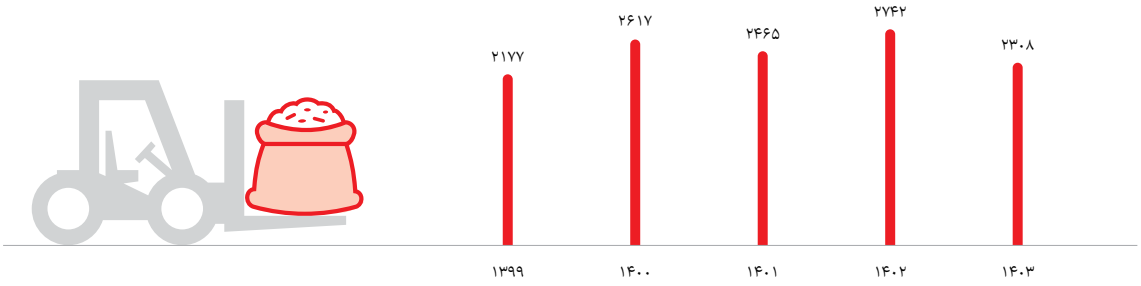

USDA Food Data Central

حجم تولید کنجاله آفتاب‌گردان و کلزا در دو سال اخیر ثابت مانده است. در مقابل حجم تولید کنجاله سویا بیش از ۱۷ درصد کاهش یافته است.

حجم تولید داخلی انواع کنجاله‌های روغنی (هزار تن)

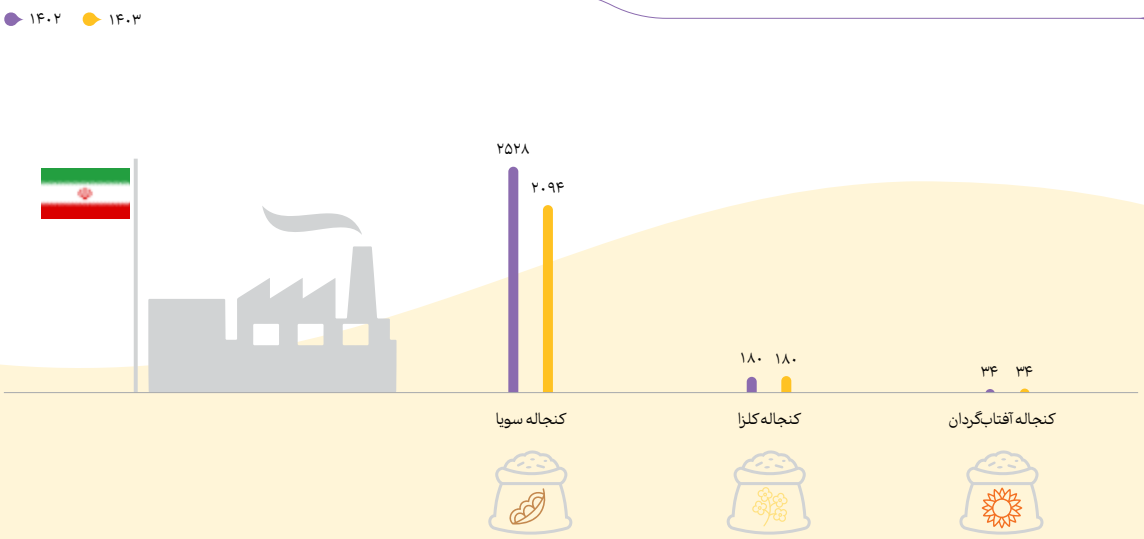

USDA Food Data Central

روغن‌نباتی

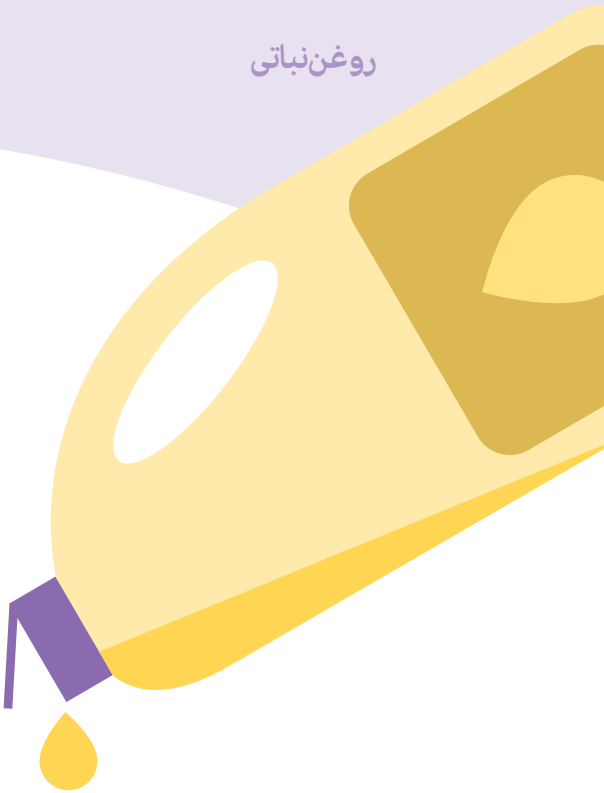

حجم تولید روغن‌نباتی در کشور در سال ۱۴۰۲ به بیش از **۷۷۸ هزار تن** رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ با ۱۳ درصد کاهش به **۶۷۷ هزار تن** رسیده است.

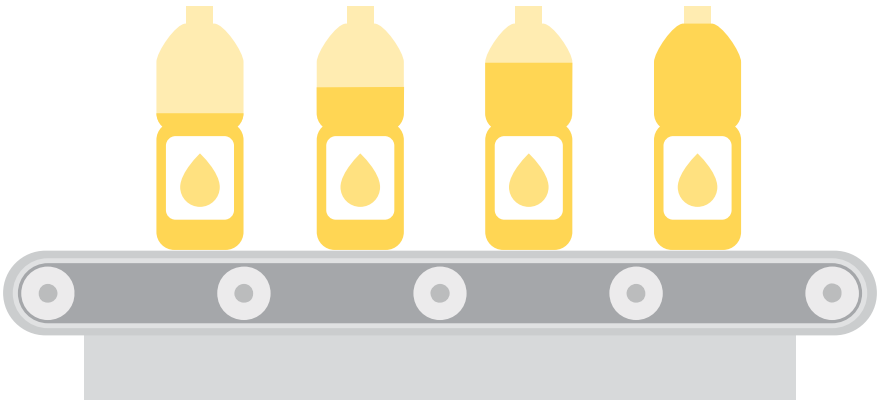

حجم تولید داخلی انواع روغن‌نباتی (هزار تن)

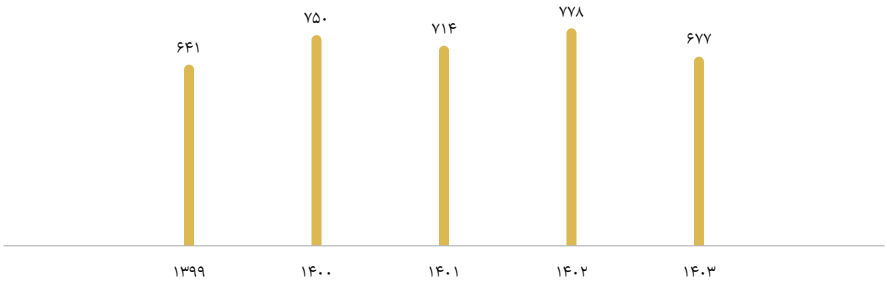

- وزارت صنعت، معدن و تجارت - گزارش سالانه

چشم‌انداز بازار از منظر فعالان کالاهای اساسی

ریسک‌ها

شرکت‌های فعال به رتبه‌بندی ریسک‌های فعالیت‌های صنعتی خود می‌پردازند. در این قسمت به ترتیب مهم‌ترین ریسک‌های شرکت‌های صنایع فراوری کالاهای اساسی مورد بررسی قرار خواهند گرفت. شرکت‌های موردبحث شامل شرکت‌های کشاورزی و دامپروری (مصرف‌کننده کنجاله‌های روغنی و خوراک دام) و شرکت‌های فراوری غلات و دانه‌های روغنی می‌شود.

ماده اولیه

مشکلات دسترسی به ماده اولیه اصلی‌ترین معضل شرکت‌های دامپروری محسوب می‌شود. این شرکت‌ها درگذشته با استفاده از خوراک دام وارداتی ارزان‌قیمت، به تأمین خوراک دام خود می‌پرداختند. افزایش قیمت و کمبود عرضه خوراک دام باعث افزایش قیمت نهایی محصولات شده است.

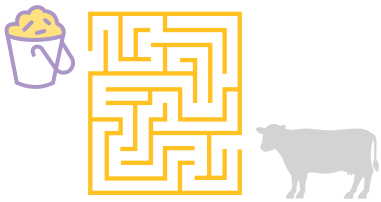

نرخ ارز

باتوجه‌به وابستگی بالای بازارکالاهای اساسی کشور به واردات محصولات خارجی، هرگونه تغییر در نرخ ارز ترجیحی، نیمایی و ارز آزاد باعث تغییر هزینه‌های نهایی کارخانه‌ها می‌شود.

ریسک بازار

ریسک بازار فعالان در دو قسمت بازارهای داخلی و بازارهای صادراتی قابل‌تفکیک است. با ممنوعیت صادرات کالاهای اساسی و سایر محصولات غذایی که در ذیل زنجیره ارزش این محصولات قرار دارند، امکان ازدست‌رفتن بازارهای کشورهای همسایه محتمل به نظر می‌رسد. از طرف دیگر با افزایش تورم داخلی و ادامه بحران هزینه خانوار، کاهش مصرف داخلی محصولات غذایی نیز باعث کوچک‌تر شدن اندازه بازار تولیدکنندگان صنایع غذایی شده است.

ریسک‌های مالی

باتوجه‌به نوع مشتریان فعالان صنایع غذایی و دامپروری و همچنین نوع قراردادهای موجود در این صنایع، ریسک نقدینگی و ریسک اعتباری فعالان این صنعت، کم‌اهمیت‌تر از سایر عوامل ارزیابی شده است.

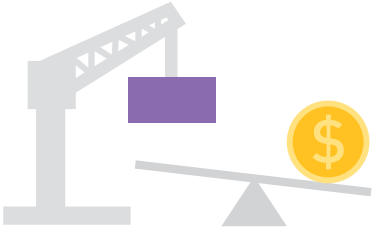

امتیاز ریسک

با تحلیل محتوای گزارش شرکت‌های بورسی، میزان اثرگذاری و اهمیت ریسک‌های مختلف در صنایع فراوری کالاهای اساسی رتبه‌بندی و امتیازدهی شده است.[۱]

بر اساس سیستم امتیازدهی جدید، ریسک نرخ ارز و ریسک‌های بازار مهم‌ترین ریسک‌های تولیدکنندگان داخلی محسوب می‌شوند.

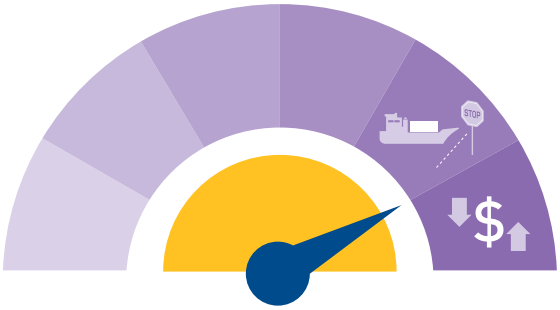

امتیاز ریسک عوامل تأثیرگذار بر فعالیت صنایع کالاهای اساسی

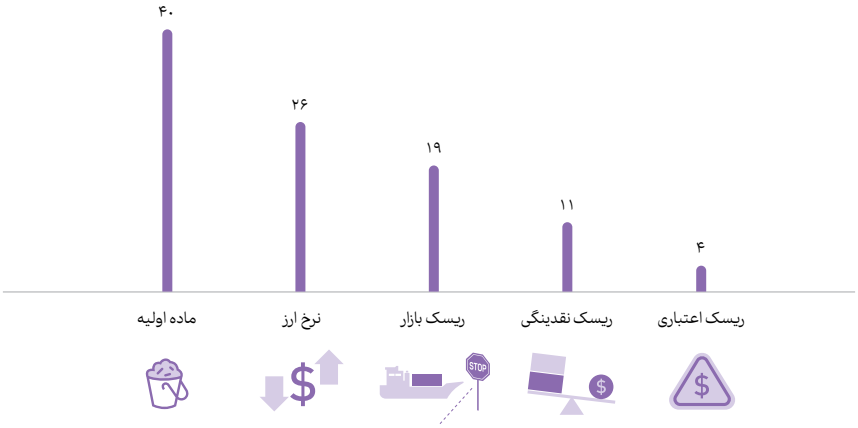

- گزارش مدیریت تفسیری شرکت‌های بورسی - سامانه کدال

۱. در مرحله اول با توجه به ترتیب اهمیت ریسک عوامل مختلف در هر شرکت بورسی، هر عامل امتیازی می‌گیرد؛ در مرحله بعد امتیازدهی عوامل مختلف در تمامی شرکت‌های بورسی تجمیع می‌شود. در نهایت امتیازات بدست آمده نرمالایز شده و سهم (درصد) هر عامل در قالب امتیاز از ۱۰۰ بین عوامل مختلف تقسیم می‌شود.

استراتژی‌ها

شرکت‌های فعال در بورس اهم فعالیت‌های خود برای آینده میان‌مدت را اعلام می‌کنند، این برنامه‌ریزی‌ها می‌تواند به‌عنوان راهنما برای پیش‌بینی آینده این صنعت مورداستفاده قرارگیرد. راهبردهای شرکت‌های بورسی بازرگانان و مصرفکنندگان کالاهای اساسی منتخب در محورهای مختلف به شرح زیر است:

توسعه محصولات

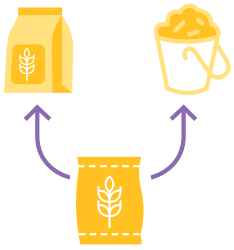

شرکت‌های فعال در صنایع غذایی بزرگ‌ترین مصرفکنندگان کالاهای اساسی محسوب می‌شوند. با افزایش ریسک دسترسی به مواد اولیه، شرکت‌های دامپروری به سمت ادغام عمودی زنجیره تأمین از طریق تولید ماده اولیه موردنیاز خود (خوراک دام) روی آورده‌اند. این روند مهم‌ترین واکنش به تغییر سیاست‌های ارزی دولت در راستای آزادسازی قیمت کالاهای اساسی برآورد می‌شود.

افزایش تولید

استفاده حداکثری از ظرفیت موجود، توسعه ظرفیت‌ها و تولید محصولات جدید دومین استراتژی پرتکرار شرکت‌های فعال در این حوزه است. افزایش قیمت ارز و کاهش واردات باعث ترغیب تولیدکنندگان به توسعه بازارهای داخلی شده است.

ارتقای تکنولوژی

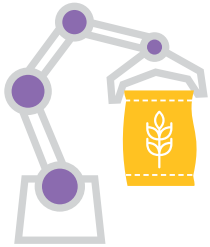

باتوجه‌به افزایش قیمت نهاده‌های دامی و سایر کالاهای اساسی مصرفکنندگان کالاهای اساسی و تولیدکنندگان محصولات غذایی برای امکان ادامه رقابت و فعالیت در بازار نیازمند افزایش بهره‌وری و همچنین بهینه‌سازی فرایندهای تولید هستند. این فعالیت‌های شامل ماشین‌آلات و تجهیزات و همچنین بهره‌وری نیروی انسانی می‌شود.

کاهش دوره وصول مطالبات

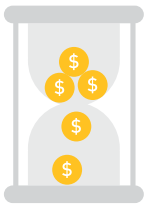

بخش عمده‌ای از شرکت‌های فعال بورسی برای کنترل ریسک نقدینگی و کاهش دوره سرمایه درگردش به کاهش دوره وصول مطالبات مشتریان خود مبادرت ورزیده‌اند.

امتیاز استراتژی

با تحلیل محتوای گزارش‌های شرکت‌های بورسی، راهبردهای اصلی شرکت‌های بورسی فعال در صنایع غذایی و دامپروری رتبه‌بندی و امتیازدهی شده است.[۱]

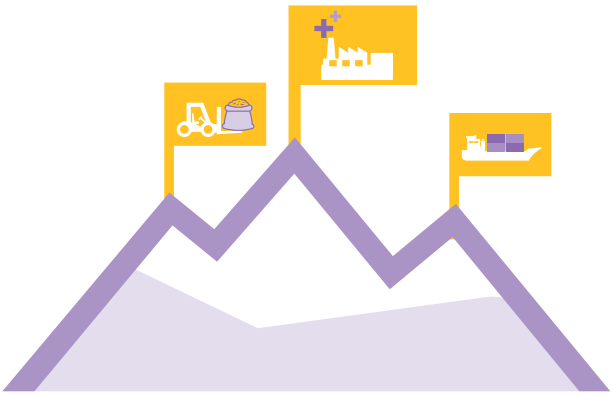

شرکت‌های فعال افزایش تولید، ورود به زنجیره پخش و خرده‌فروشی محصولات و همچنین افزایش سهم بازارهای صادراتی را اصلی‌ترین راهبردهای خود در دوره حاضر معرفی کرده‌اند.

امتیاز استراتژی صنایع کالاهای اساسی فعال در بورس

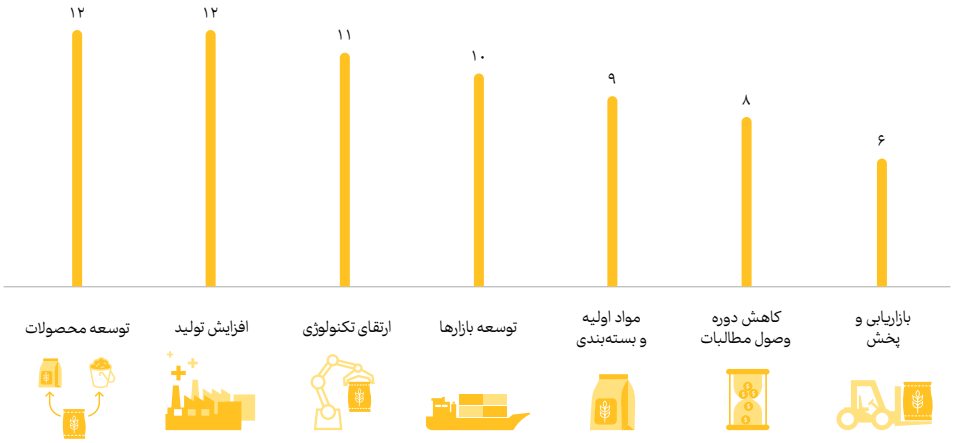

● گزارش مدیریت تفسیری شرکت‌های بورسی - سامانه کدال

۱. در مرحله اول با توجه به ترتیب اهمیت استراتژی‌های مختلف در هر شرکت بورسی، هر استراتژی امتیازی می‌گیرد؛ در مرحله بعد استراتژی‌های مختلف در تمامی شرکت‌های بورسی تجمیع می‌شود. در نهایت امتیازات بدست آمده نرمالایز شده و سهم (درصد) هر عامل در قالب امتیاز از ۱۰۰ بین استراتژی‌های مختلف تقسیم می‌شود.

بازار داخلی کالاهای اساسی

حجم مصرف داخلی کالاهای اساسی از ۴۷ میلیون تن در سال ۱۴۰۱ به ۴۹ میلیون تن در سال ۱۴۰۲ رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ به ۴۸.۴ میلیون تن رسیده است.

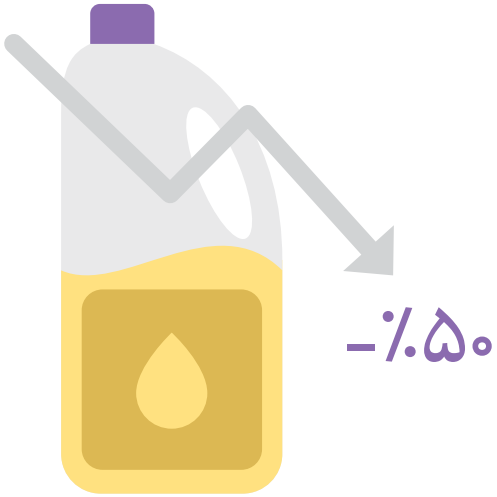

مصرف ظاهری[1] گندم، دانه‌های روغنی و روغن‌نباتی طی یک سال گذشته کاهش پیدا کرده است.

مصرف روغن‌نباتی ۵۰درصد کاهش یافته است.

مصرف ظاهری ذرت، کنجاله‌های روغنی، برنج و جو طی یک سال گذشته افزایش یافته است. مصرف کنجاله‌های روغنی ۳۳درصد افزایش یافته است.

حجم مصرف داخلی انواع کالاهای اساسی (هزار تن)

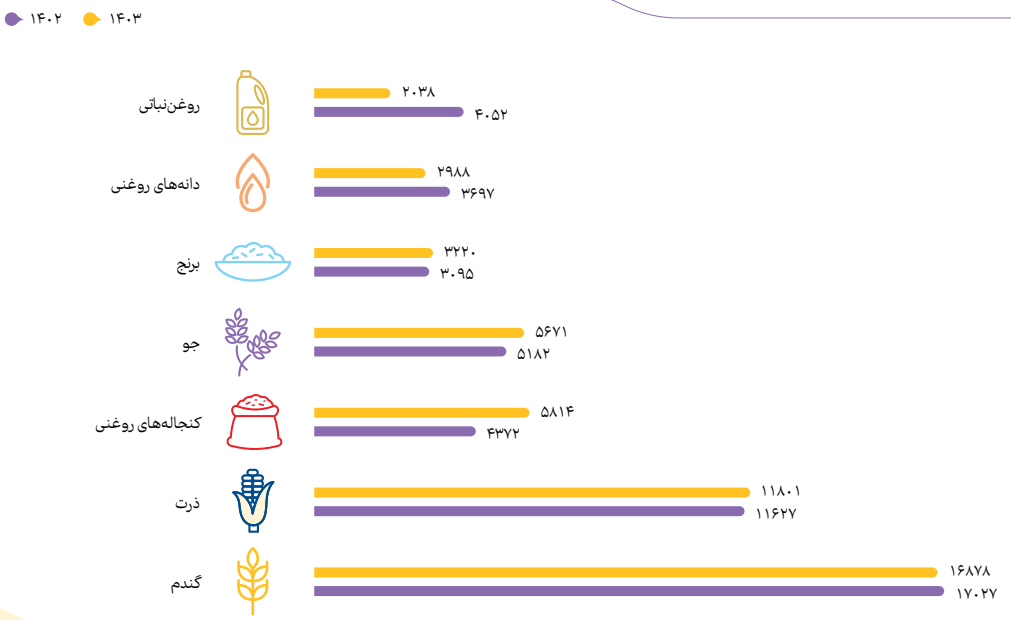

• محاسبات مشاور

۱. در این گزارش منظور از مصرف ظاهری، مجموع مصرف و انبار محصولات مختلف است.

غلات

تقاضای داخلی محصولات کشاورزی متناسب با افزایش جمعیت، تغییر عادات غذایی و همچنین پیشرفت صنایع غذایی رشد پیدا می‌کند. مصرف ظاهری غلات طی سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ بیش از ۱۳ درصد کاهش یافته بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ حدود ۱۱ درصد افزایش یافت.

تقاضای داخلی انواع غلات (میلیون تن)

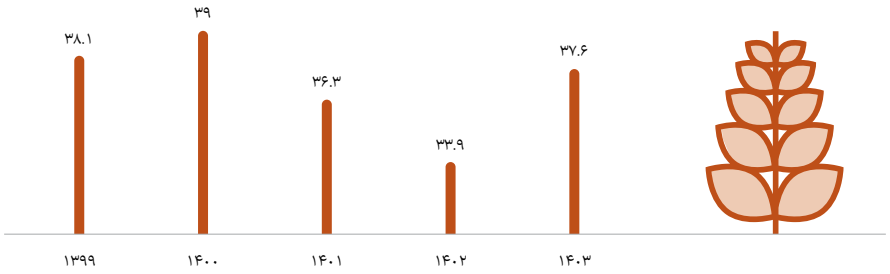

• محاسبات مشاور

مصرف ظاهری گندم کماکان در حال کاهش است و از ۱۹.۱ میلیون تن در سال ۱۴۰۰ به ۱۶.۹ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است. مصرف جو نیز از ۵.۲ میلیون تن در سال ۱۴۰۲ به ۵.۷ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم مصرف ظاهری (مصرف و انبار) غلات (میلیون تن)

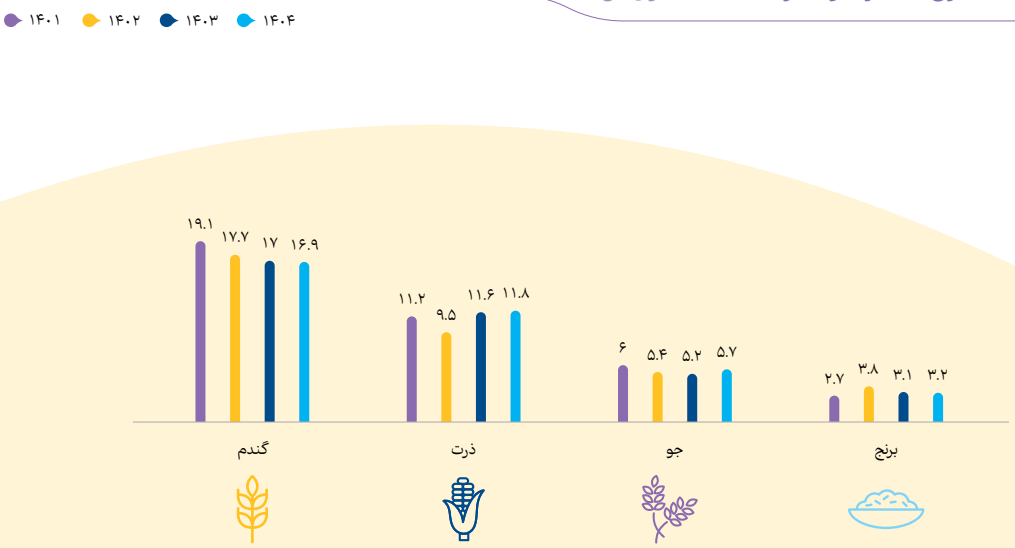

• محاسبات مشاور

به طور میانگین ۱۵ درصد از ارزش مصرف حقیقی غلات در سال ۱۴۰۳ در انبارهای ذخیره استراتژیک کشور نگهداری می‌شود. موجودی انبار غلات در این بازه زمانی به ۵ میلیون تن رسیده است.

حجم تقاضای داخلی (مصرف و انبار) غلات - ۱۴۰۳ (هزار تن)

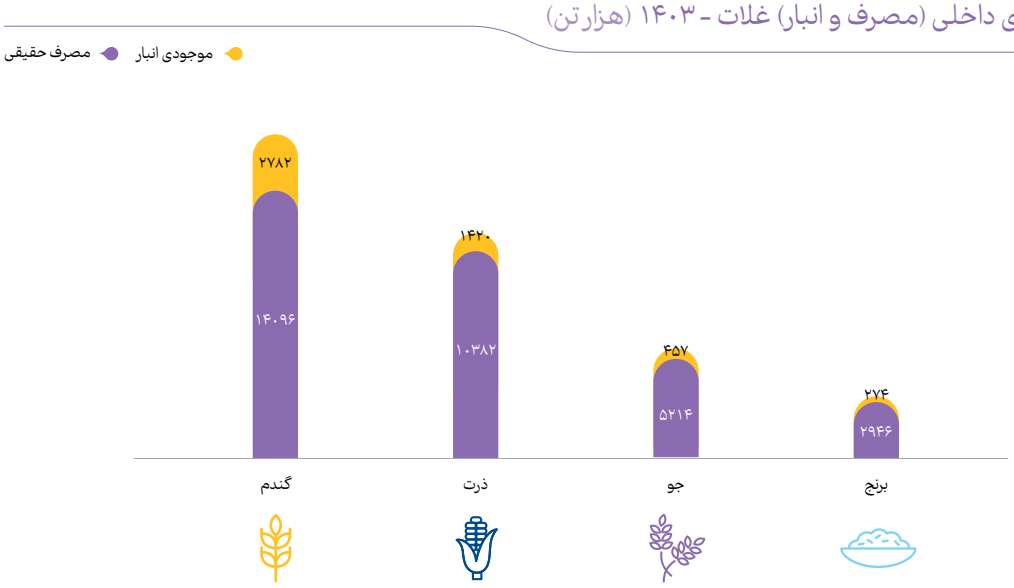

محاسبات مشاور

دانه‌های روغنی

حجم مصرف داخلی سویا در سال ۱۴۰۳ حدود ۱۲ درصد کاهش یافته است. مصرف داخلی کلزا و آفتابگردان نیز در این بازه زمانی به ترتیب ۵درصد کاهش و افزایش یافته است.

مصرف (ظاهری) داخلی انواع دانه های روغنی (هزار تن)

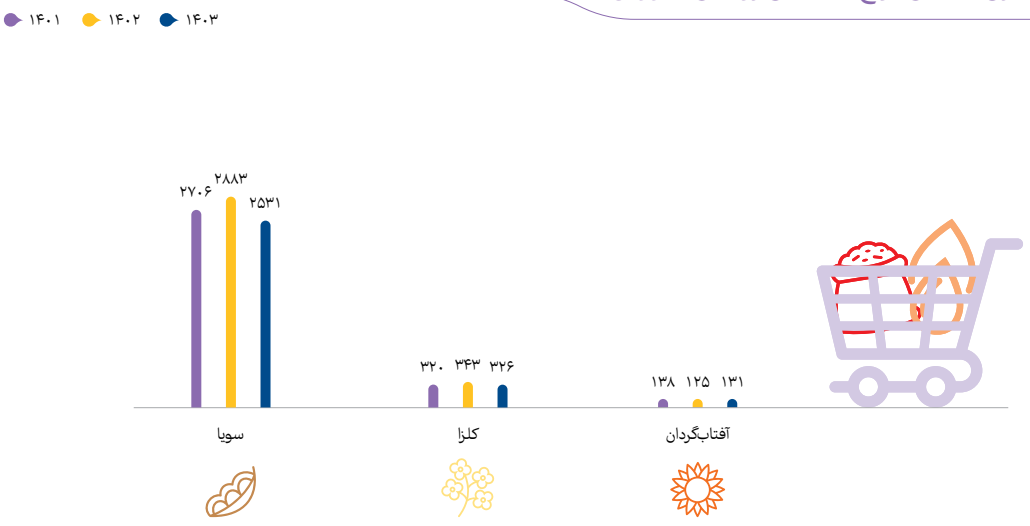

• محاسبات مشاور

موجودی انبار دانه سویا درکشور در پایان سال ۱۴۰۲ به ۴۱۶ هزار تن رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ به ۳۶۳ هزارتن رسیده است.

حجم مصرف حقیقی و موجودی انبار انواع دانه‌های روغنی - ۱۴۰۳ (هزار تن)

• محاسبات مشاور

کنجاله‌های روغنی

مصرف داخلی کنجاله‌های روغنی طی پنج سال اخیر ۶۳درصد افزایش یافته است. این محصولات به طور مستقیم برای خوراک دام مورداستفاده قرار می‌گیرند. میزان مصرف داخلی در سال ۱۴۰۳ حدود ۳۳درصد افزایش یافته است.

مصرف (ظاهری) داخلی کنجاله های روغنی (هزار تن)

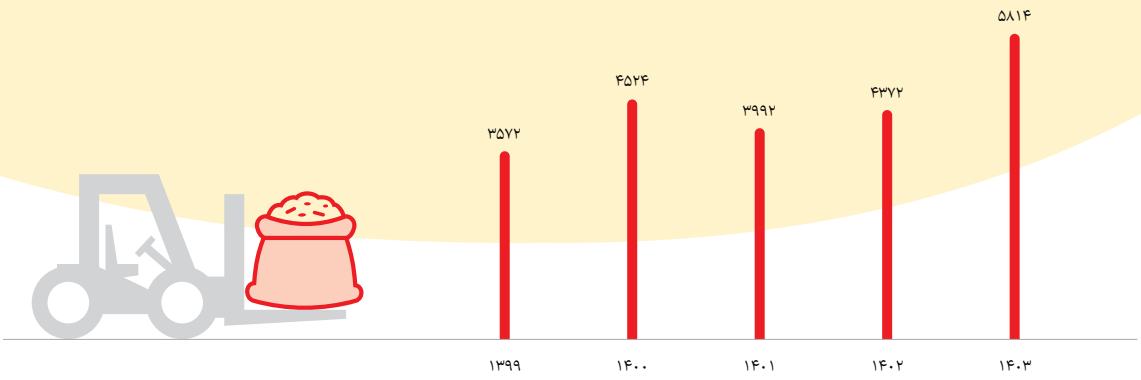

• محاسبات مشاور

حجم مصرف داخلی روغن‌نباتی از ۲.۷ میلیون تن در سال ۱۴۰۰ به ۲ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است. افزایش قیمت این محصول خوراکی باعث کاهش مصرف آن در سطح صنعت و خانوار شده است.

حجم مصرف (ظاهری) داخلی انواع روغن‌نباتی (هزار تن)

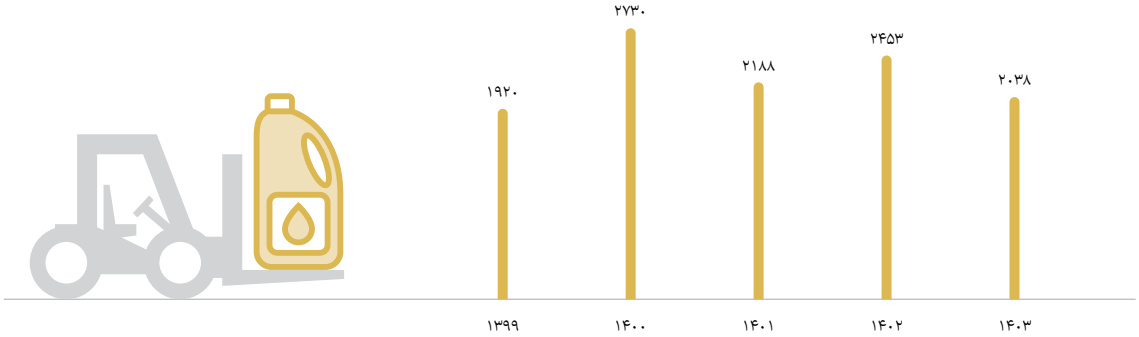

• محاسبات مشاور

تقاضای خانوار

با شدت‌گرفتن بحران هزینه خانوار در یک دهه اخیر، سهم کالاهای خوراکی از کل هزینه خانوار در روند بلندمدت افزایش یافته است. این شاخص در سال ۱۴۰۱ و در پی افزایش قیمت کالاهای اساسی در خانوارهای شهری و روستایی به ترتیب به ۴۲ و ۲۸ درصد رسیده بود و در دو سال گذشته اندکی کاهش یافته است و در سال ۱۴۰۳ به ترتیب به ۳۸ و ۲۴ درصد رسیده است.

سهم هزینه‌های خوراکی از کل هزینه‌های خانوار شهری و روستایی (درصد)

مرکز آمار، هزینه و درآمد خانوار

کالاهای اساسی بخش قابل‌توجهی از هزینه خوراکی خانوار را به خود اختصاص می‌دهند. متوسط هزینه سالانه خانوار شهری در مجموع کالاهای اساسی از ۳۹ میلیون ریال در سال ۱۳۹۹ به ۱۲۲ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

متوسط هزینه سالانه خانوار شهری در محصولات غذایی منتخب (میلیون ریال)

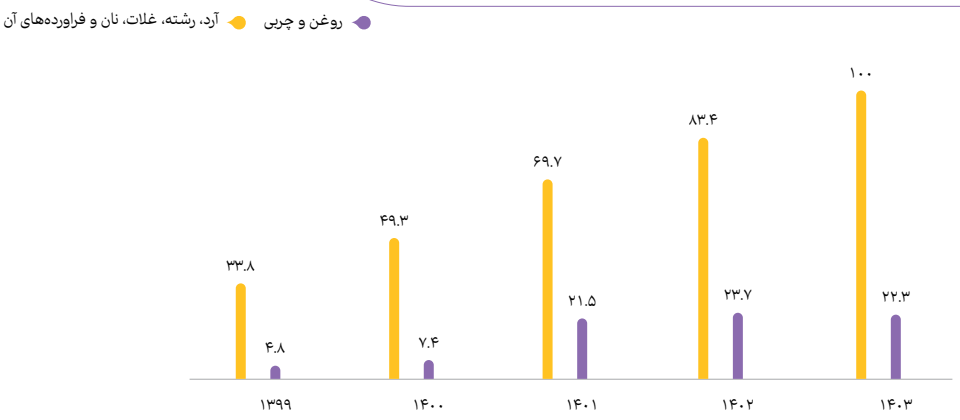

• مرکز آمار، هزینه و درآمد خانوار

سهم کالاهای اساسی از مجموع هزینه خوراکی در خانوارهای روستایی بیش از همتایان شهری آنها است. متوسط هزینه سالانه خانوارهای روستایی در مجموع کالاهای اساسی از ۴۰ میلیون ریال در سال ۱۳۹۹ به ۱۱۷ میلیون ریال در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

متوسط هزینه سالانه خانوار روستایی در محصولات غذایی منتخب (میلیون ریال)

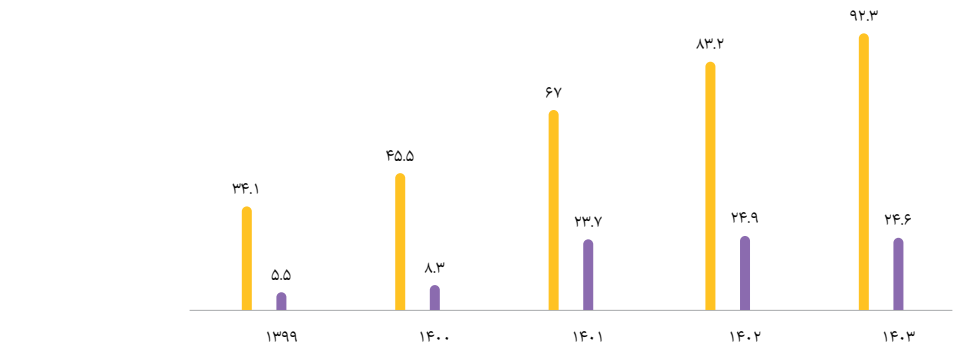

• مرکز آمار، هزینه و درآمد خانوار

صادرات و واردات

صادرات کالاهای اساسی

صادرات غلات از ۱.۸میلیون دلار در سال ۱۴۰۱
به ۲۴ و ۲۰ میلیون دلار در سال‌های ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳
رسیده است.

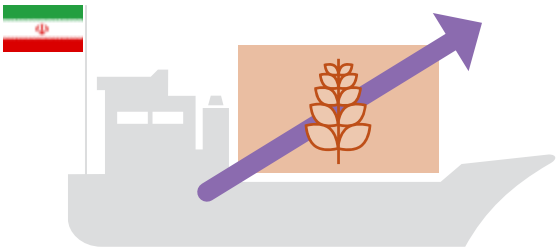

درگذشته گندم و برنج به ترتیب بیشترین حجم از صادرات غلات را به خود اختصاص می‌دادند.

در حال حاضر با به صفر رسیدن صادرات گندم،
برنج و ذرت تنها غلات صادراتی کشور محسوب
می‌شود.

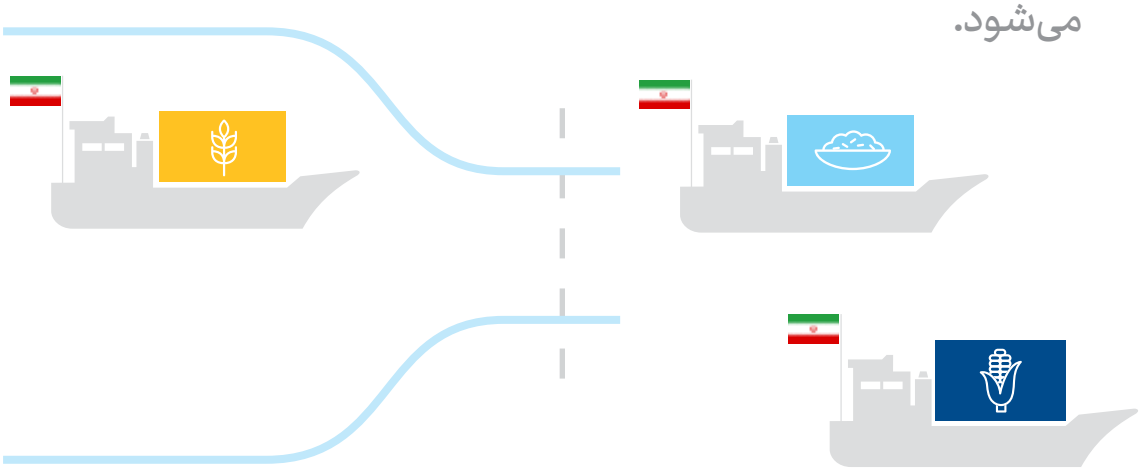

ارزش صادرات غلات (میلیون دلار)

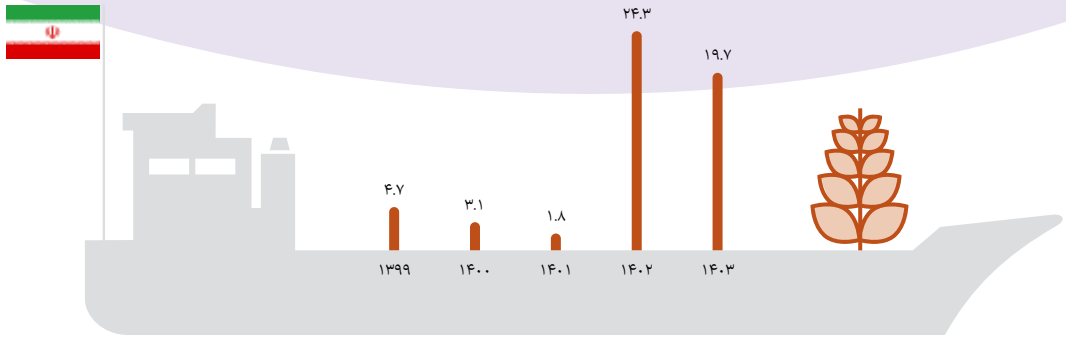

• گمرک جمهوری اسلامی

ارزش صادرات برنج نیز از ۴.۷ میلیون دلار در سال ۱۳۹۹ به ۱۹.۱ میلیون در سال ۱۴۰۳ رسیده بود.

ارزش صادرات انواع غلات (میلیون دلار)

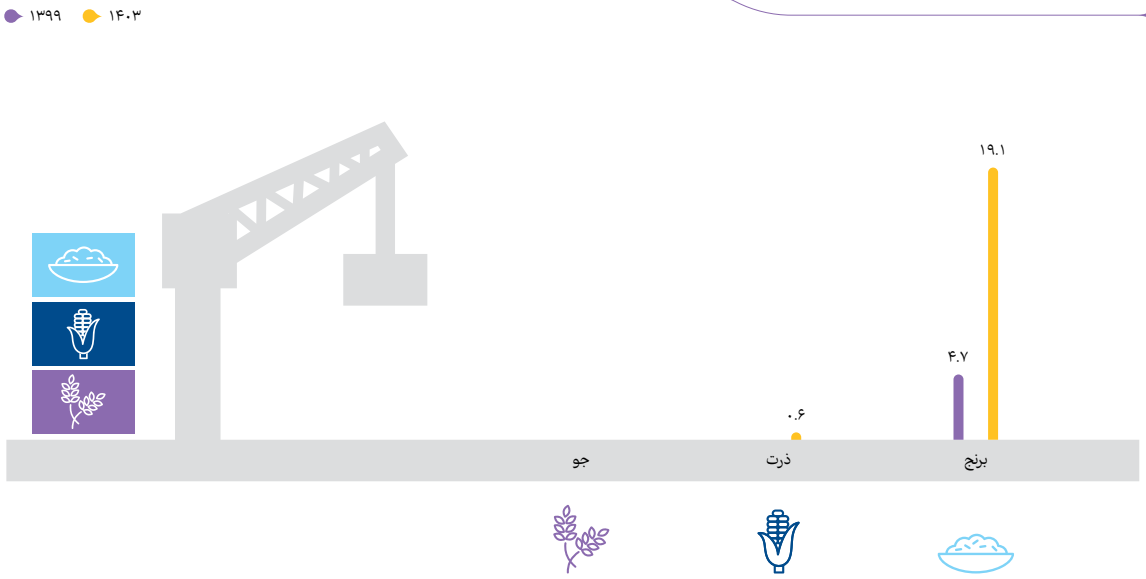

• گمرک جمهوری اسلامی

ارزش صادرات این محصولات از ۲.۱ میلیون دلار در سال ۱۳۹۸ به ۲۲۰ هزار دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

ارزش صادرات دانه های روغنی (میلیون دلار)

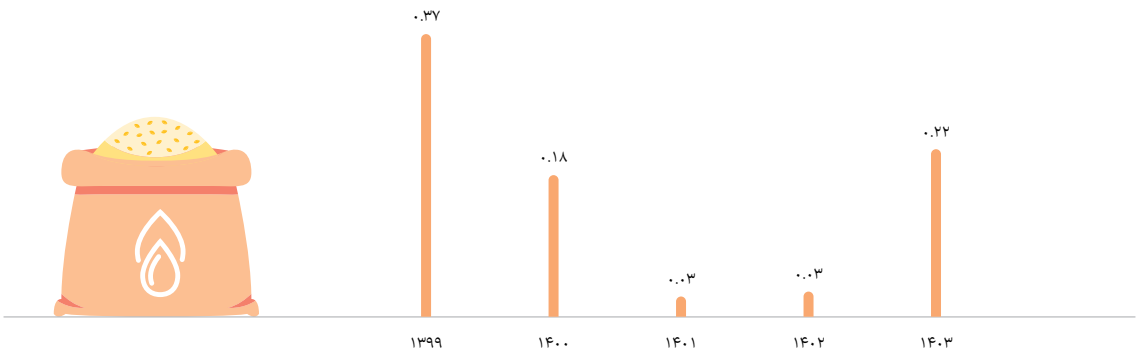

در بین انواع دانه‌های روغنی
ایران تنها به صادرات
آفتاب‌گردان و سویا می‌پردازد.

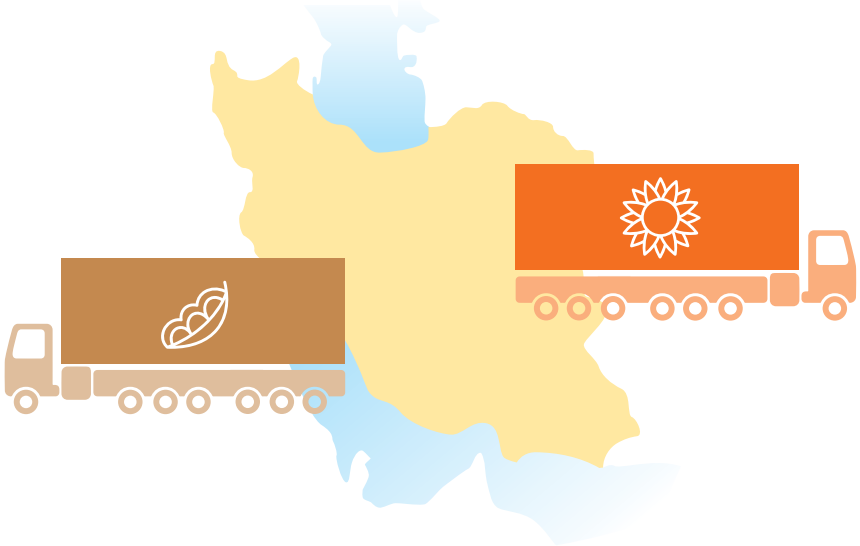

صادرات دانه آفتاب‌گردان در سال ۱۴۰۳ به ۱۱۰ هزار دلار کاهش پیدا کرده است.

ارزش صادرات انواع دانه‌های روغنی (میلیون دلار)

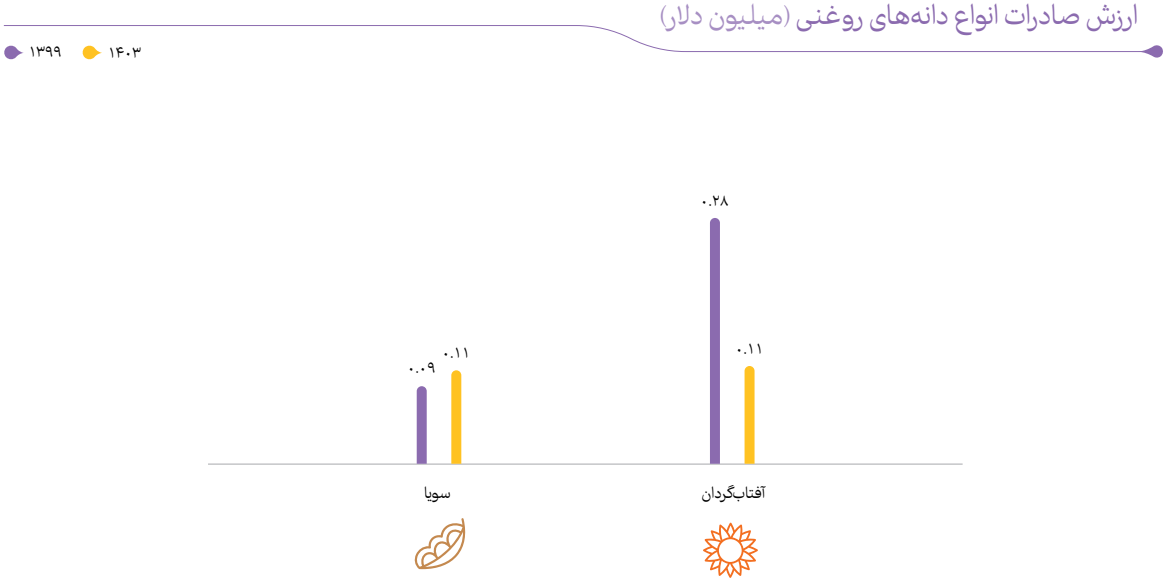

• گمرک جمهوری اسلامی

کنجاله‌های روغنی

ارزش صادرات کنجاله‌های روغنی از سال ۱۳۹۹ به کمتر از ۶۰ هزار دلار رسیده است.

ارزش صادرات کنجاله‌های روغنی (میلیون دلار)

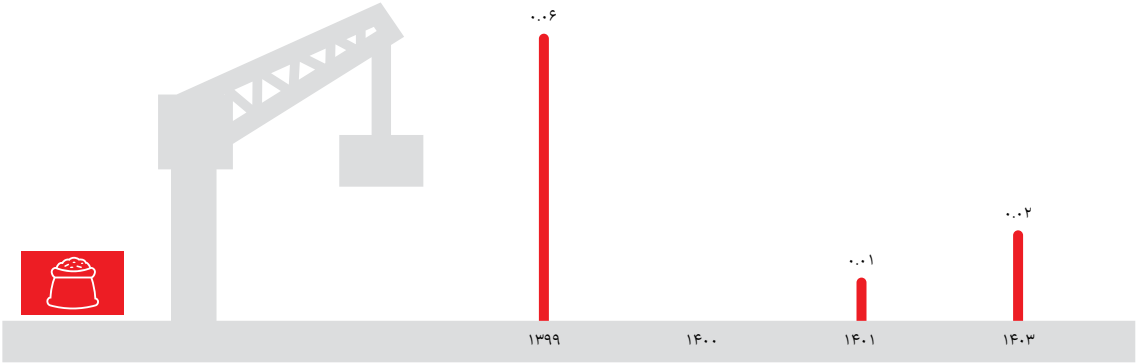

• گمرک جمهوری اسلامی

صادرات روغن‌نباتی از ۲.۶ میلیون دلار در سال ۱۴۰۰ به ۱۷.۳۵ میلیون دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

ارزش صادرات روغن نباتی (میلیون دلار)

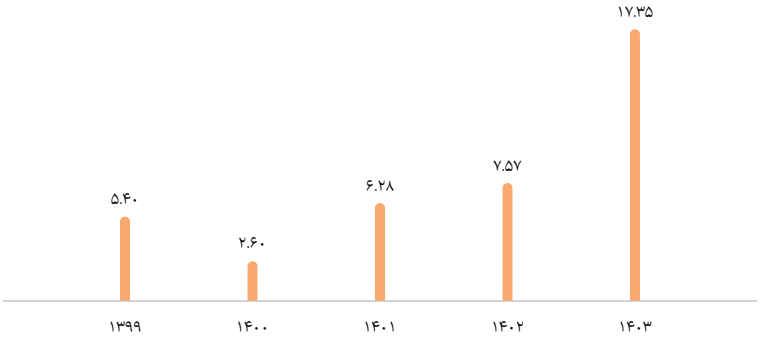

• گمرک جمهوری اسلامی

حجم صادرات محصولات

حجم صادرات غلات از ۱.۴ میلیون تن در سال ۱۴۰۱ به ۱۸ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم صادرات غلات (هزار تن)

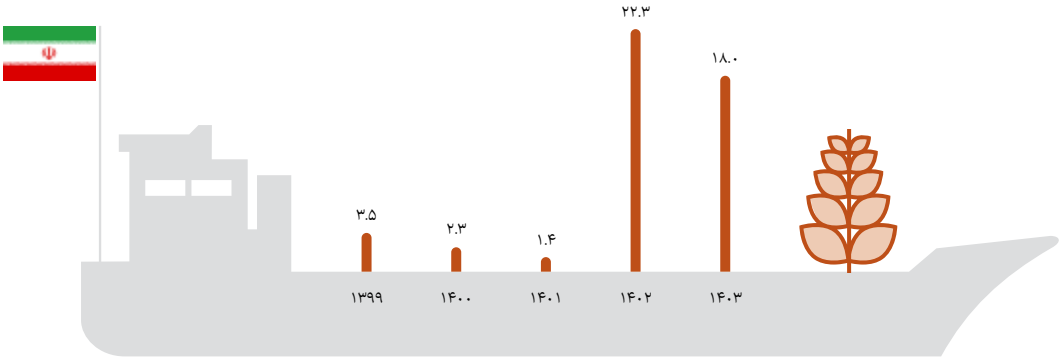

• گمرک جمهوری اسلامی

حجم صادرات گندم، ذرت و جو طی سال‌های اخیر به صفر رسیده است. حجم صادرات برنج نیز از ۲ هزار تن در سال ۱۳۹۷ به ۱۸ هزار تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم صادرات انواع غلات (هزار تن)

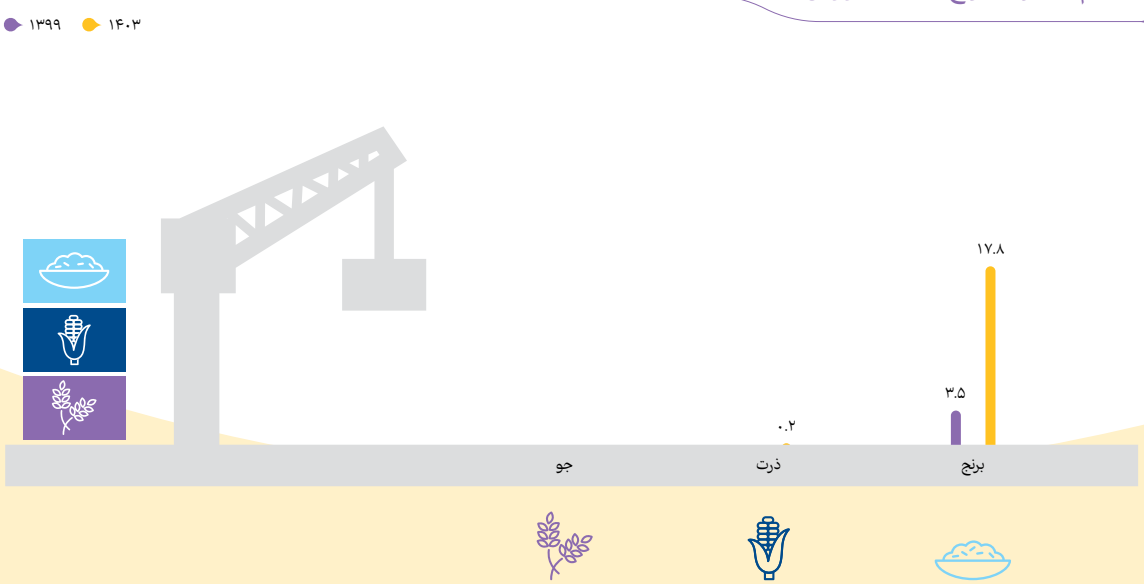

• گمرک جمهوری اسلامی

حجم صادرات دانه‌های روغنی از ۱.۷ هزار تن در سال ۱۳۹۸ به ۱۸۰ تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم صادرات دانه‌های روغنی (هزار تن)

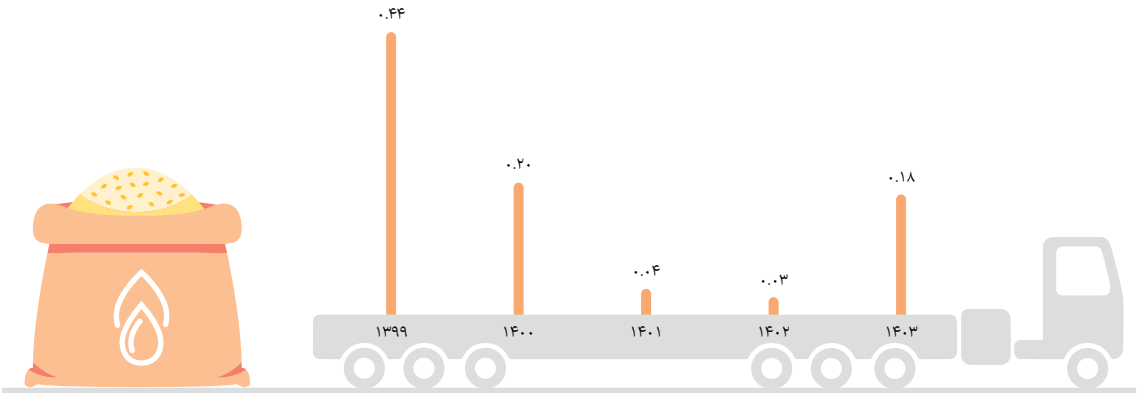

• گمرک جمهوری اسلامی

در حال حاضر صادرات دانه آفتاب‌گردان و سویا تقریباً به صفر رسیده است.

حجم صاردات انواع دانه‌های روغنی (هزار تن)

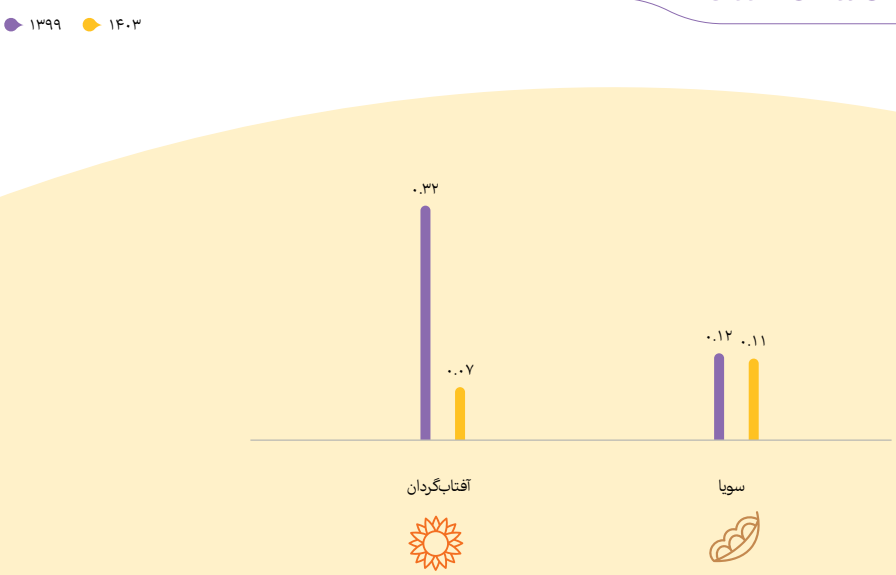

• گمرک جمهوری اسلامی

کنجاله‌های روغنی

حجم صادرات کنجاله‌های روغنی در سال ۱۳۹۶ به ۲ هزار تن می‌رسید.

این شاخص در پنج سال
گذشته به **صفر** رسیده است.

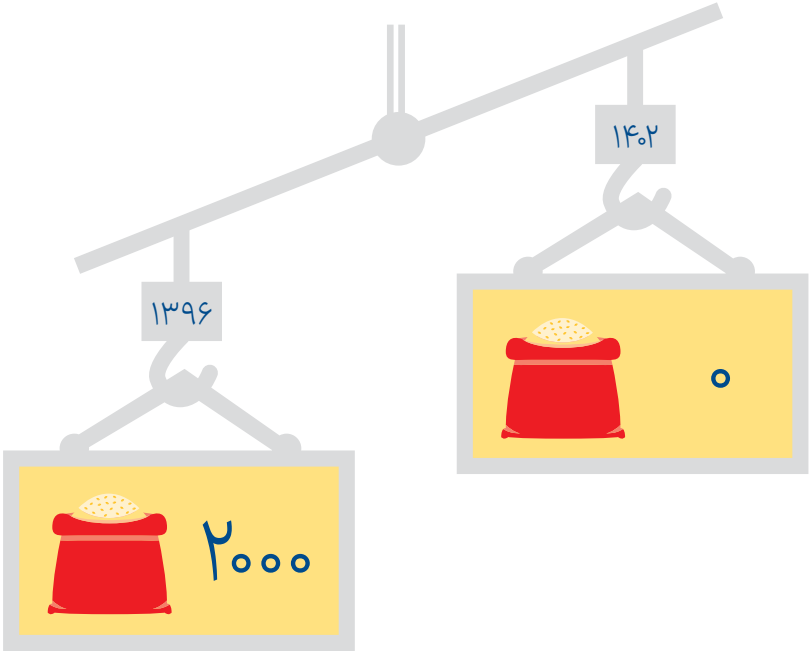

حجم صادرات کنجاله‌های روغنی (هزار تن)

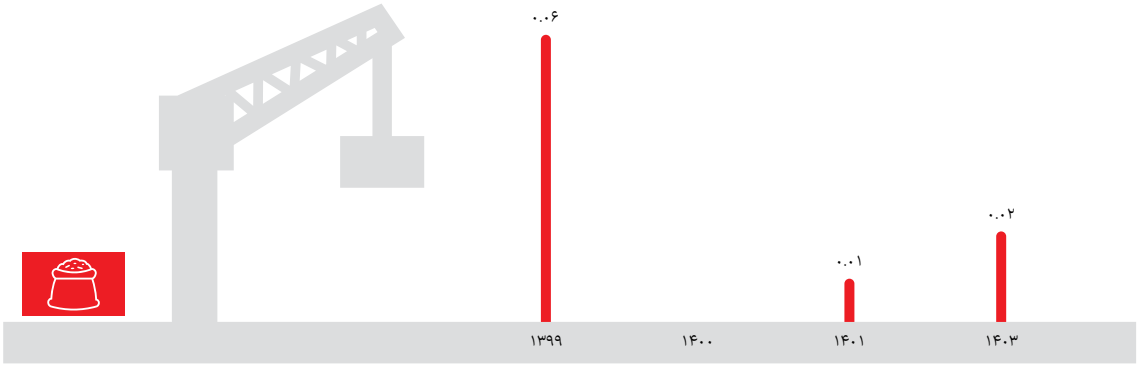

حجم صادرات روغن‌نباتی در سال ۱۴۰۳ به شدت افزایش یافته است و از ۲.۹ هزارتن در سال ۱۴۰۲ به ۱۱.۶ هزار تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم صادرات روغن نباتی (هزارتن)

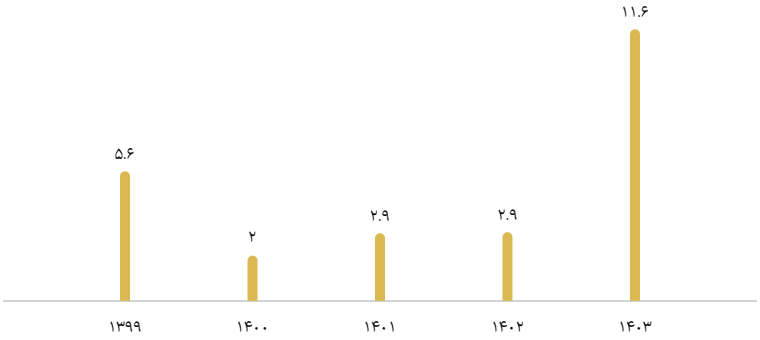

• گمرک جمهوری اسلامی

مقاصد عمده صادرات

عراق اصلی‌ترین مقصد صادراتی غلات ایران محسوب می‌شود. همان‌طورکه پیش‌تر اشاره شد در حال حاضر برنج اصلی‌ترین غله صادراتی کشور است.

مقاصد برتر صادرات غلات - ۱۴۰۳ (درصد)

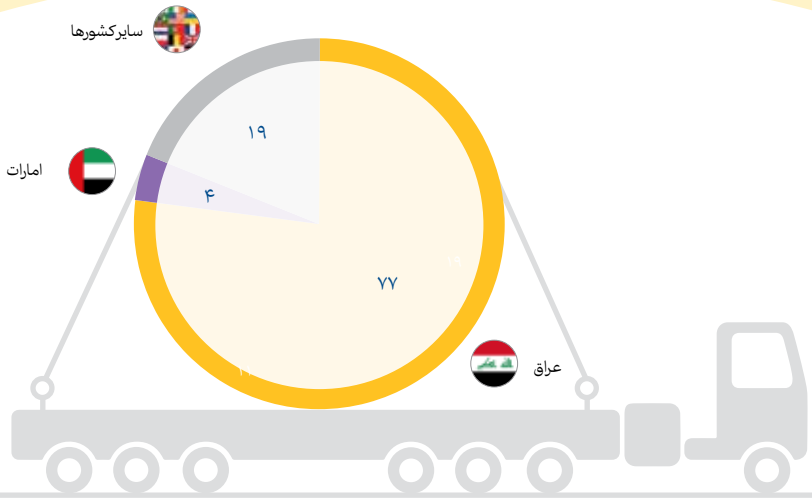

• گمرک جمهوری اسلامی

دو کشور عراق و افغانستان اصلی‌ترین مقاصد صادرات دانه‌های روغنی ایران محسوب می‌شوند.

مقاصد عمده صادرات دانه‌های روغنی - ۱۴۰۳ (درصد)

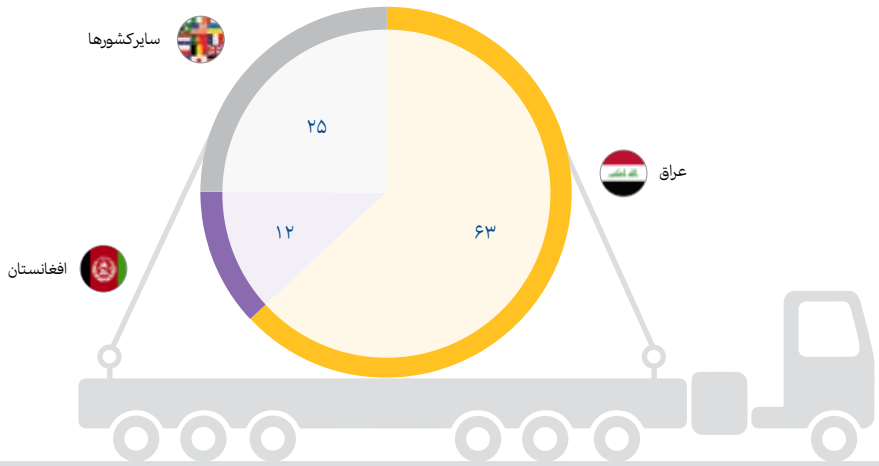

• گمرک جمهوری اسلامی

طی هفت سال گذشته دو کشور
عراق و **افغانستان** اصلی‌ترین
مقاصد صادراتی روغن نباتی
تولیدی در ایران بوده‌اند.

مقاصد برتر صادرات روغن نباتی - ۱۴۰۳ (درصد)

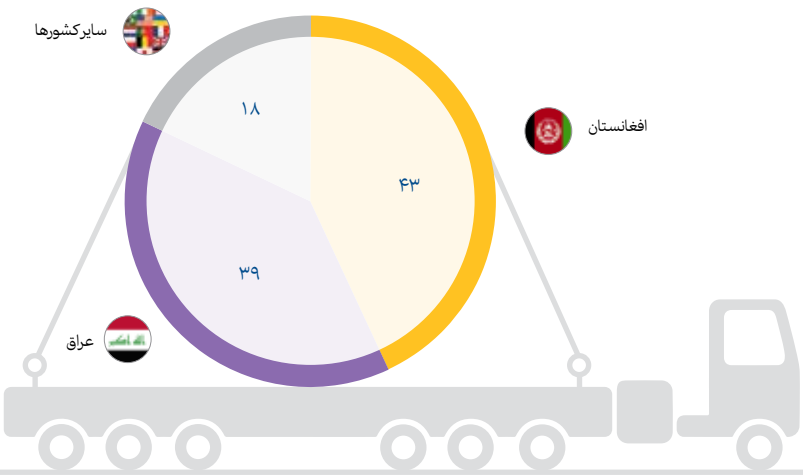

• گمرک جمهوری اسلامی

واردات کالاهای اساسی

طی سه سال گذشته ارزش واردات غلات از ۸,۴ میلیارد دلار به ۵,۲ میلیارد دلار رسیده است.

ارزش واردات غلات (میلیون دلار)

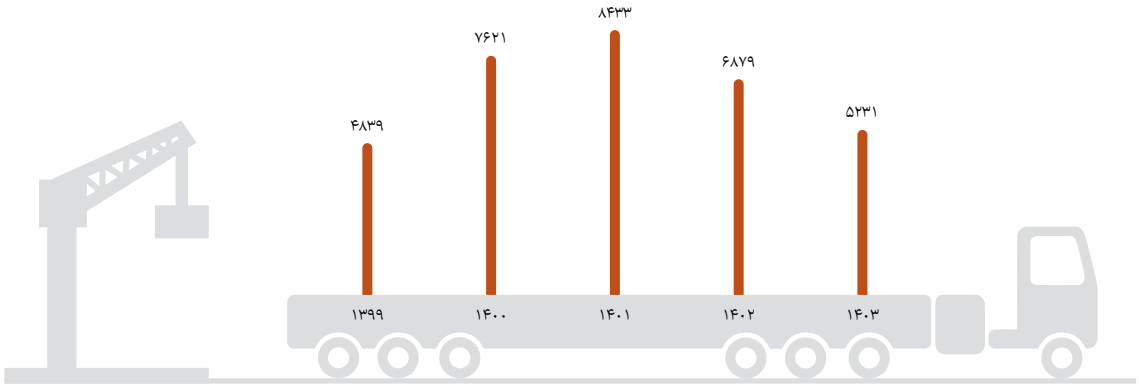

• گمرک جمهوری اسلامی

ارزش واردات تمامی غلات جزگندم در پنج سال اخیر افزایش یافته است.

ارزش واردات انواع غلات (میلیارد دلار)

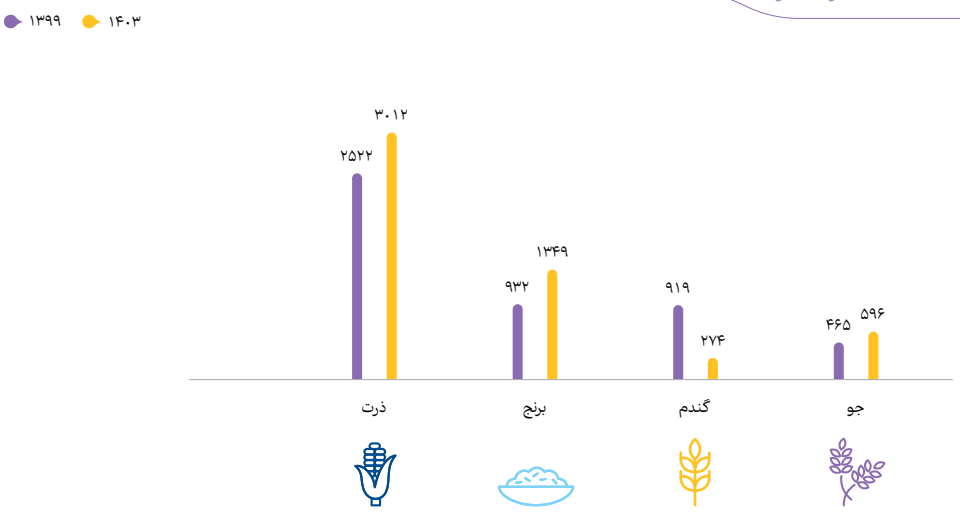

• گمرک جمهوری اسلامی

ارزش واردات دانه‌های روغنی از یک میلیارد دلار در سال ۱۳۹۸ به دو میلیارد دلار در سال ۱۴۰۲ رسیده بود. این شاخص در سال ۱۴۰۳ به ۱.۵ میلیارد دلار رسیده است.

دانه‌های روغنی به‌عنوان مواد اولیه موردنیاز صنایع روغن‌نباتی شناخته می‌شوند. محصول جانبی فرایند روغن‌گیری نیزکنجاله روغنی نامیده می‌شود که به‌عنوان خوراک دام مورداستفاده قرار می‌گیرد.

ارزش واردات دانه‌های روغنی (میلیون دلار)

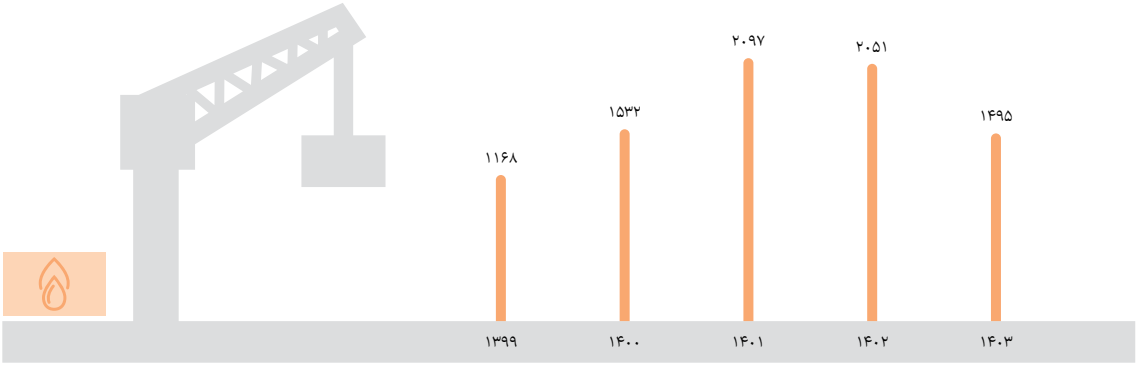

• گمرک جمهوری اسلامی

سویا اصلی‌ترین دانه روغنی وارداتی به کشور محسوب می‌شود. ارزش واردات این محصول در سال ۱۴۰۳ به ۱.۳۵ میلیارد دلار رسیده است.

ارزش واردات انواع دانه‌های روغنی (میلیون دلار)

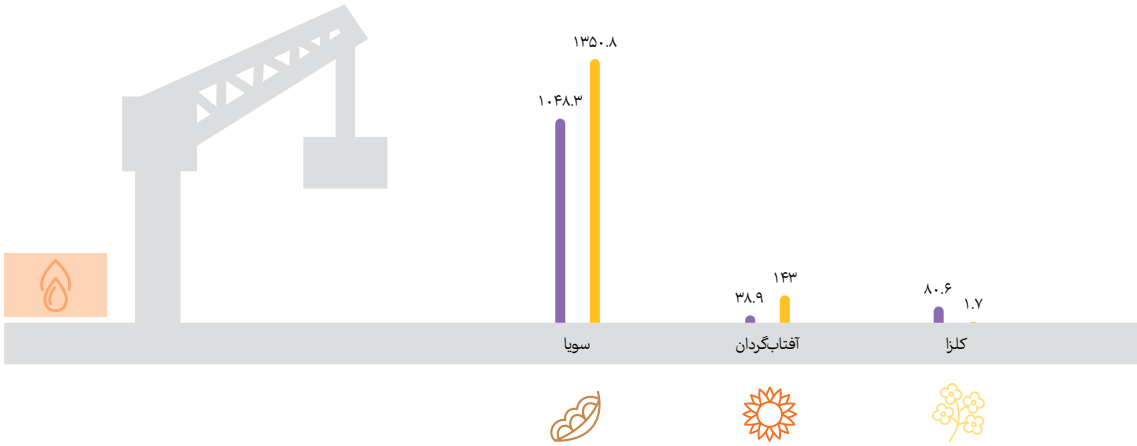

• گمرک جمهوری اسلامی

کنجاله‌های روغنی

کنجاله‌های روغنی اصلی‌ترین بخش از خوراک دام محسوب می‌شوند. افزایش قیمت یکباره ارز ترجیحی، کاهش حجم واردات و کمبود عرضه این محصول باعث افزایش قیمت داخلی آن و در نتیجه افزایش قیمت محصولات دامی مانند گوشت قرمز و لبنیات شده است. ارزش واردات کنجاله‌های روغنی از ۸۶۶ میلیون دلار در سال ۱۴۰۱ به ۲ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

ارزش واردات کنجاله‌های روغنی (میلیارد دلار)

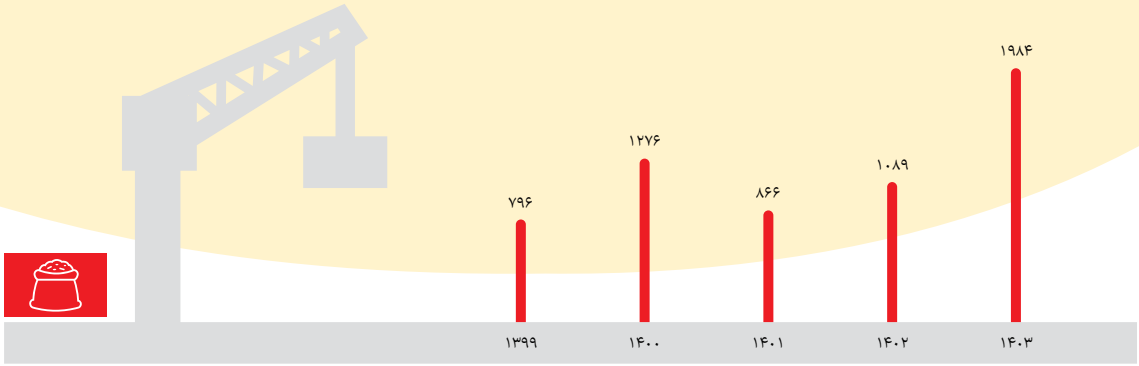

• گمرک جمهوری اسلامی

ارزش واردات انواع روغن‌نباتی از ۲.۷ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۱.۵۹ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

ارزش واردات روغن‌نباتی (میلیون دلار)

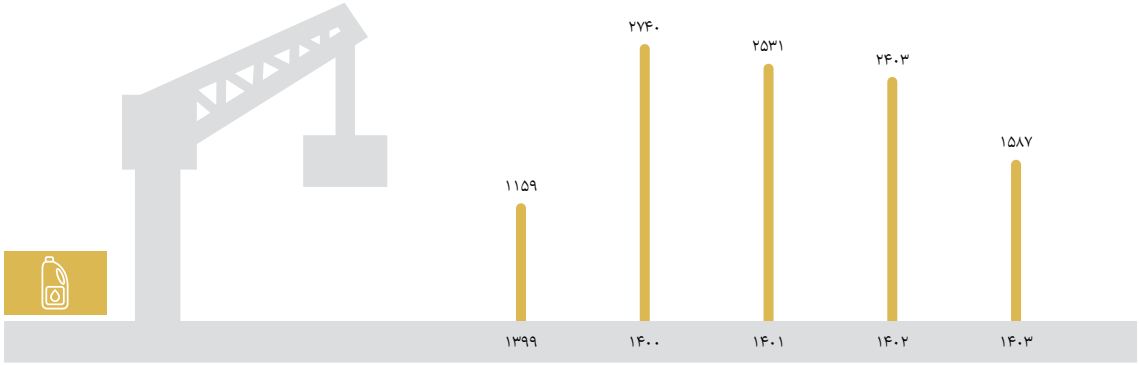

• گمرک جمهوری اسلامی

حجم واردات محصولات

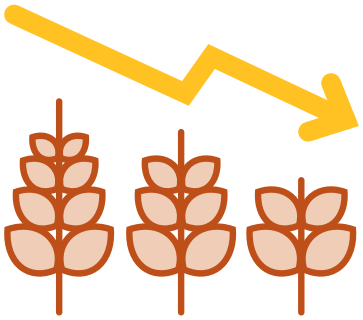

حجم واردات غلات از ۲۱ میلیون تن در سال ۱۴۰۰ به **۱۵ میلیون تن** در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم واردات غلات (هزار تن)

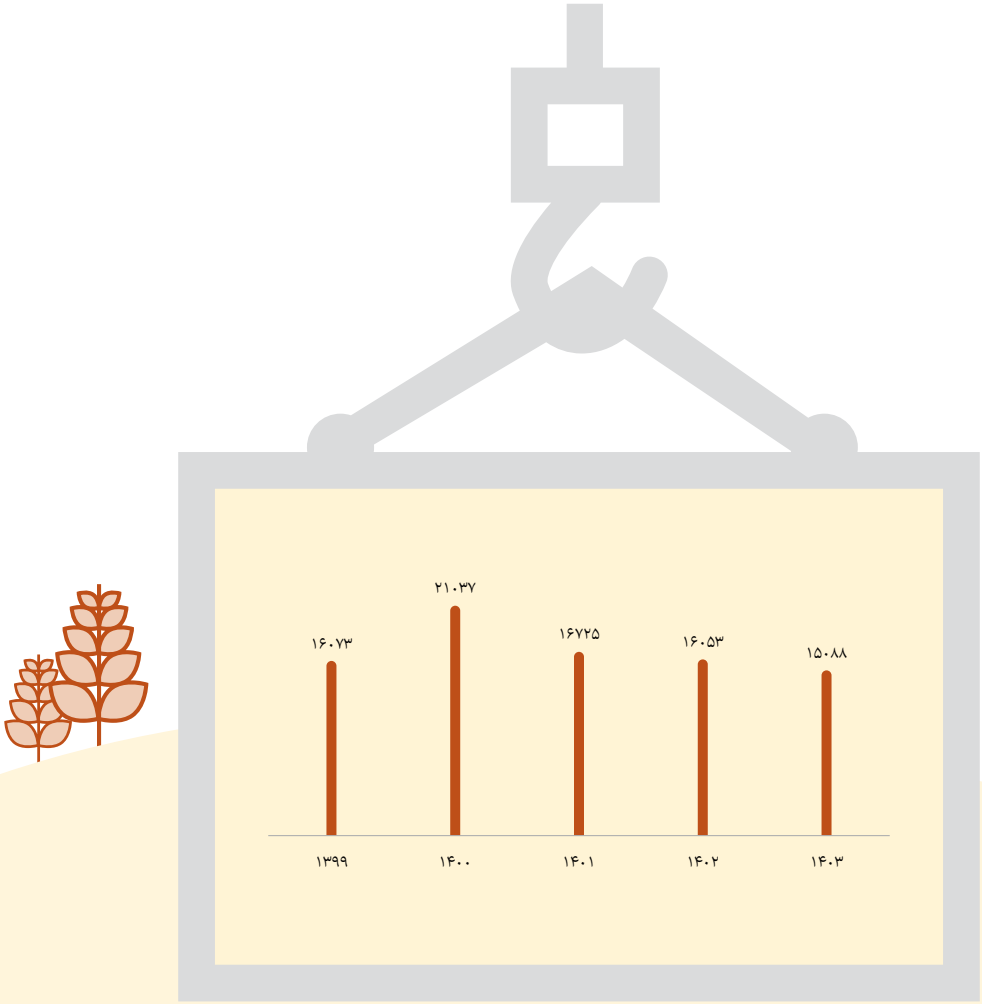

حجم واردات ذرت، جو و برنج در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۳۹۹ افزایش یافته است. همزمان حجم واردات گندم به شدت کاهش یافته و از ۳.۳ میلیون تن در سال ۱۳۹۹ به کمتر از یک میلیون تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم واردات انواع غلات (هزار تن)

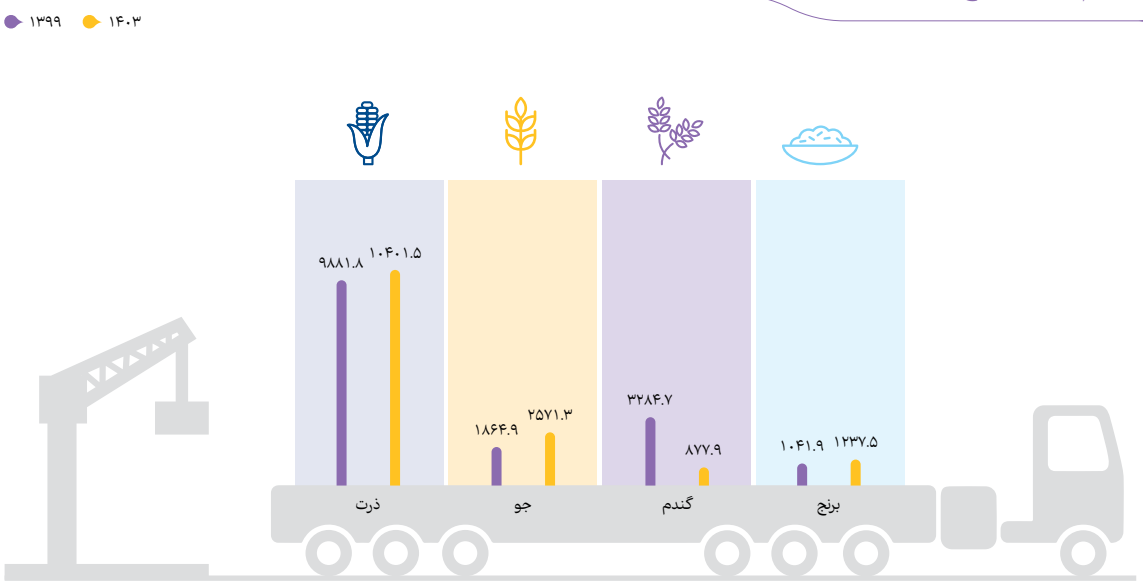

• گمرک جمهوری اسلامی

حجم واردات دانه‌های روغنی پس از افزایش بین سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ در سال ۱۴۰۳ کاهش یافته و به ۲.۵ میلیون تن در سال رسیده است.

حجم واردات دانه‌های روغنی (هزار تن)

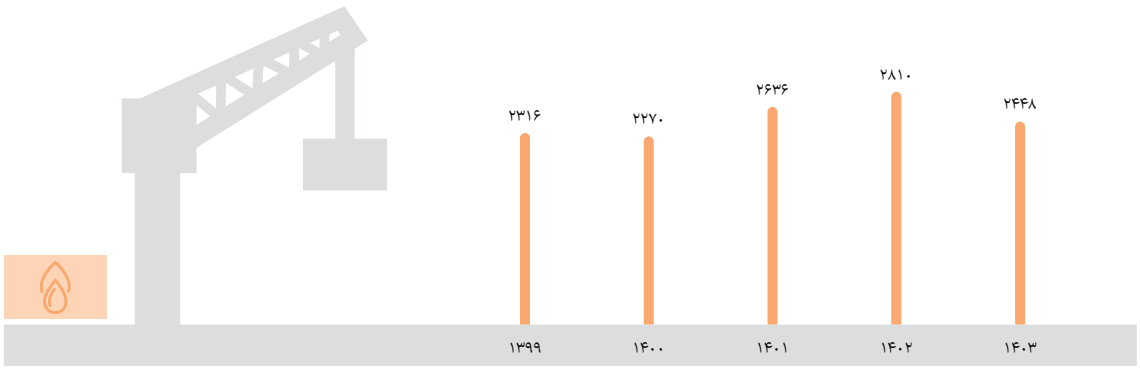

• گمرک جمهوری اسلامی

دانه سویا اصلی‌ترین دانه روغنی وارداتی به کشور محسوب می‌شود.

حجم واردات انواع دانه‌های روغنی (هزار تن)

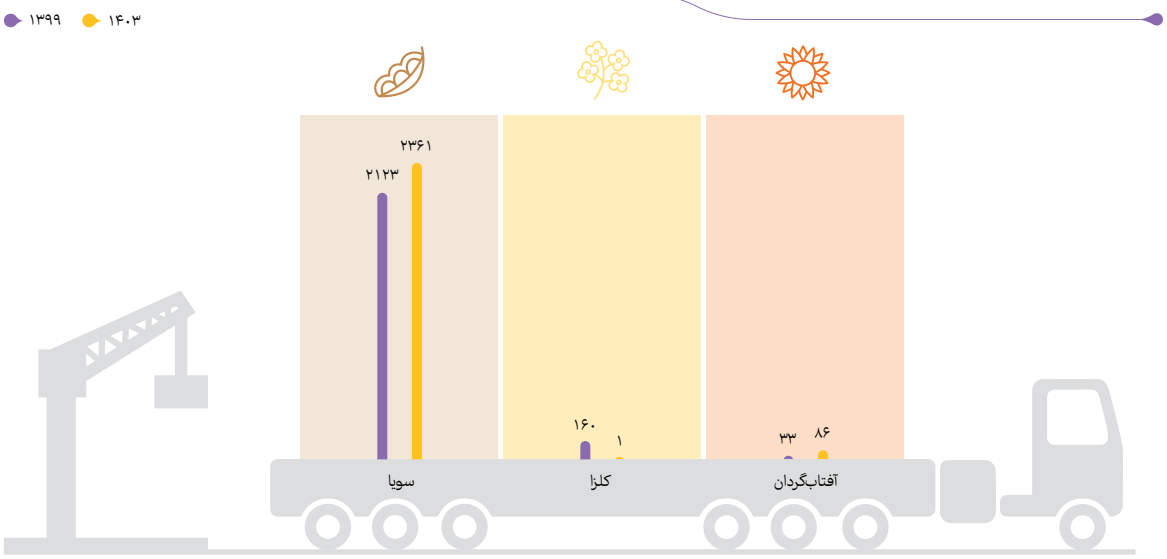

• گمرک جمهوری اسلامی

کنجاله‌های روغنی

حجم واردات کنجاله‌های روغنی ۱.۳۷ میلیون تن در سال ۱۴۰۱ به بیش از ۳.۵ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم واردات انواع کنجاله‌های روغنی (هزار تن)

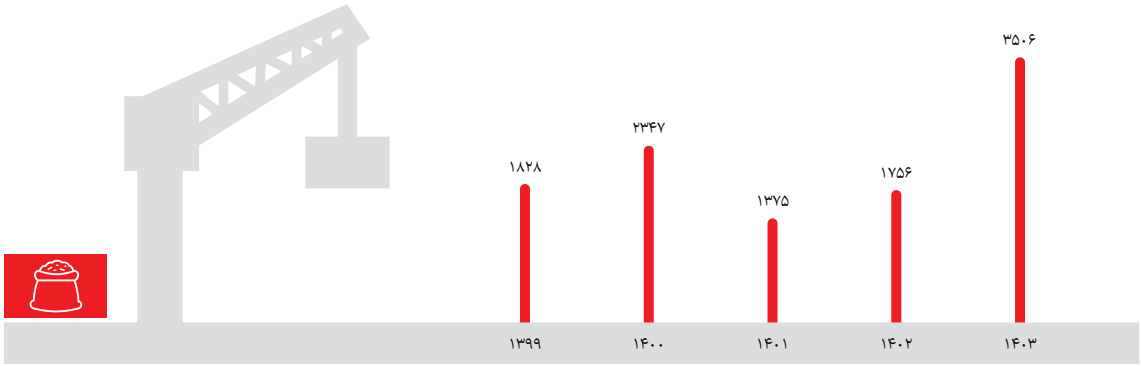

• گمرک جمهوری اسلامی

حجم واردات روغن‌نباتی از ۲ میلیون تن در سال ۱۴۰۰ به ۱.۳۷ میلیون تن در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

حجم واردات روغن‌نباتی (هزار تن)

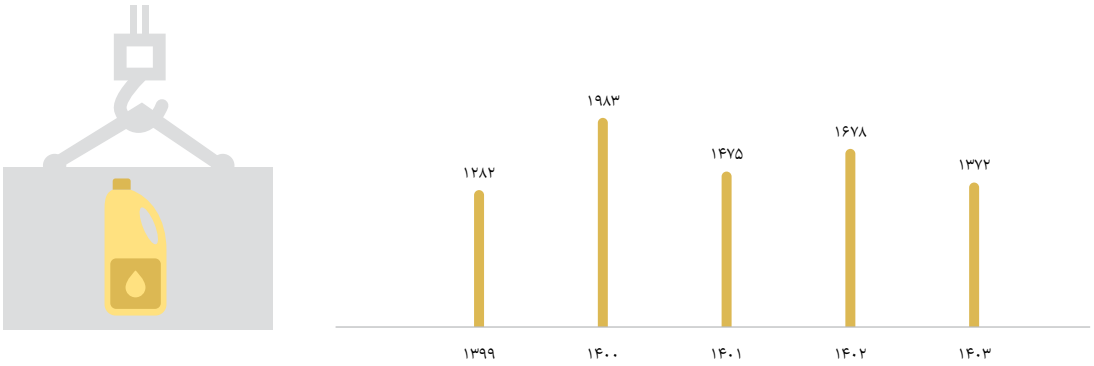

• گمرک جمهوری اسلامی

مبادی عمده واردات

طی سال گذشته کشورهای امارات، ترکیه و روسیه به اصلی‌ترین مبادی واردات غلات به ایران تبدیل شده‌اند. دو کشور امارات و ترکیه مبادی اصلی واردات ذرت به کشور محسوب می‌شوند. تا پیش‌ازاین بیش از ۶۰ درصد از واردات ذرت به کشور از طریق سه کشور سوییس، انگلستان و هلند صورت می‌گرفت.

هندوستان اصلی‌ترین مبدأ واردات برنج به کشور است.

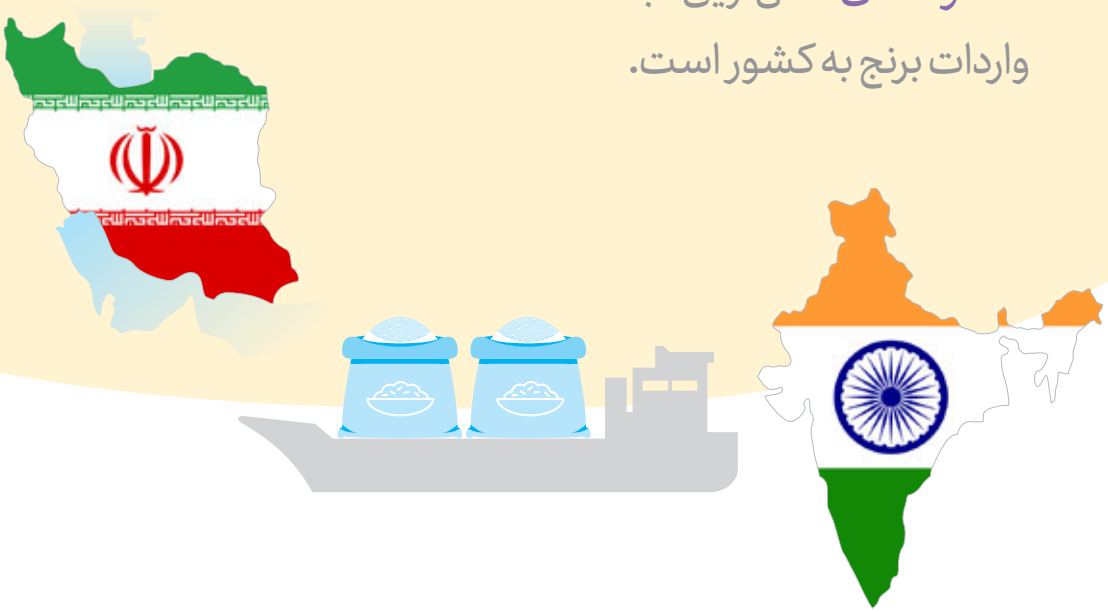

سهم پاکستان از برنج وارداتی به کشور در سال‌های اخیر به‌شدت کاهش یافته است.

مبادی عمده واردات غلات - ۱۴۰۳ (درصد)

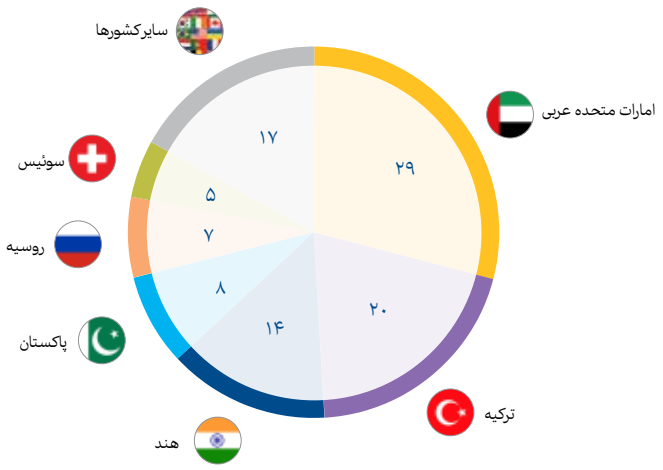

• گمرک جمهوری اسلامی

کشورهای امارات، هلند و ترکیه مبادی اصلی واردات دانه‌های روغنی به ایران هستند.

مبادی عمده واردات دانه‌های روغنی - ۱۴۰۳ (درصد)

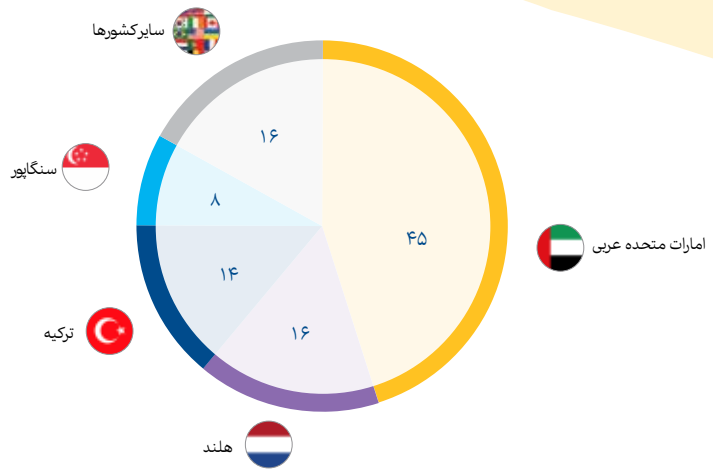

• گمرک جمهوری اسلامی

واردات دانه‌ها و کنجاله‌های روغنی به کشور از طریق واسطه‌های وارداتی انجام می‌شود.

مبادی عمده واردات کنجاله‌های روغنی - ۱۴۰۳ (درصد)

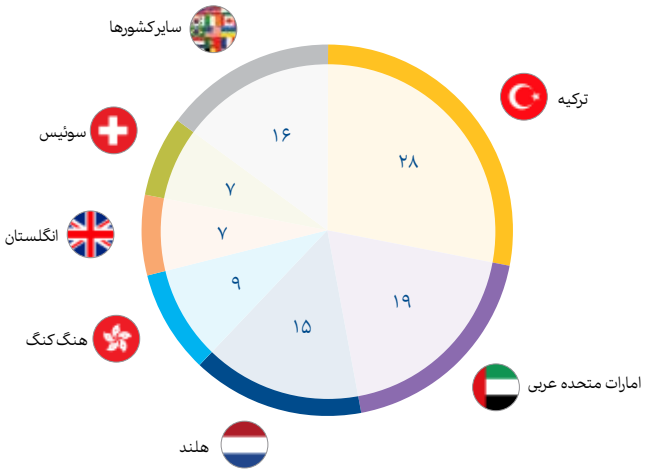

• گمرک جمهوری اسلامی

ترکیه، امارات و مالزی

اصلی‌ترین مبادی وارداتی روغن‌نباتی به کشور محسوب می‌شوند.

مبادی عمده واردات روغن‌نباتی - ۱۴۰۳ (درصد)

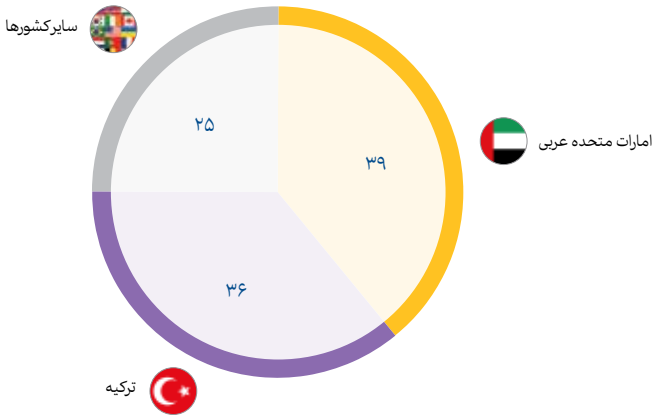

• گمرک جمهوری اسلامی

قیمت

تورم تولیدکننده

غلات

قیمت خرید محصولات کشاورزی از کشاورزان طی سال‌های اخیر با رشدی کمتر از تورم عمومی کشور افزایش یافته است. شرکت بازرگانی دولتی ایران به‌عنوان متولی خرید تضمینی غلات و دانه‌های روغنی سهم عمده‌ای از محصولات تولیدی درکشور را خریداری می‌کند.

قیمت خرید از تولیدکننده غلات (میلیون ریال بر تن)

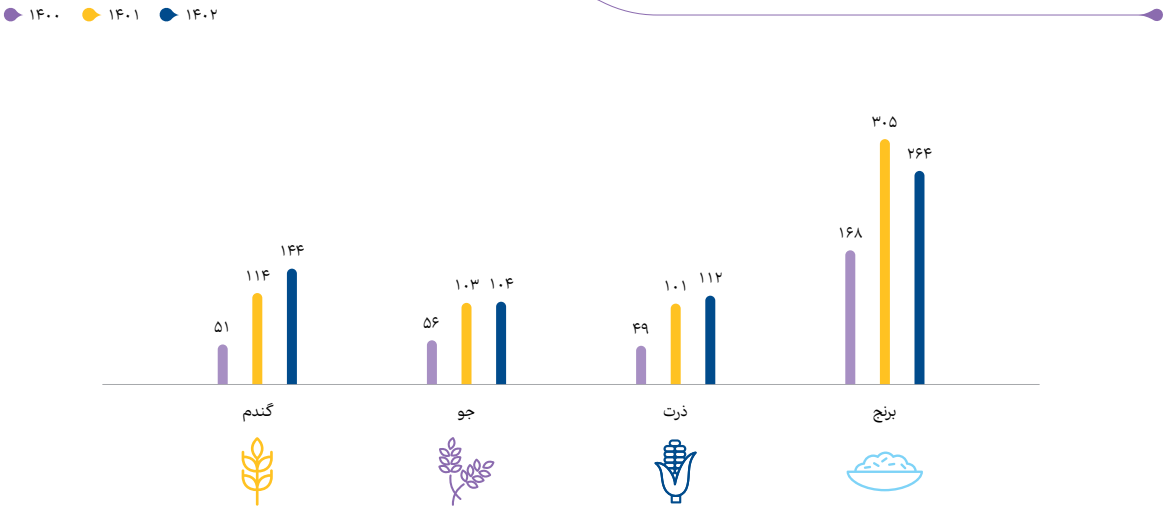

Faostat

دانه‌های روغنی

قیمت تولیدکننده دانه آفتاب‌گردان و سویا در بین سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ به ترتیب ۲ و ۲.۵ برابر شده است. در مقابل قیمت خرید کلزا در بازه زمانی مشابه ثابت مانده است.

قیمت خرید از تولیدکننده دانه‌های روغنی (میلیون ریال بر تن)

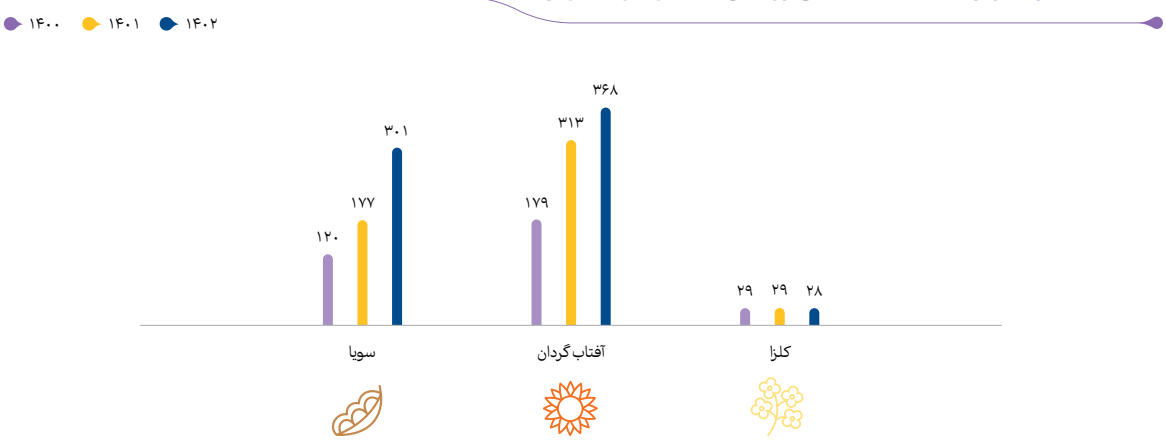

Faostat

تورم مصرف‌کننده

حذف ارز ترجیحی کالاهای اساسی، اصلی‌ترین علت افزایش قیمت محصولات خوراکی در سال‌های ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ ارزیابی می‌شود، با ثبات نرخ ارز ترجیحی برای واردات کالاهای اساسی در سال ۱۴۰۳ تورم محصولات غذایی مقداری کنترل شده است.

تورم محصولات خوراکی از ۶۰درصد در سال ۱۴۰۱ به **۳۵درصد** در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

شاخص تورم کل و تورم محصولات غذایی (درصد)

• مرکز آمار - قیمت‌ها

کالاهای اساسی مورد بررسی در این گزارش در قالب پنج گروه کالایی مواد غذایی به دست مصرف‌کنندگان نهایی می‌رسند.
پس از کاهش تورم محصولات غذایی در بین سال‌های ۱۴۰۱ تا ۱۴۰۳، تورم این گروه از محصولات در سال ۱۴۰۴ مجددا افزایش یافته است. گروه کالایی نان و غلات بیشترین افزایش را در سال ۱۴۰۴ تجربه کرده است. لازم به ذکر است که تورم محاسباتی برای سال ۱۴۰۴ شامل میانگین تورم نقطه به نقطه در ۸ ماه اول سال می‌شود.

شاخص سالانه تورم مصرف‌کننده انواع محصولات غذایی (درصد)

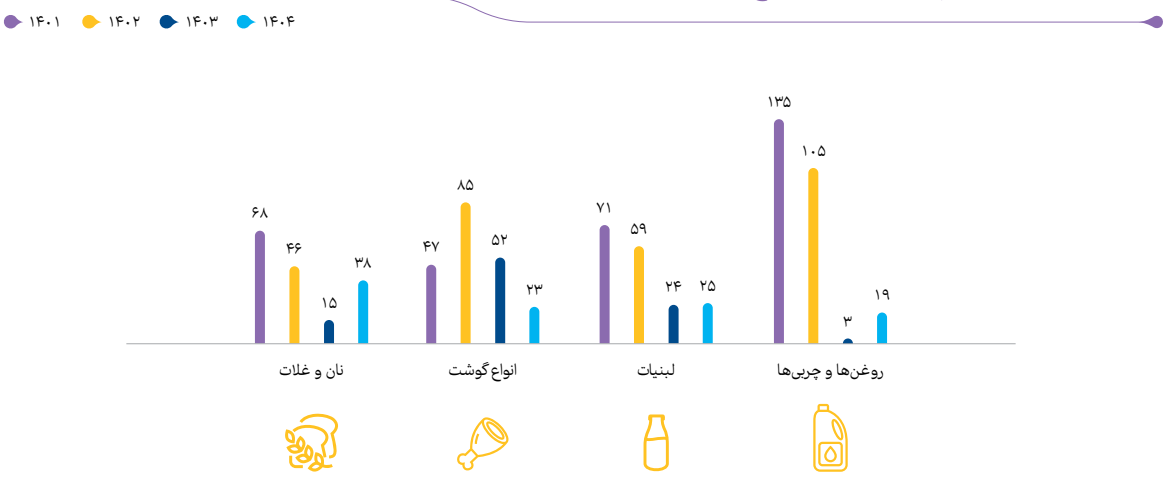

• مرکز آمار - قیمت‌ها

زنجیره تأمین صنعت

تفکیک مواد اولیه داخلی و خارجی از هزینه‌های تولید

مواد اولیه

کود موردنیاز صنایع کشاورزی کشور به طور عمده در داخل تولید می‌شود.

بذر موردنیاز برای کشاورزی به طور عمده به کشور وارد می‌شود.

فراوری و تولید محصولات نهایی

غلات به‌عنوان اصلی‌ترین بخش از خوراک مصرف‌کنندگان، به طور مستقیم مورداستفاده خانوارها قرار نمی‌گیرد. گندم در مرحله اول در کارخانه‌ها به آرد تبدیل می‌شود و در مرحله بعدی آرد در نانوایی‌ها و کارخانه‌های تولید ماکارونی، نشاسته، کیک و بیسکویت به محصولات نهایی تبدیل می‌شود.

سهم صنایع مختلف از مصرف گندم برحسب ارزش (درصد)

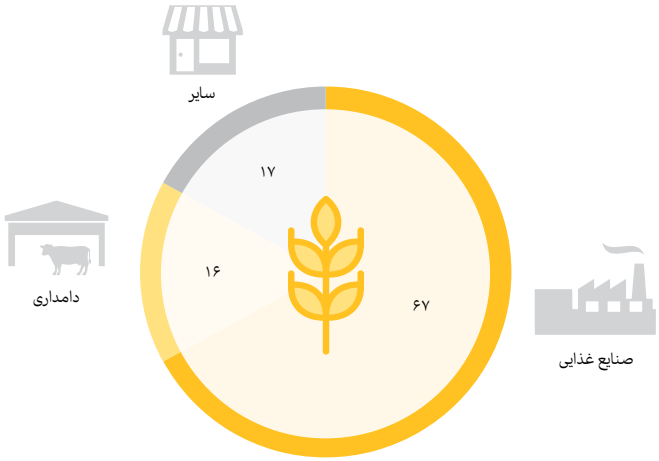

• مرکز آمار - جدول داده - ستانده ۱۳۹۵

سهم صنایع مختلف و خانوار از مصرف آرد برحسب ارزش (درصد)

- مرکز آمار - جدول داده - ستانده ۱۳۹۵

سهم خانوار و بنگاه‌های اقتصادی از مصرف محصولات نهایی آرد و گندم (درصد)

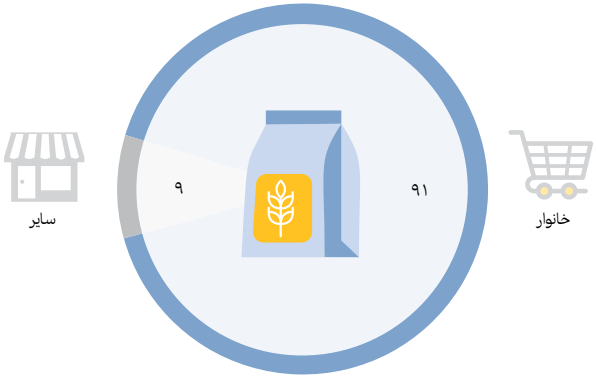

- مرکز آمار - جدول داده - ستانده ۱۳۹۵

برنج به‌عنوان یکی از محصولات اصلی خوراکی ایرانیان در قالب سبد خرید خانوار یا توسط رستوران‌ها به دست مصرف‌کنندگان نهایی می‌رسد.

سهم خانوار و بنگاه‌های اقتصادی از مصرف برنج برحسب ارزش (درصد)

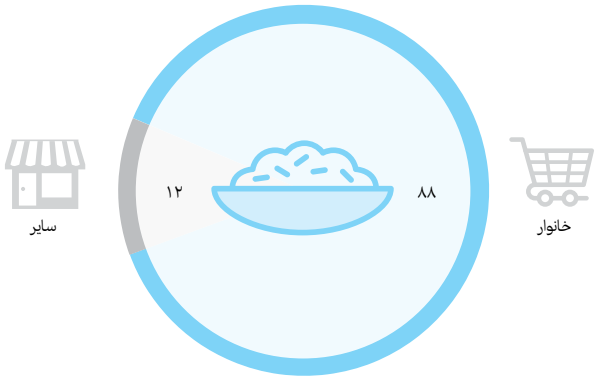

• مرکز آمار - جدول داده - ستانده ۱۳۹۵

زنجیره تأمین ذرت

دانه ذرت یکی از پرکاربردترین غلات محسوب می‌شود. با فراوری این محصول طیف گسترده‌ای از کالاهای خوراکی و صنعتی تولید می‌شوند. به‌طورکلی استخراج محصولات مختلف از ذرت متناسب با تکنولوژی مورداستفاده و تقاضای مصرفی محصولات مختلف در جهان متفاوت است. در آمریکای شمالی سهم محصولات صنعتی مانند اتانول از فراوری ذرت بالا است. در مقابل در آسیا سهم محصولات خوراکی مانند روغن‌نباتی و خوراک دام ارجح است.

آرد، نشاسته، روغن و کنجاله ذرت اصلی‌ترین محصولات اولیه استخراج‌شده از ذرت محسوب می‌شوند.

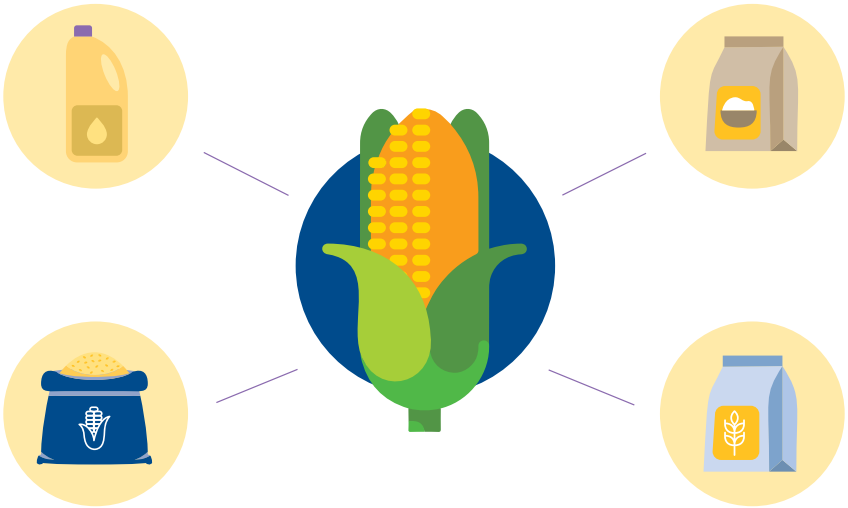

این محصولات خود در ادامه مورد فراوری قرارگرفته و به سایر محصولات مصرفی دیگر تبدیل می‌شوند.

محصولات صنعتی: فراوری نشاسته ذرت به تولید محصولات متنوع صنعتی منجر می‌شود. نشاسته در محصولات دارویی مانند آنتی‌بیوتیک‌ها، آسپرین و مواد ضدعفونی‌کننده مورداستفاده قرار می‌گیرد. علاوه بر این، نشاسته اصلاح شده در صنایع چسب و سرامیک مورداستفاده قرار می‌گیرد. دکستروز، قندی سبک است که از نشاسته ذرت استخراج می‌شود. با تخمیر (Fermentation) دکستروز می‌توان اتانول تولید کرد. علاوه بر این، دکستروز قابل تبدیل به دو قند طبیعی دیگر یعنی گلوکز و فروکتوز است. گلوکز در صنایع کاغذ و پوشاک و همچنین تولید لعاب شیرینی و آدامس مورداستفاده قرار می‌گیرد. فروکتوز نیز در تولید بستنی، مربا و برخی نوشیدنی‌ها مورداستفاده قرار می‌گیرد.

محصولات غذایی: روغن‌نباتی و خوراک دام مهم‌ترین محصولات غذایی قابل‌استخراج از ذرت محسوب می‌شوند. علاوه بر این آرد ذرت به‌عنوان ماده اولیه صنایع شیرینی‌پزی مورداستفاده قرار می‌گیرد. نشاسته ذرت نیز به‌صورت مستقیم در قالب گلوکز و فروکتوز در طیف وسیعی از صنایع غذایی مورداستفاده قرار می‌گیرد.

زنجیره ارزش ذرت

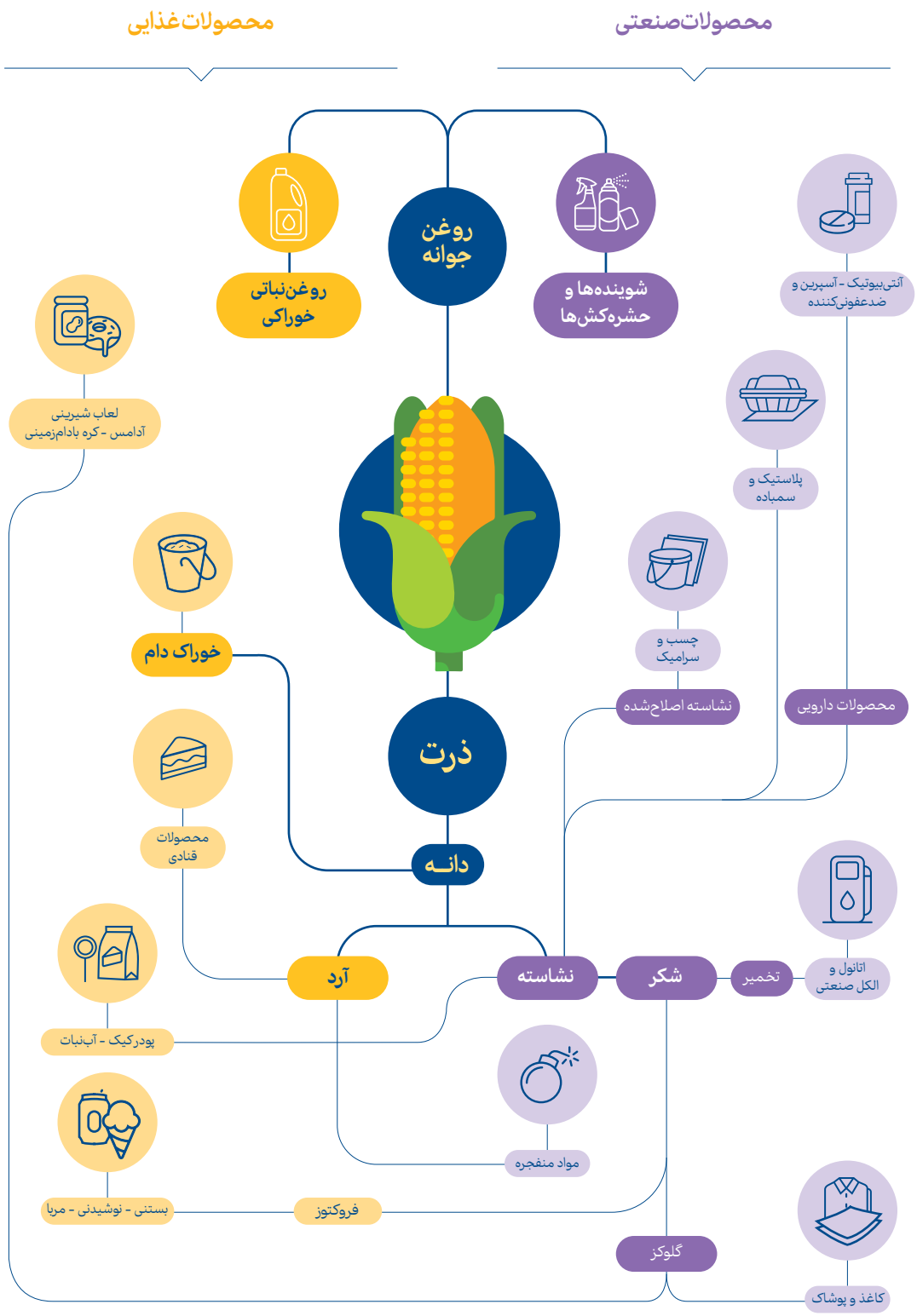

سهم خانوار و بنگاه‌های اقتصادی از مصرف روغن‌های نباتی برحسب ارزش (درصد)

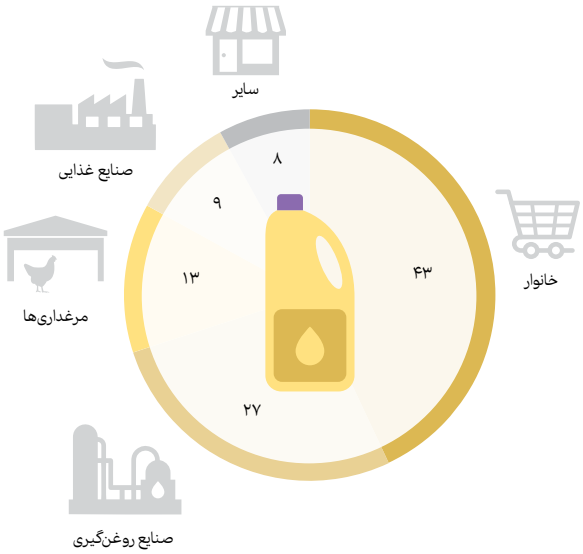

- مرکز آمار - جدول داده - ستانده ۱۳۹۵

کارخانه‌های فراوری کالاهای اساسی

در بین سال‌های ۱۳۹۶ تا ۱۳۹۸ تعداد کارگاه‌های بزرگ فراوری غلات از ۶۹۹ کارگاه به ۷۵۸ کارگاه رسیده است. در حال حاضر ۱۴۴ شرکت به‌عنوان تولیدکننده روغن درکشور، دانه‌های روغنی مختلف را خریداری کرده و پس از فرایند روغن‌کشی، دو محصول عمده روغن‌نباتی و کنجاله‌های روغنی را تولید می‌کنند.

گندم تولیدی و وارداتی در ۴۹۱ کارخانه داخلی تبدیل به آرد شده و سپس در اختیار نانوایی‌ها و صنایع قرار می‌گیرد. عمده صنایع مصرف‌کننده آرد، کارخانه‌های تولید ماکارونی و محصولات مشابه، کارخانه‌های تولید کیک و بیسکویت و همچنین کارگاه‌های شیرینی‌پزی هستند.

تعداد کارگاه‌های صنعتی فراوری غلات و دانه‌های روغنی

صنعت	۱۳۹۶	۱۳۹۸
تولید روغن‌ها و چربی‌های گیاهی و حیوانی به‌جز روغن ذرت	۱۰۴	۱۴۴
تولید فراورده‌های آسیاب غلات	۴۷۶	۴۹۱
تولید نشاسته و فراورده‌های نشاسته‌ای	۵۰	۵۰
تولید ماکارونی، نودل و ورمیشل و فراورده‌های نشاسته‌ای	۶۹	۷۳

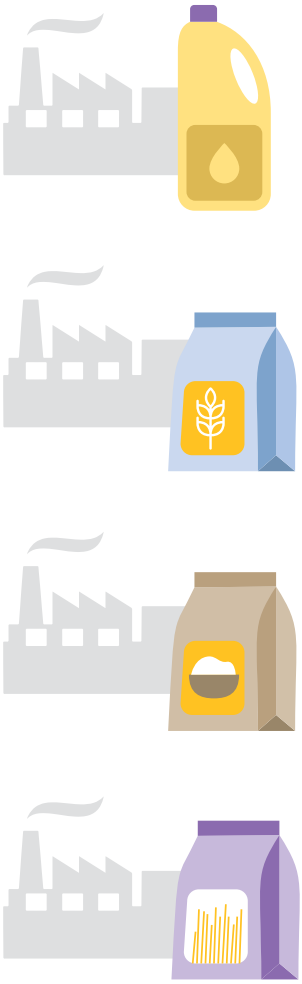

• طرح آمارگیری ازکارگاه‌های صنعتی ۱۳۹۶ - ۱۳۹۸

رقابت و بازیگران اصلی

شرکت‌های برتر

شرکت مادرتخصصی بازرگانی دولتی ایران

این شرکت به‌عنوان یکی از زیرمجموعه‌های وزارت بازرگانی شروع به فعالیت کرد. هدف کلی از تأسیس این شرکت تهیه و تأمین، خرید ذخیره‌سازی و توزیع کالاهای اساسی کشور مانند گندم، برنج، روغن خام، شکر خام و غیره است.

فعالیت‌های عمده شرکت بازرگانی دولتی ایران به شرح زیر است:

- **خرید تضمینی کالاهای داخلی مانند گندم، برنج و دانه‌های روغنی (کلزا، سویا، گلرنگ و آفتاب‌گردان)**
- **خرید کالاهای اساسی وارداتی مانند برنج، شکر خام و روغن خام**
- **فروش گندم مصرفی به نانوایی‌ها، مصارف صنف و صنعت و نانوایی‌های آزادپز**
- **توزیع و فروش سایر کالاهای اساسی**
- **بهسازی و نوسازی واحدهای نانوایی**
- **امکانات و تأسیسات نگهداری و ذخیره‌سازی کالاها**

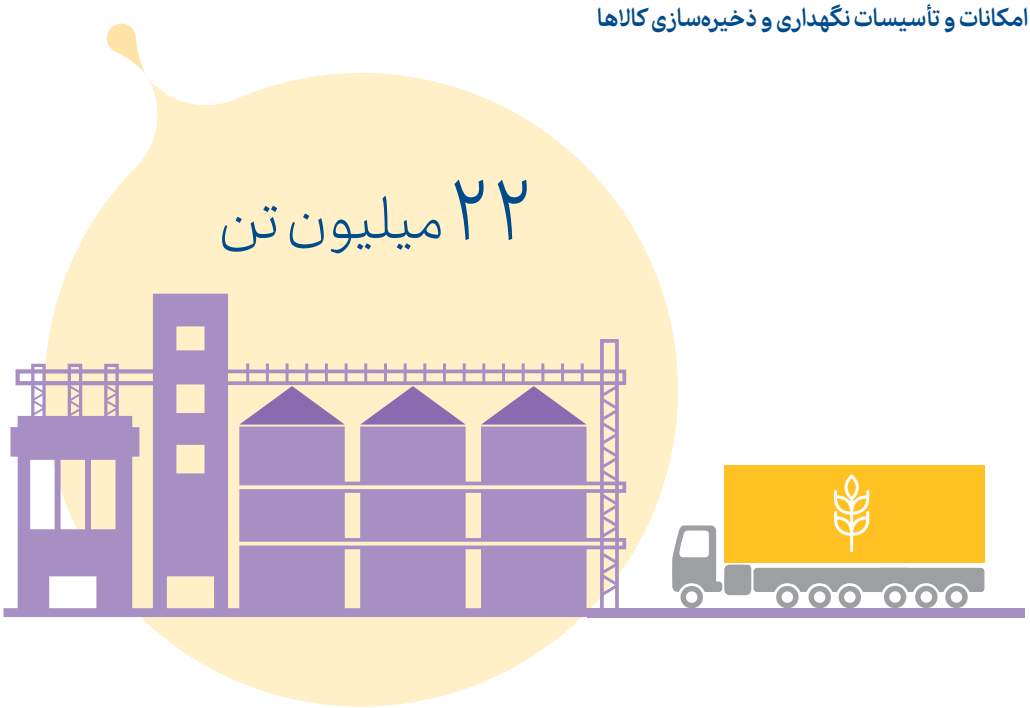

طبق آخرین آمارهای منتشر شده در وزارت جهاد کشاورزی (۱۳۹۷)، کل ظرفیت نگهداری کالاهای اساسی کشور به ۲۲ میلیون تن می‌رسید که ۳۱.۱درصد از این مقدار در مالکیت دولت و ۶۹.۹درصد از آن متعلق به بخش خصوصی است. بخش عمده این مخازن (۲۰.۷ میلیون تن) به ذخیره‌سازی گندم اختصاص داده شده است.

۱.۰۸ میلیون تن انبار برای ذخیره سایرکالاهای کشاورزی، ۲۶۱ هزار تن مخزن روغن خام (صرفا دولتی) و ۶۲ هزار تن سردخانه مابقی ظرفیت مخازن نگهداری کالاهای اساسی را تشکیل می‌دهند.

تخصیص ارز ترجیحی و شرکت‌های فعال در این حوزه

حجم تأمین ارز برای واردات متناسب با چالش‌های سیاسی و امکان تأمین ارز از طریق کالاهای صنعتی و نفت خام تغییر کرده است. مجموع ارز تأمین‌شده برای واردات از ۵۵ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۶۸ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

سیاست‌های بانک مرکزی و نرخ ارز متناسب با کالاهای موردنیاز و بنابراین وزارت‌خانه‌های ذی‌ربط به سه گروه تقسیم می‌شود: وزارت صمت برای کالاهای صنعتی، وزارت جهاد کشاورزی برای واردات کالاهای اساسی و وزارت بهداشت برای واردات دارو، ماده اولیه دارویی و تجهیزات پزشکی. در هشت‌ماهه اول سال ۱۴۰۴ نیز مجموعاً ۳۴ میلیارد دلار ارز برای واردات تخصیص‌یافته است. از این میزان ۷.۱ میلیارد دلار به واردات کالاهای اساسی و ۲,۱ میلیارد دلار به واردات دارو و تجهیزات پزشکی اختصاص یافته است.

ارز ترجیحی برای واردات دارو و کالاهای اساسی کشاورزی است. بااین‌وجود ارز مذکور تمامی محصولات مواد اولیه دارو و دارو (تحت وزارت بهداشت) یا کالاهای اساسی کشاورزی (تحت نظارت وزارت جهاد کشاورزی) را تحت پوشش قرار نمی‌دهد.

ارز تخصیص‌یافته برای مواد اولیه صنایع و واردات کالاهای سرمایه‌ای که تحت نظارت وزارت صمت به فعالان صنعتی و شرکت‌های بازرگانی اختصاص می‌یابد، عمدتاً ارز نیمایی است. این شاخص طی چهار سال اخیر از ۳۶.۸ به ۵۱.۳ میلیارد دلار رسیده است. ارز تخصیص‌یافته برای واردات دارو و مواد اولیه صنایع دارویی از ۵.۶ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۳.۲ میلیارد دلار برای سال ۱۴۰۳ رسیده است. ارز تخصیص‌یافته برای واردات کالاهای اساسی کشاورزی و غذایی از ۱۲,۷ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۰ به ۱۴.۱ میلیارد دلار در سال ۱۴۰۳ رسیده است.

نهادهای نظارتی و محل مصرف انواع ارز تأمین شده برای واردات (میلیون دلار)

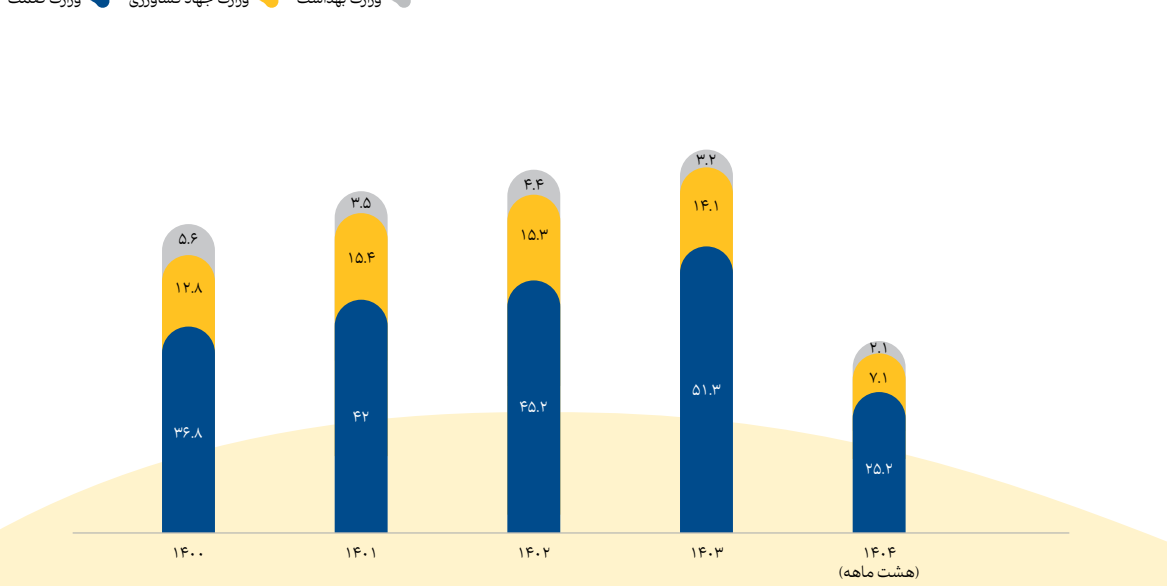

● اداره آمار و تحقیقات ارزی بانک مرکزی

پیوست

آمار ارز دریافتی شرکت‌های برتر

اطلاعات مربوط به تخصیص ارز به کالاهای اساسی در شش‌ماهه اول سال ۱۴۰۴ به تفکیک محصولات خریداری شده و همچنین شرکت‌های دریافت‌کننده ارز به‌دست آمده است. این اطلاعات ۵۸۶۸ میلیون دلار از مجموع ۷.۱ میلیارد دلار ارز تخصیصی در این بازه زمانی را پوشش می‌دهد.

از ۵.۶۸ میلیارد دلار ارز تخصیص‌یافته به کالاهای اساسی خوراکی در شش‌ماهه اول سال ۱۴۰۴ بیش از ۴.۲ میلیارد به واردات غلات و زنجیره دانه‌های روغنی (دانه، روغن و کنجاله) اختصاص یافته است.

ارز تخصیص‌یافته برای واردات کالاهای اساسی به تفکیک محصول - ۱۴۰۴ (میلیون دلار)

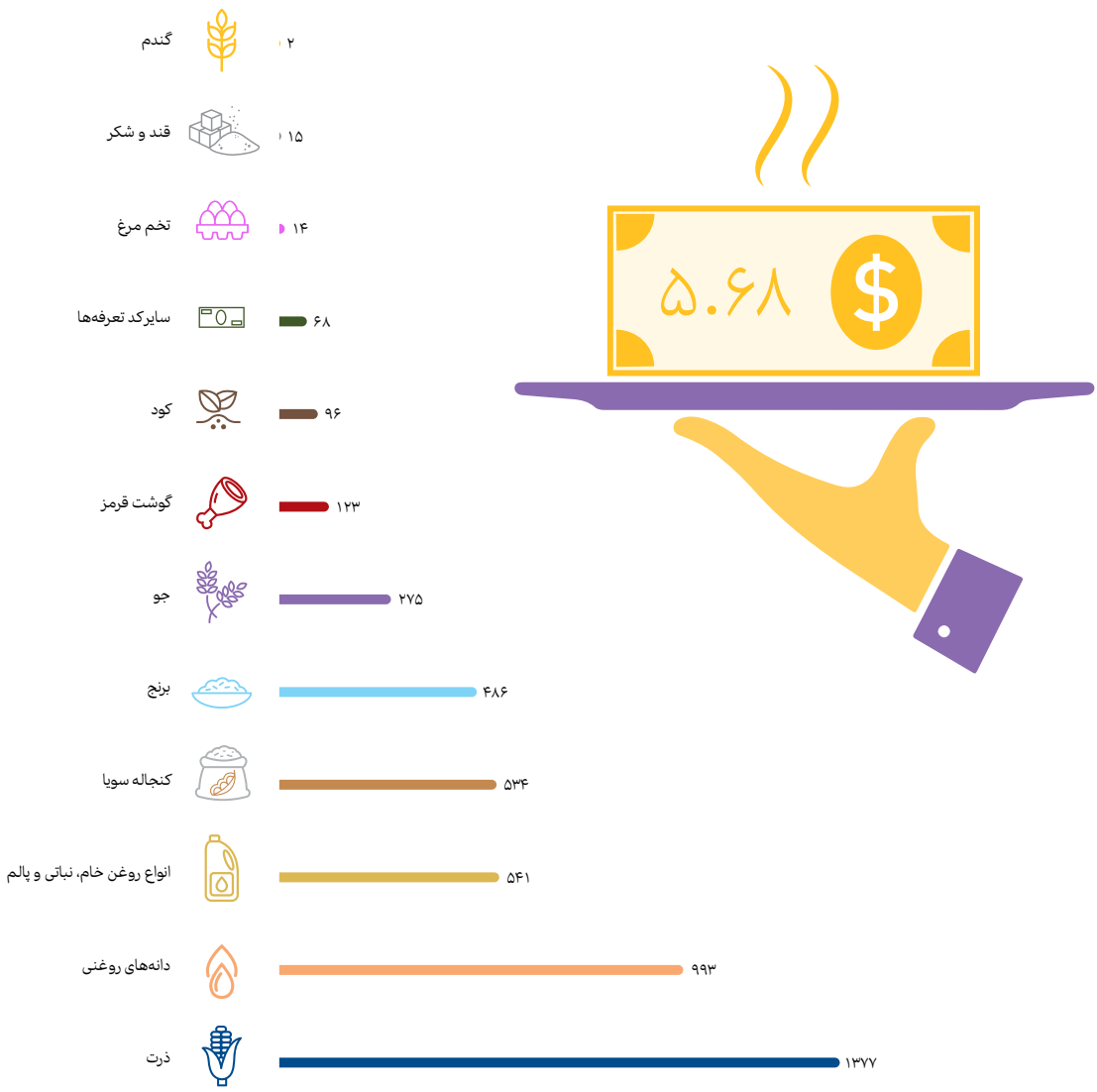

• اداره آمار و تحقیقات ارزی بانک مرکزی

آمار تخصیص ارز برای واردات کالاهای اساسی در سال ۱۳۹۷، ۱۳۹۸ و ۱۳۹۹ نشان می‌دهد که در این بازه سه‌ساله مجموعاً بیش از ۲۰ میلیارد دلار برای واردات کالاهای اساسی ارز تخصیص یافته است. در شش‌ماهه اول سال ۱۴۰۳ نیز بیش از ۷.۱ میلیارد دلار ارز برای این منظور تخصیص یافته است. از مجموع ۵.۸۶ میلیارد دلار ارز تخصیص‌یافته به واردات کالاهای اساسی، ۱.۷ میلیارد دلار در اختیار چهار هلدینگ برتر این حوزه اختصاص یافته است.

ارز دریافتی هلدینگ برتر حوزه کشاورزی و غذایی - شش ماه اول ۱۴۰۴ (میلیون دلار)

	تعداد شرکت‌های زیرمجموعه	ارز دریافتی (میلیون یورو)
آوا تجارت صبا - مدلل	۵	۱۰۵۱
گروه صنعتی میهن	۱۱	۲۵۳
صبا پیشرو کالا - طباطبایی	۳	۲۰۱
گروه صنعتی گلرنگ	۲	۱۹۵
توسعه صنایع غذایی زر	۱	۲۳
سولیکو کاله	۱	۴.۸

به منظور بررسی بهتر تخصیص ارز، ارز اختصاص‌یافته به اصلی‌ترین مجموعه شرکت‌های حوزه کالاهای اساسی (کشاورزی و غذایی) در این دو دوره مورد مقایسه قرارگرفته‌اند. (مقادیر در یک دوره سه‌ساله (۱۳۹۷-۱۴۰۰) و یک دوره شش‌ماهه (۱۴۰۴) مقایسه شده‌اند؛ بنابراین برای مقایسه میانگین یک‌ساله تخصیص ارز محاسبه شده است). میانگین ارز دریافتی گروه مدلل و صبا پیشرو کالا در دوره دوم افزایش یافته است. در مقابل ارز تخصیصی به پنج هلدینگ بزرگ دیگر کاهش یافته است.

میانگین ارز دریافتی سالانه هلدینگ‌های برتر برای واردات کالاهای اساسی (میلیون دلار)

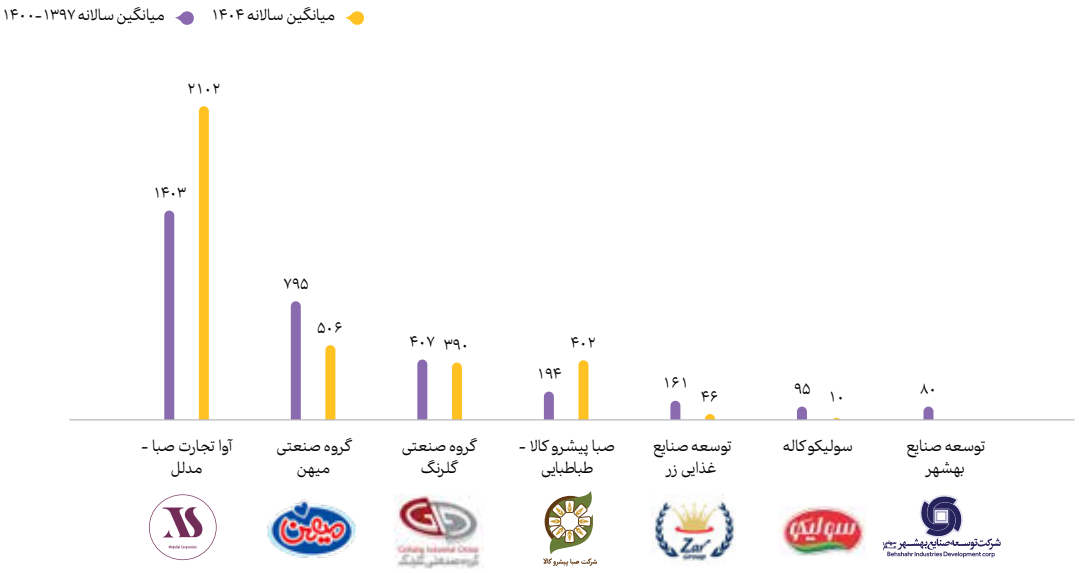

● اداره آمار و تحقیقات ارزی بانک مرکزی

خدمات ممتاز بانک سامان برای فعالان حوزه کالای اساسی

۱- چابک‌سازی عملیات بانکی

بانک سامان با تأسیس و راه‌اندازی مدیریت بانکداری شرکتی خود در چابک‌سازی هرچه بیشتر عملیات بانکی قدم برداشته است که ارائه خدمات مشاوره‌ای در حوزه تأمین مالی از طریق اختصاص بانکدار به شرکت به‌نحوی‌که بانکدار تمامی امور شرکت را در حوزه‌های مختلف هماهنگ و پیگیری خواهد کرد. این مدیریت با درنظرگرفتن شرایط اقتصادی و سیاسی کشور دغدغه اصلی خود را به طور خاص، ارائه راهکارهای سریع و مناسب در تمامی حوزه‌های بانکی به فعالان این حوزه قرار داده است.

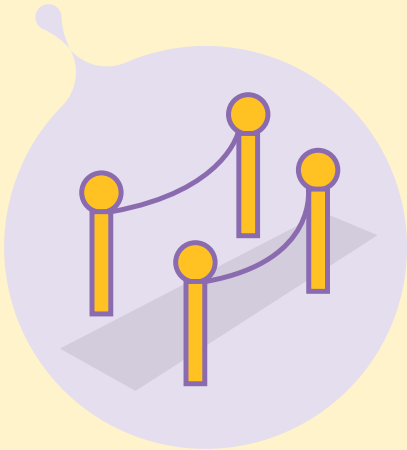

۲- تأمین ارز

بانک سامان به‌منظور جلوگیری از مخاطرات کمبود کالای اساسی کشور و همچنین تحمیل هزینه دموراژ، امکان سرویس "پرداخت بین‌المللی سریع" را در دستورکار خود قرار داده است. بانک سامان در این گروه از شرکت‌ها خرید ارز موردنیاز شرکت‌ها را با سرعت هرچه بیشتر دنبال می‌کند.

تأمین اعتبار ریالی برای خرید ارز و پشتیبانی از فعالان شرکت‌های حوزه کالای اساسی از دیگر برنامه‌های بانک سامان در این حوزه است.

۳- تأمین نقدینگی

این امکان برای مشتریان فعال بانک سامان در این حوزه فراهم‌شده است تا با استفاده از خدمات مشاوره تخصصی مدیریت بانکداری شرکتی، از آخرین اطلاعات مرتبط با انواع روش‌های تأمین نقدینگی بهره‌مند شوند.

- استفاده از بسته‌های اعتباری موجود در قالب انواع تسهیلات ریالی، ضمانت‌نامه و... به‌منظور تأمین سرمایه درگردش برای خریدهای داخلی و خارجی؛
- تأمین مالی پروژه‌ها در قالب تسهیلات بلندمدت از محل منابع بانک یا بازار سرمایه از طریق انتشار اوراق.

۴- تنخواه‌کارت

شما می‌توانید با دریافت محصول تنخواه‌کارت به تعداد موردنیاز، کارت تنخواه‌داری روی سپرده شرکت (سپرده حقوقی) یا سپرده خودتان (سپرده حقیقی) دریافت کرده و برای انجام عملیات روزانه‌تان این کارت‌ها را به تنخواه‌داران خود بسپارید. برای مدیریت کارت‌ها و انجام عملیات شارژ و دشارژ کارت‌ها و همچنین آگاهی از مانده و صورت‌حساب کارت‌ها یک پنل اینترنتی (منوی سیگما در نت‌بانک سامان) در اختیار شما قرار می‌گیرد.

مزایای تنخواه‌کارت

- شفافیت در عملیات تنخواه‌داری
- شارژ آسان تنخواه‌کارت‌ها
- پنل اینترنتی مدیریت کارت‌ها (منوی سیگما)
- عدم نیاز به استفاده از حساب‌های شخصی تنخواه‌داران
- دریافت صورت‌حساب

تنخواه‌کارت‌ها چه امکاناتی دارند؟

تنخواه‌کارت صرفاً از طریق سپرده تنخواه شارژ شده و دارندگان کارت‌ها می‌توانند تا سقف شارژهای تعلق‌گرفته به آن‌ها مصرف کنند. کارت‌های تنخواه به سپرده تنخواه متصل بوده و تا زمانی که دارندگان کارت اقدام به مصرف مبلغ شارژشده کارت نکنند، از موجودی سپرده اصلی تنخواه شرکت مبلغی کسر نمی‌شود. تنخواه‌داران می‌توانند برای استفاده از موجودی کارت‌ها از این روش‌ها استفاده کنند:

خرید از پایانه‌های فروشگاهی و سایت‌های خرید اینترنتی

پرداخت قبوض و خرید شارژ بدون نیاز به رمز پویا

خدمات شرکتی بانک سامان را چگونه دریافت کنید؟

در صورت علاقه‌مندی به استفاده از این خدمات، می‌توانید با مدیریت بانکداری شرکتی بانک سامان به شماره ۲۲۳۳۰۰۰۰ - ۰۲۱ داخلی‌های ۳۵۶۶ و ۳۵۰۶ تماس بگیرید.

ارتباط با ما

برای کسب اطلاعات بیشتر به شعب بانک سامان بیایید یا با شماره ۶۴۲۲ - ۰۲۱ تماس بگیرید.

منابع

۱. مرکز آمار - جدول داده ستانده
۲. مرکز آمار - طرح آمارگیری ازکارگاه‌های صنعتی ۱۰ نفرکارکن و بیشتر
۳. مرکز آمار - هزینه درآمد خانوار
۴. وزارت جهاد کشاورزی - سالنامه‌های آماری

5. https://www-cdn.oxfam.org/s3fs-public/file_attachments/rr-cereal-secrets-grain-traders-agriculture-30082012-en_4.pdf
6. www.fao.org
7. fdc.nal.usda.gov
8. www.statista.com
9. www.trademap.org

کد:۰۴۱۰۱۰۸۰۰۷۵

باشماهستیم

مرکز سامان ارتباط: ۶۴۲۲-۰۲۱

www.sb24.ir/corporate